

RACIBÓRZ

1217

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA RACIBÓRZ DO ROKU 2030

Projekt (wersja 12.)

Materiał do konsultacji społecznych.

Racibórz, sierpień 2021 r.

Strategia rozwoju miasta Racibórz do roku 2030

Dokument przyjęty uchwałą Rady Miasta Racibórz nr ... z dnia ....

Urząd Miasta Racibórz
ul. Króla Stefana Batorego 6, 47-400 Racibórz
www.raciborz.pl

Wydział Rozwoju Urzędu Miasta Racibórz
tel. +48 32 7550 633
e-mail: rozwoj@um.raciborz.pl

Dokument został sformatowany w sposób zapewniający dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami.

Spis treści

Słowo wstępne Prezydenta Miasta	5
I. Proces i metodyka partycypacyjnego opracowania Strategii	6
II. Wnioski z realizacji Strategii Rozwoju Miasta Racibórz do roku 2020	9
III. Uwarunkowania zewnętrzne rozwoju Raciborza	11
Uwarunkowania prawno-polityczne.....	11
Uwarunkowania społeczne.....	13
Uwarunkowania kulturowe.....	14
Uwarunkowania ekologiczne	15
Uwarunkowania gospodarcze.....	16
Uwarunkowania technologiczne	17
IV. Wnioski z diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej.....	19
Przestrzeń i środowisko	19
Społeczeństwo i edukacja	22
Gospodarka.....	25
Rynek pracy	26
Turystyka.....	28
Infrastruktura techniczna.....	30
Infrastruktura społeczna.....	32
Zarządzanie i finanse publiczne	33
V. Racibórz w oczach mieszkańców	35
Wnioski z badań ankietowych	35
Wnioski ze spotkań z mieszkańcami i z prac grup tematycznych.....	38
VI. Bilans strategiczny.....	42
Kluczowe cechy i trendy warunkujące rozwój	42
Podsumowanie analizy SWOT	44
VII. RACIBÓRZ.IDEA2030 – wizja miasta.....	46
Oczekiwana ranga Raciborza.....	46
Pożądany scenariusz zmian.....	46
Najważniejsze cechy Raciborza	47

VIII. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Raciborza	48
Rola Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego	48
Wiodące przepływy lokalne i ponadlokalne	49
Kluczowe projekty redefiniujące zachowania przestrzenne	51
Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie.....	53
Obszary strategicznej interwencji	55
IX. Postanowienia strategiczne do roku 2030	57
Priorytety oraz cele strategiczne i operacyjne	57
Kierunki działań i przedsięwzięcia strategiczne.....	59
Zgodność z dokumentami strategicznymi w ramach Systemu Zarządzania Rozwojem Kraju	68
X. System realizacji Strategii.....	70
Harmonogram wdrażania i dokumenty wykonawcze dla realizacji Strategii.....	70
Zarządzanie wdrażaniem Strategii	71
System monitoringu, ewaluacji i aktualizacji Strategii	87
Ramowe założenia finansowania Strategii	90
Ryzyko wdrożeniowe.....	91
XI. Uczestnicy prac nad Strategią.....	94
Załącznik. Matryca logiczna Strategii	95

Słowo wstępne Prezydenta Miasta

Szanowni Państwo!

Codziennie przemierzamy się po ulicach naszego miasta. W Raciborzu troszczymy się o najbliższych, spędzamy czas wolny, pracujemy. Często nasze myśli zaprzątają przyziemne trudności, ale jednocześnie cieszą nas mniejsze i większe pozytywy. To wszystko jest ważne. Jednak równie istotne jest myślenie perspektywiczne, wykraczające poza nadchodzące miesiące tudzież kadencje polityczne. W horyzoncie strategicznym powinniśmy zgadzać się co do tego, jakim miastem ma być Racibórz, aby był przyjaznym domem dla każdego z nas.

Dlatego też przygotowując nową Strategię miasta dołożyliśmy wielu starań, aby w jej opracowanie mógł włączyć się każdy zainteresowany. Czasem obawialiśmy się, że pandemia koronawirusa to utrudni; jednak później okazywało się, że podczas warsztatów mogliśmy wysłuchiwać nie tylko opinii osób obecnie mieszkających w Raciborzu, ale również tych, którzy z miasta wyjechali lub zamierzają do niego powrócić. Jestem przekonany, że nigdy wcześniej samorząd lokalny nie prowadził tak partycypacyjnego procesu strategicznego, a hasło „Zostań strategiem!” (może teraz już wręcz „Jestem strategiem!”) pozostanie z nami na dłużej. Nie na darmo w jednym z celów strategicznych podkreślamy znaczenie dialogu i współpracy w rozwoju miasta.

Racibórz widzimy w Strategii jako miasto przyjazne dla mieszkańców, prężne gospodarczo, ekologiczne, zwarte przestrzennie i dobrze zarządzane. Na te kwestie najczęściej zwracaliście Państwo uwagę podczas licznych spotkań. Im podporządkowaliśmy listy celów, kierunków działań i najważniejszych przedsięwzięć do podjęcia. Teraz potrzeba konsekwencji oraz współdziałania w ich realizacji. O to serdecznie Państwa proszę, jednocześnie deklarując pełne zaangażowanie kierownictwa miasta i całej miejskiej administracji samorządowej.

Z wyrazami szacunku,
Prezydent Raciborza
Dariusz Polowy

I. Proces i metodyka partycypacyjnego opracowania Strategii

Strategię opracowano realizując Uchwałę Rady Miasta Nr XXV/353/2020 z dnia 25 listopada 2020 w sprawie określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu Strategii Rozwoju Miasta Racibórz do roku 2030, w tym trybu konsultacji, o których mowa w art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Decyzja radnych otworzyła drogę do przeprowadzenia szeregu działań, które przyczyniły się do powstania dokumentu w prezentowanym kształcie.

Pierwszy krok w formułowaniu założeń do strategii stanowiło przeprowadzenie diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej miasta. Nowelizacja Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw, która weszła w życie jesienią 2020 r. nadała nowy rys metodyce konstruowania strategii lokalnych – w pierwszej kolejności kładąc nacisk na ogląd pozycji rozwojowej miasta w kontekście jego powiązań funkcjonalnych i pozycji konkurencyjnej. Co za tym idzie, jako uzupełnienie bieżących podsumowań operacyjnych publikowanych przez samorząd lokalny (Raportów o stanie Miasta Racibórz), opracowano raport diagnostyczny, obejmujący w sposób zagregowany kluczowe – strategiczne – dla Raciborza kwestie. Diagnozę strategiczną przeprowadzono z wykorzystaniem szerokiego spektrum danych prezentowanych dla układu funkcjonalnego miasta (Racibórz oraz gminy i miasta zlokalizowane w pobliżu) oraz dla układu porównawczego (z miastami, które cechują się porównywalnymi do Raciborza funkcjami gospodarczymi i usługowymi oraz podobną lokalizacją względem większych miast).

Opracowany dokument diagnozy stanowił materiał otwierający debatę nad kierunkami rozwoju miasta, w tym jego modelem funkcjonalno-przestrzennym. Wyniki diagnozy zostały skojarzone z wynikami prowadzonego równoległe badania ankietowanego skierowanego do mieszkańców Raciborza oraz z wnioskami ze spotkań warsztatowych prowadzonych zarówno w gronach mieszkańców poszczególnych dzielnic, jak również w trzech grupach tematycznych, obejmujących zagadnienia: życia społecznego, kultury i spędzania czasu wolnego, edukacji, zdrowia oraz polityki społecznej; polityki przestrzennej i środowiskowej, transportu i mieszkalnictwa; oraz rozwoju gospodarczego i rynku pracy.

Na przełomie lutego i marca 2021 r. przeprowadzono badanie ankietowe opinii mieszkańców. Kwestionariusz podzielono na trzy części: (i) Jaki jest Racibórz? (ii) Sprawy dla nas ważne! (iii) Racibórz w nadchodzących latach. W badaniu zebrano ponad 770 odpowiedzi, z czego od osób aktualnie zamieszkujących miasto pochodziło około 90% ankiet.

Wiosna 2021 r. stała w Raciborzu pod znakiem dyskusji poświęconych przyszłości miasta. Rozpoczęły się one internetowym spotkaniem otwartym z mieszkańcami, które stało się zaproszeniem do dialogu i partycypacyjnego podejścia do kształtowania treści najważniejszego dokumentu opisującego pożądaną przyszłość miasta. Następnie

zrealizowano cykl spotkań z mieszkańcami dzielnic oraz pracowano w trzech wymienionych powyżej grupach tematycznych. Do włączenia się w prace zachęcano prowadząc szeroko zakrojoną kampanię promocyjną „Zostań strategiem!”. Ze względu na pandemię koronawirusa, większość spotkań zostało zrealizowanych w formule on-line – co jak się okazało, dało licznym mieszkańcom i sympatykom Raciborza możliwość wygodnego uczestnictwa i zabrania głosu.

Rycina 1. Przykładowa grafika w kampanii „Zostań strategiem!”

Źródło: Urząd Miasta Racibórz

Spotkania z mieszkańcami poświęcone były skonfrontowaniu danych zebranych w pracach diagnostycznych z opiniami osób dobrowolnie reprezentujących najważniejszą grupę odbiorców strategii miasta. Na kanwie takiej dyskusji gromadzono również pomysły, które posłużyły formułowaniu wizji oraz całej struktury postanowień strategicznych. Podobnie prowadzone były prace z grupami tematycznymi.

Realizacja wszystkich tych etapów umożliwiła przeprowadzenie bilansu strategicznego Raciborza przez identyfikację kluczowych uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych rozwoju miasta, a następnie ich powiązanie ze sobą w analizie SWOT. Dało to podstawę wypracowaniu postanowień strategicznych – tj. w pierwszej kolejności wizji Raciborza w perspektywie roku 2030, jego modelu funkcjonalno-przestrzennego oraz struktury celów, na którą składają się cele strategiczne, cele operacyjne, kierunki działań i przedsięwzięcia strategiczne.

Proces strategiczny prowadzony w Raciborzu miał charakter partycypacyjny. Powyższe postanowienia wypracowywano w dialogu z mieszkańcami i innymi grupami zaangażowanymi w rozwój miasta. Zagadnienia wdrożeniowe dotyczące monitorowania postępów związanych z wdrażaniem strategii, dokonywania oceny ryzyka oraz wskazania źródeł finansowania

sformułowano wewnątrz w zespole Urzędu Miasta.

Przed przekazaniem projektu strategii pod procedowanie Radzie Miasta, spełniając prawem nałożone obowiązki, dokonano oceny jej oddziaływania na środowisko oraz ewaluacji trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji. Przeprowadzono konsultacje społeczne, o których mowa w Ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz w Ustawie o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Do konsultacji zaproszono lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych oraz mieszkańców gminy. Projekt strategii skonsultowano również z: sąsiednimi gminami i powiatem raciborskim, Związkiem Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego, Dyrektorem Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska i Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym.

Rada Miasta Racibórz przyjęła strategię w dniu ... Uchwałą Rady Miasta Nr .../.../2021.

II. Wnioski z realizacji Strategii Rozwoju Miasta Racibórz do roku 2020

Dotychczas obowiązująca strategia Raciborza została przyjęta Uchwałą nr XXX/423/2013 Rady Miasta Racibórz z dnia 26 czerwca 2013 r. W części dotyczącej postanowień strategicznych składała się ona z syntetycznego opisu wizji i misji oraz z zestawienia hierarchicznie ułożonych priorytetów oraz celów strategicznych i operacyjnych rozwoju miasta.

Powyższe podejście było typowe dla opracowywania strategii rozwoju lokalnego. Wymagało jednak dalszego uzupełnienia o ustalenia dotyczące zasad wdrażania zapisów głównego dokumentu strategicznego oraz doprecyzowania szczegółowych działań pozwalających osiągać postawione cele. Pod tym względem dotychczasowa strategia zawierała wyłącznie ogólną rekomendację w zakresie operacjonalizacji: „Podstawowym zadaniem w tym zakresie jest opracowanie i uchwalenie przez Radę Miasta dokumentów szczegółowych – programów operacyjnych. Dokumenty operacyjne muszą być oparte o analizę sytuacji finansowej miasta z uwzględnieniem prognozy: dochodów, zadłużenia i jego spłat oraz wydatków bieżących związanych ze sferą społeczną i eksploatacyjną miasta.” Zalecenie to było realizowane, a jego przejawem jest funkcjonowanie dokumentów dziedzinowych wskazanych w ostatniej sekcji rozdziału IV niniejszej Strategii. Postępy w ich realizacji są sprawozdawane w corocznych Raportach o stanie Miasta Racibórz, opracowanych na podstawie art. 28aa ust. 1 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

Jednocześnie, jako że strategia z 2013 r. wyznaczała jedynie generalnie zapisane cele, w Raciborzu zrodziła się konieczność opracowania dokumentu, który zawierałby w sobie szczegółowe ustalenia wdrożeniowe. W związku z tym opracowano „Dokument Operacyjny do Aktualizacji Strategii Rozwoju Miasta Racibórz do roku 2020”. W odniesieniu do celów przedstawiono w nim tabele zawierające listy ponad 110 zadań (przyporządkowanych priorytetom i celom) wraz ze wskazaniem: podmiotów odpowiedzialnych za realizację, szacowanego kosztu, przewidywanego okresu realizacji, źródła finansowania oraz wskaźników produktu.

W wyniku tego podejścia w mieście funkcjonował swoisty dualizm w zakresie dokumentów operacjonalizujących strategię. Wdrażano pakiet dokumentów dziedzinowych opracowanych według różnych metodyk, o różnych poziomach szczegółowości. Podczas gdy równolegle wykonywano postanowienia Dokumentu Operacyjnego.

Mając to na uwadze, wnioskiem do niniejszej Strategii było uspoźnienie systemu jej wdrażania. Realizując ten wniosek w pierwszej kolejności zdecydowano o tym, by postanowienia strategiczne obejmowały również listy kierunków działań i przedsięwzięć strategicznych (zob. rozdział IX). Następnie już w dokumencie strategicznym wskazano jednostki odpowiedzialne za ich realizację (zob. rozdział X). Postanowiono również o tym, że

dalsze uszczegółowienia będą dokonywane wyłącznie w drodze dziedzinowych dokumentów wykonawczych, których listę i harmonogram aktualizacji zakreślono w Strategii (rozdział X). Jednocześnie założono, że nie będzie tworzony ogólny dokument o charakterze operacyjnym.

Dotychczas obowiązujący Dokument Operacyjny pozwalał na monitorowanie postępów w realizacji ówczesnej strategii Raciborza. Oprócz wspomnianych powyżej parametrów przypisanych do poszczególnych zadań, zawierał także zestaw 10 mierników (tzw. ogólnych) obrazujących realizację Dokumentu Operacyjnego jako całości oraz realizację misji, wizji, a także priorytetów.

Większość zadań przewidzianych do realizacji było sukcesywnie realizowanych. W „Raportcie z realizacji Dokumentu Operacyjnego do Aktualizacji Strategii Rozwoju Miasta Racibórz do roku 2020 za rok 2020” wskazano, że w końcówce horyzontu czasowego poprzedniej strategii wciąż realizowanych było 99 zadań, zakończono 20 zadań, natomiast pozostałe były na etapie przygotowawczym do ewentualnej realizacji w latach następnych. Informacje w tym zakresie wykorzystano w pracach nad niniejszą Strategią. Jednocześnie zwrócono uwagę, że monitorowanie mierników ogólnych w niektórych przypadkach rodzi wątpliwości interpretacyjne, a w innych wymaga odniesienia sytuacji w Raciborzu do sytuacji w innych miastach.

Wobec powyższych doświadczeń, kolejnym wnioskiem do niniejszej Strategii była potrzeba wykorzystania sprawdzonych, dobrych doświadczeń z zakresu monitoringu, przy jednoczesnym uproszczeniu wybranych kwestii i lepszym zsynchronizowaniu ich z obowiązującym w mieście systemem oceny ryzyka. Realizując ten wniosek skrócono i zaktualizowano listę mierników ogólnych (nazywanych obecnie miernikami wynikowymi realizacji celów strategicznych), jednocześnie proponując analizowanie ich w układzie porównawczym z miastami o podobnej charakterystyce. Dla kwestii trudnych do odzwierciedlenia z wykorzystaniem danych statystycznych postanowiono o monitorowaniu postępu realizacji Strategii z wykorzystaniem badań opinii mieszkańców. Z kolei na podstawie systemu monitorowania zadań zapisanych w Dokumentcie Operacyjnym, opracowano założenia dla monitorowania kierunków działań i przedsięwzięć strategicznych niniejszej Strategii. Szczegółowe postanowienia dotyczące rocznych planów działań powiązано z metodyką obowiązującej w Mieście Racibórz procedury wyznaczania celów i zadań oraz zarządzania ryzykiem. Wszystkie te ustalenia zapisano w rozdziale X.

Ze względu na zmieniające się uwarunkowania, Dokument Operacyjny podlegał cyklicznej ewaluacji i uzasadnionym zmianom (w latach 2015 i 2017). Także i w kolejnej perspektywie planowania strategicznego zakłada się możliwość ewaluacji zarówno średniookresowych dokumentów wykonawczych, jak i niniejszej długookresowej Strategii – dopuszczając możliwość ich aktualizowania.

III. Uwarunkowania zewnętrzne rozwoju Raciborza

Uwarunkowania prawno-polityczne

W ramach unijnych Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2021-2027 Polska może uzyskać środki z Europejskiej Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej, Instrumentu na rzecz Odbudowy i Wzmacniania Odporności oraz Funduszu Sprawiedliwej Transformacji (dostępnego jedynie dla wybranych gmin górniczych i podmiotów podlegających restrukturyzacji w związku ze zmniejszaniem emisyjności gospodarki). Ich wartość szacuje się obecnie na około 770 miliardów złotych. W pierwszej kolejności uruchomione zostaną prawdopodobnie środki rozdysponowane w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększenia Odporności, który wychodzi między innymi naprzeciw obniżonej zdolności inwestycyjnej jednostek samorządu terytorialnego oraz ograniczeniom w dostępie do usług publicznych, w tym w zakresie edukacji i zdrowia. Plan przewiduje wsparcie gmin w zakresie odbudowy możliwości inwestycyjnych, ukierunkowanej na zieloną transformację – zgodnie z założeniami kluczowego programu politycznego Unii Europejskiej, znanego jako Europejski Zielony Ład. W jego ramach rząd przewiduje uruchomienie Funduszu Zielonej Transformacji Miast, mającego wspierać inwestycje dotyczące między innymi: poprawy jakości powietrza, zielono-niebieskiej infrastruktury, infrastruktury transportu zeroemisyjnego czy też poprawy efektywności energetycznej budynków. Zagadnienia te będą jednak przede wszystkim wspierane ze środków Polityki Spójności, która obejmie także kwestie gospodarcze i społeczne. Strumień finansowania z nią związany będzie zarządzany w sposób zbliżony do znanego z wcześniejszych lat – interwencja w ramach krajowych programów operacyjnych będzie uzupełniona o pulę podlegającą zarządzaniu przez samorządy regionalne. W województwie śląskim w konsekwencji tej decyzji wdrażany będzie program operacyjny Fundusze Europejskie dla Województwa Śląskiego.

Rolę wiodącego programu strategicznego, definiującego rozwój Polski pełniła w ostatnich latach Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. W kontekście rozwoju miast, w dokumencie tym położono silny nacisk na równoważenie procesów rozwojowych, a co za tym idzie jednym z najistotniejszych kierunków polityki stało się wspieranie średnich miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze. W ślad za tym, w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 skupiono się na zmniejszaniu dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego zarówno obszarów miejskich jak i wiejskich. Założono podejście dopasowanego wsparcia na podstawie zidentyfikowanych obszarów strategicznej interwencji, a także zwiększoną rolę i odpowiedzialność samorządów lokalnych w określeniu polityki rozwoju w odniesieniu do otoczenia funkcjonalnego. W ostatnich latach nie eksponowano znaczenia dokumentu Krajowej Polityki Miejskiej (z horyzontem do 2023 r.). Aktualnie jednak toczą się prace nad aktualizacją tejże polityki. Jej nadrzędnym celem ma być zrównoważona transformacja polskich miast w kierunku silnych i odpornych, zapewniających wysoką jakość

życia mieszkańców. Natomiast do kluczowych zagadnień należały będą prawdopodobnie: budowa miast dostępnych i przyjaznych dla wszystkich mieszkańców; podniesienie konkurencyjności i atrakcyjności gospodarczej miast; adaptacja miast do zmian klimatu i zwiększenie wykorzystania rozwiązań opartych na naturze; technologie cyfrowe w procesach zarządzania miastem i optymalizacji dostępu do usług publicznych oraz przeciwdziałanie negatywnym skutkom suburbanizacji i ponowne wykorzystanie przestrzeni w miastach. W maju 2021 roku zaprezentowany został program społeczno-gospodarczy „Polski Ład”, widziany jako następcą Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. Jego skonkretyzowanie przyniesie zapewne nowe rozstrzygnięcia, ale również konsekwencje – np. podatkowe – dla miast. W „Polskim Ładzie” przewiduje się szereg udogodnień podatkowych i administracyjnych mających przyczynić się do zwiększonej siły nabywczej dolnych warstw społeczeństwa, budowy stabilnej klasy średniej oraz doprowadzenia do stabilizacji działalności firm małych. Dodatkowo ma zostać uruchomiony fundusz celowy powiązany z programem, którego zadaniem będzie wspieranie inwestycji. Niezależnie od jego charakterystyki, dla miast istotne pozostaną inne rządowe instrumenty dotacyjne wspierające inwestycje o znaczeniu ponadlokalnym i lokalnym – związane z rozbudową dróg i obwodnic, rozwojem publicznego transportu zbiorowego, rozbudową infrastruktury społecznej, wsparciem sportu i kultury itp.

Polityka regionu – województwa śląskiego – zdefiniowana została na nadchodzące lata w dokumencie Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” – Zielone Śląskie. Zakłada się w nim rozwój regionu widzianego jako „nowoczesny region europejski o konkurencyjnej gospodarce, będącej efektem odpowiedzialnej transformacji, zapewniający możliwości rozwoju swoim mieszkańcom i oferujący wysoką jakość życia w czystym środowisku”. W istotnych dla Raciborza kwestiach, strategia ta odnosi się m.in. do zagadnień gospodarczych związanych z dywersyfikacją struktury gospodarczej, rozwojem infrastruktury ułatwiającej lokowanie i prowadzenie działalności gospodarczej, rozwojem i aktywizacją oraz przyciąganiem zasobów ludzkich, wsparciem szkolnictwa w zakresie podniesienia jakości oferty edukacyjnej, wsparciem rozwoju przedsiębiorczości w obszarze turystyki oraz usług czasu wolnego. Rozwój sektora srebrnej gospodarki stoi na pograniczu działań gospodarczych i społecznych. Do tej kolejnej grupy należą rozwój, integracja i koordynacja usług wspierających funkcjonowanie osób niesamodzielnych, integracja imigrantów poprzez ich włączenie w życie społeczne i zawodowe, czy też wyposażanie przestrzeni publicznych w infrastrukturę umożliwiającą wspólne spędzanie czasu przez mieszkańców oraz integrację społeczności lokalnych. W zakresie środowiskowym w regionie podkreśla się m.in. konieczność wspierania wdrożenia i egzekwowania rozwiązań poprawiających jakość powietrza, poprawy jakości wód i racjonalnego gospodarowania zasobami wodnymi, poprawy rozwiązań transportowych, rekultywacji i rewitalizacji obszarów zdegradowanych, poprawy standardu energetycznego zabudowy mieszkaniowej i budynków użyteczności publicznej oraz rozwoju błękitno-zielonej infrastruktury i poprawy jakości i atrakcyjności przestrzeni

publicznych. Środki finansowe na realizację strategii „Śląskie 2030” zapewnione będą głównie w ramach alokacji przewidzianej w programie Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027. Wsparcie dla jednostek samorządu terytorialnego przewiduje się w nim w zakresie działań, takich jak m.in.: e-usługi publiczne na poziomie lokalnym/ponadlokalnym; cyfryzacja szkolnictwa; digitalizacja zasobów publicznych; rozwój przedsiębiorczości oraz obsługa inwestora (Lokalne Akceleratory Przedsiębiorczości); efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej oraz energooszczędne oświetlenie; rozwój infrastruktury odnawialnych źródeł energii; adaptacja terenów zurbanizowanych do zmian klimatu; przeciwdziałanie skutkom suszy; racjonalne gospodarowanie wodą pitną; rozwój i modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz oczyszczania ścieków komunalnych; kompleksowe projekty z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi; rekultywacja, w tym remediacja, terenów zdegradowanych działalnością gospodarczą; ochrona różnorodności biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime; zrównoważony transport miejski na obszarach funkcjonalnych; drogi lokalne; edukacja przedszkolna; kształcenie ogólne; szkolnictwo zawodowe; kształcenie osób dorosłych; wsparcie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej; aktywizacja społeczna i zawodowa osób wykluczonych społecznie; wsparcie w obszarze migracji zarobkowych; poprawa dostępu do usług społecznych; rozwój usług zdrowotnych; infrastruktura kształcenia zawodowego; infrastruktura szkolnictwa wyższego; infrastruktura placówek zapewniających opiekę osobom w podeszłym wieku; rozwój mieszkalnictwa chronionego; kultura i dziedzictwo kulturowe; zwiększenie roli kultury i turystyki w rozwoju subregionalnym.

Uwarunkowania społeczne

Trendy demograficzne wskazują na starzenie się populacji w Polsce, utrzymujące się migracje młodych Polaków do krajów zachodnich i mieszkańców krajów wschodnich do Polski oraz na zmniejszanie się liczby osób w wieku produkcyjnym. Rośnie liczba obcokrajowców w dużych miastach, a stopniowo również w miastach małych i średnich. Dobra sytuacja na polskim rynku pracy sprzyja przyjazdom osób zza granicy, które znajdują zatrudnienie w różnych dziedzinach gospodarki i spotykają się z coraz powszechniejszą akceptacją w społecznościach lokalnych. Także w aspekcie osiedlania się w nich całych rodzin emigrantów, nie tylko osób przyjeżdżających do pracy.

Nasila się rywalizacja gmin o mieszkańców wykształconych i wyspecjalizowanych, osiągających wyższe wynagrodzenia. Istotnie bowiem przekłada się to na wpływy do budżetów gmin tytułem udziału w PIT. Jednocześnie nie wszyscy mieszkańcy dobrze odnajdują się w sytuacji, w której życie zawodowe i prywatne jest coraz bardziej dynamiczne i wymaga ciągłego uczenia się i zdobywania nowych umiejętności. Powoduje to rozdźwięk między grupami tworzącymi tzw. klasę średnią lub aspirującymi do niej oraz tymi, którzy czują się pokrzywdzeni i przez to między innymi mało skłonni do angażowania się w działania

społecznościowe. Dualizacja społeczeństwa rysuje się też w obszarach takich jak: umiejętność korzystania z technologii cyfrowych, zdolność do nabywania nowych kwalifikacji oraz radzenie sobie z sytuacjami niepewnymi. Koszty utrzymania systemu edukacji rosną, przy jednocześnie zmniejszającej się liczebności dzieci i młodzieży oraz rosnących nakładach na infrastrukturę techniczną.

Transformacja gospodarcza w kierunku zasobooszczędnej, neutralnej klimatycznie gospodarki rzutuje negatywnie na przedsiębiorstwa znajdujące się w łańcuchach dostaw tradycyjnych sektorów gospodarki. Konieczność ich restrukturyzacji przyczyni się do wzrostu bezrobocia w niskowyzkwalifikowanych grupach społecznych. Z kolei coraz większa grupa mieszkańców w podeszłym wieku wymagała będzie opieki. Równolegle rosła będzie liczba osób zmagających się z chorobami cywilizacyjnymi i powikłaniami po COVID-19 oraz innych chorobach, korzystających ze specjalistycznych usług medycznych. Będzie to wywierało presję organizacyjną i kosztową na system pomocy społecznej i ochrony zdrowia.

Najmłodsze obecnie pokolenia X, Y, Z świadomie dążą do bardziej zrównoważonego stylu życia, co z czasem może spowolnić występowanie niektórych z powyższych trendów. Są także bardziej otwarte na zmiany i przejmują odpowiedzialność za otoczenie, w którym żyją. Jednocześnie są coraz mniej przywiązane do tradycyjnych modeli społecznych. Stąd też coraz większa część opieki nad osobami niesamodzielnymi będzie musiała być zapewniana przez sektor publiczny lub pozarządowy.

Uwarunkowania kulturowe

Przy utrzymującym się szybkim tempie starzenia się społeczeństwa, wszystkie oczy są skierowane na generacje Y (osoby urodzone w latach 1980-1994) i Z (osoby urodzone po 1995 roku). Samorządy lokalne i przedsiębiorstwa starają się stwarzać odpowiednie warunki, aby przekonać te grupy do zamieszkania i pracy u nich. Do pokolenia Z zalicza się grupa, która nie zna świata bez internetu, smartfonu, mediów społecznościowych, czy też szybko zmieniających się produktów i usług oferowanych w sklepach internetowych i promowanych przez blogerów czy influencerów. Osoby z generacji Z są bardziej świadome jakości produktów i usług oraz bardziej wrażliwe na społeczną odpowiedzialność biznesu i aspekty środowiskowe. W podejmowaniu decyzji są bardziej impulsywne, chcą być na topie i chcą jak najszybciej cieszyć się z tego, co właśnie nabyły online.

Drugą stroną medalu jest konfrontacja tej grupy osób z cyberprzemocą, z ciągłą potrzebą akceptacji społecznej w świecie realnym i wirtualnym, a także z wysokim poziomem zmienności sytuacji i relacji. Przez to trudno znaleźć im wewnętrzny spokój, są niecierpliwi i mniej skłonne do podejmowania ryzyka. Nie radzą sobie ze złożonymi problemami i stresem. Doświadczenia te przekładają się także na starsze grupy wiekowe, które co prawda wolniej adoptują opisane powyżej trendy – jednak z drugiej strony, ze względu na

nieco większe wykluczenie cyfrowe oraz inaczej ukształtowaną psychikę, w niektórych przypadkach pozostają o wiele silniej doświadczone przez te realia. Przewiduje się w związku z tym wzrost liczby rozwodów, większą liczbę osób mieszkających w pojedynkę oraz znaczną liczbę przypadków wymagających wsparcia psychologicznego czy społecznego w wyniku wypalenia, depresji, poczucia odrzucenia czy samotności.

Współczesna rzeczywistość cyfrowa nie tylko ułatwia codzienną komunikację między ludźmi lub relacje biznesowe. Stwarza również przestrzeń do artykułowania światopoglądów. Media, głównie społecznościowe, stanowią miejsce dla populistów, samozwańczych liderów oraz głów państw i koncernów do wygłaszania swoich stanowisk. Pozwalają na szybką mobilizację grup społecznych i ich włączanie we wspólne działania bez konieczności tworzenia sformalizowanych form zrzeszania się. Mnogość prezentowanych opinii na różne tematy, bez głębszej debaty, przyczynia się do polaryzacji kulturowej i zaostrzenia konfliktów społecznych. Przy czym wszystkie strony konfliktów powołują się niejednokrotnie na brak transparentności działań przeciwników, której osiągnięcie nigdy nie było tak proste jak do tej pory. Mieszkańcy miast oczekują, że ci którzy ich reprezentują, będą komunikowali się z nimi w internecie. Chcą być nie tylko informowani o bieżących sprawach i mieć dostęp do dużego zakresu danych, lecz również odgrywać aktywną rolę w kształtowaniu swojego najbliższego otoczenia.

Jednocześnie ludzie są coraz bardziej świadomi nie tylko najbliższego otoczenia. Znają świat, nie tylko z mediów ale również z własnego doświadczenia. U jednych powoduje to dużą otwartość, u innych nie stoi na drodze do zachowań ksenofobicznych. Zjawisko to jest jedną z form współczesnej polaryzacji społecznej. Nie zmienia to faktu, że i jedni i drudzy muszą uznać fakt, że struktura ludnościowa i kulturowa europejskich miast będzie ulegała zmianom. Nieustanny napływ imigrantów, w tym z powodu prześladowań i wojen, czy też z przyczyn ekonomicznych lub środowiskowych, będzie w niektórych lokalizacjach ratunkiem dla gospodarki poszukującej pracowników, ale także źródłem konfliktów i napięć społecznych. Władze bogatych krajów od wielu lat starają się zapewniać programy wspierające integrację nowych mieszkańców. Polska jest wciąż na początku tej drogi, jednak szybko będzie musiała wykazać się aktywnością – zarówno na poziomie krajowym jak i samorządowym. Większym wyzwaniem jednak pozostanie uzyskanie otwartości i przychylności ze strony obecnych mieszkańców do wspólnego życia z obcokrajowcami.

Uwarunkowania ekologiczne

Coraz więcej społeczeństw odczuwa skutki globalnych zmian klimatycznych, doświadczając zjawisk takich jak: susza, powódzie, zmiany warunków hydrologicznych, nawalne deszcze, porywiste wiatry, fale upałów, osuwiska, pożary pól i lasów, zanik różnorodności biologicznej. Także i tereny zurbanizowane stają się coraz mniej odporne na zmiany klimatu. Występowanie miejskich wysp ciepła utrudnia życie mieszkańcom oraz zmienia cyrkulację

powietrza. Wysoki stopień uszczelnienia powierzchni powoduje błyskawiczne podtopienia i powodzie po gwałtownych opadach deszczu. Eliminacja zieleni lub jej nadmierna pielęgnacja sprawiają, że zanika jej naturalna rola ekosystemowa. Dlatego też coraz większa rzesza miast odpowiedzialnie podejmuje systemowe rozwiązania w tym zakresie, opracowując miejskie plany adaptacji do zmian klimatu oraz konsekwentnie je wdrażając – począwszy od realizacji mikroprojektów o charakterze obywatelskim, skończywszy na dużych przedsięwzięciach inwestycyjnych.

Nadmierne zużycie zasobów naturalnych przyczynia się do zachwiania ekosystemów. Zasoby stają się istotnymi czynnikami gier politycznych i gospodarczych, co przyczynia się do wahań na międzynarodowych giełdach surowców. W pierwszej kolejności oddziałuje to na firmy uzależnione od dostaw, ale w skali krajów o zaawansowanej gospodarce prowadzi także do zintensyfikowanych działań na rzecz odzyskiwania jak największej części materiałów nadających się do ponownego wykorzystania. Przekierowuje to gospodarkę komunalną na nowe tory – podstawą staje się recykling; jednak jednocześnie problemem staje się mimo to rosnący wolumen odpadów, których nie da się zagospodarować. W tym kontekście istotnym zagadnieniem staje się odzyskiwanie energii, na przykład z termicznej przeróbki frakcji odpadowej.

Coraz szybciej zachodzą zmiany w społecznej świadomości mieszkańców miast dotyczącej ekologii. Kwestie jakości powietrza, odpadów, zdrowego stylu życia i wprowadzania zieleni w przestrzeń miast i w Polsce stają się raczej niekwestionowane. Rodzi to wiele oczekiwań wyborców względem włodarzy miast. Dla gospodarstw domowych wiele indywidualnych rozwiązań prośrodowiskowych stanowi wciąż duże obciążenie finansowe. Stąd też w biedniejszych warstwach społeczeństwa może nastąpić wykluczenie ekologiczne. Oprócz świadomości społeczeństwa, motorem zmian jest jednak przede wszystkim prawo, w szczególności dotyczące: ograniczania niskiej emisji, wdrażania alternatywnych źródeł energii, budownictwa i transportu ekologicznego, oszczędnego korzystania z wody oraz gospodarki o obiegu zamkniętym. Kolejne regulacje przyjmowane na poziomie Unii Europejskiej i Polski, mimo ich pożądaných długofalowych skutków, stanowią wyzwanie dla przedsiębiorstw, które muszą zmierzyć się z dostosowaniami. Stosowanie zasady „zanieczyszczający płaci” przenosi się również finalnie na konsumentów końcowych.

Uwarunkowania gospodarcze

Polska gospodarka będzie ciągle silnie powiązana z gospodarką niemiecką w łańcuchach dostaw sektorów takich jak między innymi: motoryzacja, budowa maszyn i urządzeń, obróbka metali, tworzywa sztuczne, przemysł meblowy, przemysł chemiczny. Natomiast pozycja Niemiec w gospodarce światowej osłabia się w wyniku utraty przewag konkurencyjnych wobec Chin. To samo dotyczy innych ważnych europejskich partnerów handlowych Polski.

Jednocześnie Polska uzyskuje częściową niezależność od koniunkturalnych zawirowań w Unii Europejskiej, dzięki rosnącemu popytowi na rynku wewnętrznym oraz wytwarzaniu produktów końcowych eksportowanych do krajów spoza Unii Europejskiej. Motorem gospodarki w latach 2021-2027 będą przede wszystkim wielkie projekty inwestycyjne i sektorowe programy skupiające potencjał rodzimego przemysłu. Jednak zarówno polskie firmy, jak i oddziały firm międzynarodowych będą równocześnie podlegały restrukturyzacji ze względów kosztowych lub technologicznych. Zmiany oferty, parku maszynowego czy też schematów logistycznych będą przekładały się na potrzeby w zakresie wykorzystania przestrzeni. Szczególnie duży przemysł, bazujący na relatywnie starych technologiach, będzie w najbliższych czasach uwalniał lub porzucał tereny, by optymalizować swoją działalność.

Walka o pracownika przyczyni się do wzrostu wynagrodzeń. Wzrosty poziomów płacy minimalnej, cen surowców i cen dostaw mediów (wody, gazu, energii cieplnej i elektrycznej) skutkować będą ogólnym wzrostem kosztów prowadzenia biznesu. Technologie cyfrowe zmieniają układ sił w wielu segmentach rynku. Poczucie przytłoczenia spowodowanego dynamiką zmian wśród pokolenia starszych przedsiębiorców, uszczelnienie systemu podatkowego, rosnące obciążenia administracyjne oraz wymogi prawne i branżowe mogą doprowadzić do zniknięcia z rynku setek tysięcy mikro i małych podmiotów, które ze względu na skalę działalności lub niedopasowany model biznesu wypadać będą z obiegu gospodarczego.

Uwarunkowania technologiczne

Zimna wojna między Stanami Zjedzonymi a Chinami w najbliższej dekadzie odbywać się będzie na polu technologii cyfrowych, materiałowych, kosmicznych i medycznych. Unia Europejska próbuje odnaleźć się w tej rzeczywistości wytaczając własną drogę w ramach megaprojektów technologicznych. Również i poszczególne kraje członkowskie, w ramach przyjmowanych polityk tzw. inteligentnej specjalizacji, starają się uzyskać pewną przewagę technologiczną i innowacyjną. Tam, gdzie nakłady zostaną skoncentrowane na niewielkiej liczbie dużych przedsięwzięć, tam uda się osiągnąć postęp. Coraz większego znaczenia nabierać będą regionalne ekosystemy obejmujące działania publicznych i prywatnych centrów badawczo-rozwojowych, firm specjalistycznych i środowisk gotowych do eksperymentowania. Jednak w wielu krajach brak skłonności do podjęcia ryzyka na większą skalę, zarówno po stronie sektora publicznego jak i gospodarczego, przekłada się na rozdrobnienie inicjatyw, co nie pozwala na uzyskanie znaczących rezultatów. W konsekwencji skutkuje to osłabieniem struktury gospodarczej.

Po czwartej rewolucji przemysłowej charakteryzującej się optymalizacją systemów wytwarzania i intensyfikacją relacji dostawca-producent-dystrybutor-klient, nastąpi piąta rewolucja, bardziej zorientowana na człowieka. Z owoców czwartej i piątej rewolucji przemysłowej skorzystają przede wszystkim koncerny globalne, firmy duże

i wyspecjalizowane firmy technologiczne. Natomiast przedsiębiorstwa oferujące produkty i usługi o niskiej marżowości, działające w oparciu o niedopasowane modele biznesu znajdują się poza obiegiem. Ratunkiem dla nich będą: wiedza na temat lokalnego rynku, bezpośrednie kontakty z klientami oraz zwinność w dopasowaniu się do indywidualnych potrzeb klienta. Niemniej, w nadchodzących latach wykorzystanie tych atutów będzie nierozłącznie związane z cyfryzacją wszystkich procesów związanych z prowadzeniem biznesu. Należy liczyć się z tym, że te przedsiębiorstwa, które w odpowiednim czasie nie przestawią się na stosowanie różnych technologii cyfrowych, znikną z rynku lub znajdą się poza głównym obiegiem gospodarki.

IV. Wnioski z diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej

Przestrzeń i środowisko

Racibórz jest jednym z najstarszych miast Górnego Śląska. Miasto zostało założone w dolinie Górnej Odry. Zachodnia jego część położona jest na terenie Płaskowyżu Głubczyckiego. Obszar ten, ze względu na duży udział czarnoziemów od wieków jest wykorzystywany pod funkcje rolnicze. Większość powierzchni miasta zlokalizowana jest na terenie Kotliny Raciborskiej, na której szatę roślinną duży wpływ mają ciepłe masy powietrza napływające z zachodu oraz z południa przez Bramę Morawską. Od strony północno-wschodniej Racibórz otaczają lasy. W szczególności są to obszary chronione jako Park Krajobrazowy Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich oraz będący jego wydzieloną częścią Rezerwat Łęczok. W lasach tych, na styku z tkanką miejską (w Lesie Miejskim Obora), utworzono ogród botaniczny Arboretum Bramy Morawskiej w Raciborzu.

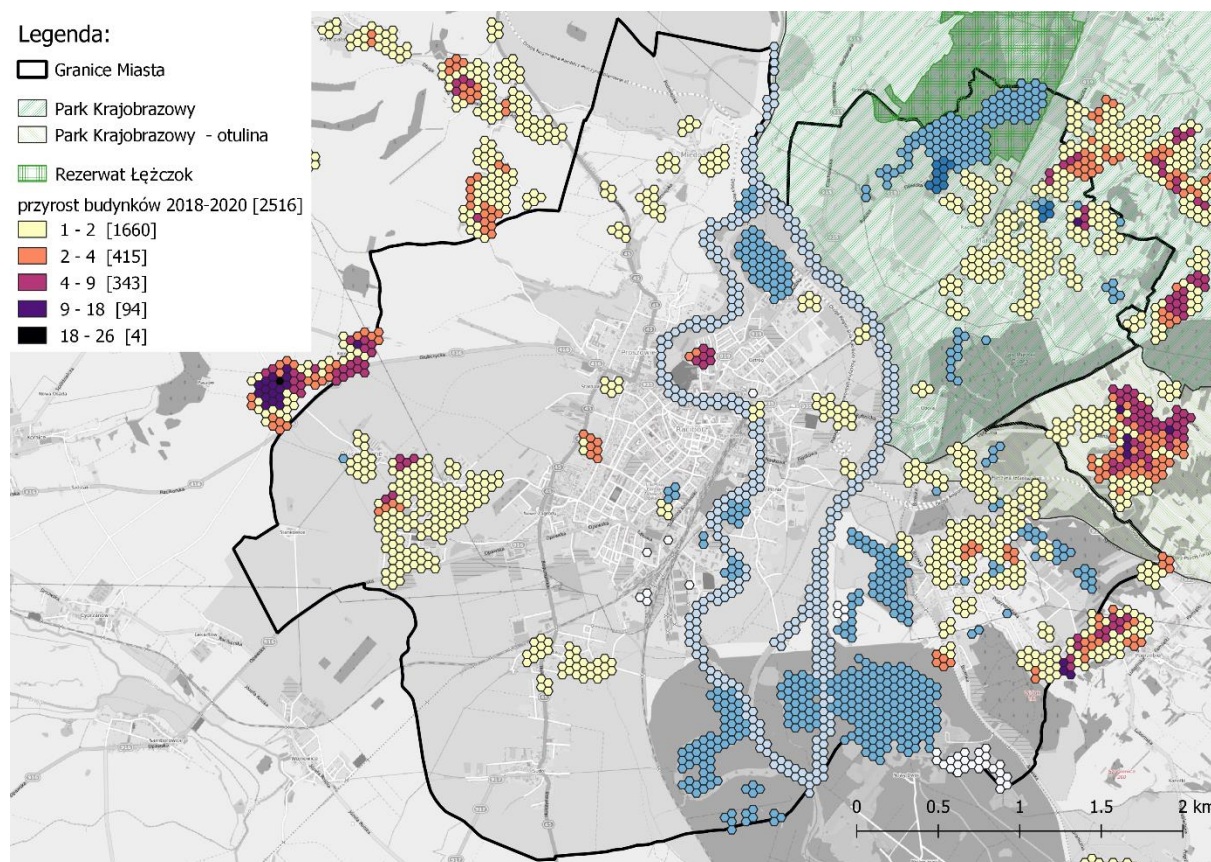
Silny wpływ na ukształtowanie powierzchni, jakość gleb oraz funkcjonowanie miasta ma Odra. Próby wielokrotnego okiełznania jej pierwotnej i często dla miasta niszczycielskiej siły doprowadziły do zbudowania (w latach 1934-1942) ważnego dla miasta 7,5 km Kanału Ulgi oraz ważnego dla miast polski południowej (w tym Opola i Wrocławia), otwartego w czerwcu 2020 r., suchego zbiornika przeciwpowodziowego (polderu zalewowego) Racibórz Dolny. Docelowo może on zostać przekształcony w zbiornik mokry. Decyzje dotyczące przyszłości zbiornika będą warunkowały możliwości jego wykorzystania w przyszłości w związku z funkcją rekreacyjną lub energetyką odnawialną o znaczeniu ponadlokalnym. Inne możliwości, mimo ograniczeń związanych ze względami technicznymi czy ekologicznymi, pojawiają się w wyniku potencjalnego zalania tego obszaru; inne dostępne są teraz.

Poza budową korony zbiornika Racibórz Dolny, widocznymi, aczkolwiek w znacznej mierze rozproszonymi przestrzennie, zmianami użytkowaniu terenu miasta w ostatnich latach¹ były także indywidualne (i deweloperskie) inwestycje w nieruchomości, szczególnie w budynki mieszkalne. Nowa zabudowa lokalizowana była głównie w miejscach atrakcyjnych krajobrazowo (m.in. Markowice – na terenie Parku Krajobrazowego, w trójkącie między ulicami Rybnicką, Pogrzebieńską, Brzeską – nad zbiornikiem wodnym) lub w miejscach dobrze skomunikowanych (m.in. Ocice, pomiędzy drogą wojewódzką 916 a drogą krajową 45, wzdłuż drogi krajowej oraz w północnej części obszaru centralnego miasta w pobliżu drogi wojewódzkiej 919). Największy przyrost zabudowy obserwowany jest jednak na terenach wiejskich w bezpośrednim sąsiedztwie miasta.

---

¹ Jeżeli nie wskazano inaczej, wszystkie odwołania do przedziałów czasu, dla których prowadzone były prace diagnostyczne, dotyczą lat 2018-2020.

Rycina 2. Główne zmiany użytkowania i pokrycia terenu na tle głównych obszarów prawnie chronionych

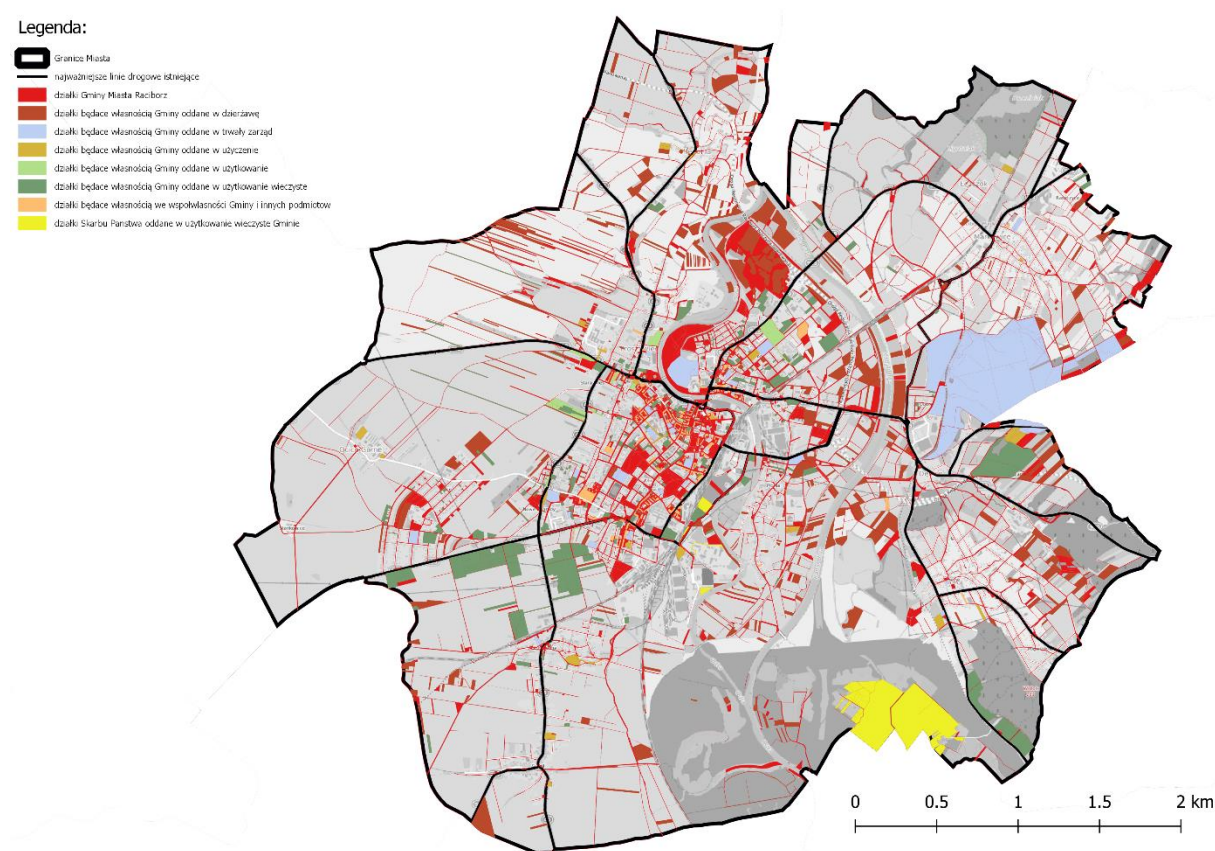
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/ oraz <https://www.openstreetmap.org/>, data dostępu styczeń-luty 2021

Udział zieleni śródmiejskiej w przestrzeni miasta jest porównywalny z innymi miastami². Do najistotniejszych obszarów zakomponowanej zieleni należą: Park Zamkowy, Park im. Miasta Roth oraz Park im. Kapitana Franciszka Stala. Wspomniane wcześniej Arboretum Bramy Morawskiej nie jest przykładem typowej zieleni śródmiejskiej. Jest jednak łatwo dostępnym i wyposażonym w dodatkowe atrakcje obszarem zielonym w bezpośrednim otoczeniu terenów zurbanizowanych. Podobną funkcję zaczynają pełnić tereny suchego zbiornika przeciwpowodziowego. Miasto posiada więc atrakcyjne tereny zielone w bezpośrednim otoczeniu obszarów zurbanizowanych. Zieleni w mieście stanowi kluczowy element przeciwdziałający występowaniu tzw. wysp ciepła na terenie jego centralnych części.

² Porównania w diagnozie prowadzono dla układu funkcjonalno-przestrzennego obejmującego gminy powiatu raciborskiego; sąsiadujące z nimi gminy: Kietrz i Baborów (pow. głubczycki), Pawłowiczki, Polska Cerekiew, Cisek i Bierawa (pow. kędzierzyńsko-kozielski), Lubomia, Pszów i Rydułtowy (pow. wodzisławski), Jejkowice, Lyski, Gaszowice (pow. rybnicki), Pilchowice, Sośnicowice (pow. gliwicki) i miasto Rybnik oraz dla zewnętrznego układu porównawczego miast, które cechują się podobnymi funkcjami gospodarczymi i usługowymi oraz charakterystyką lokalizacji względem ośrodków subregionalnych i regionalnych (Kędzierzyn-Koźle, Rydułtowy, Wodzisław Śląski, Zawiercie, Żywiec).

W Raciborzu jednak problem ten nie jest tak odczuwalny jak w większości miast polskich. Składają się na to opisywane powyżej uwarunkowania fizjograficzne oraz specyficzna historia odbudowy powojennego miasta, która pozostawiła w tkance miejskiej znaczącą liczbę luk, które z czasem stały się załącznikiem terenów zielonych. Racjonalne wykorzystanie pustych przestrzeni śródmiejskich stanowi bieżące wyzwanie dla miasta, wiele bowiem nadal oczekuje na nadanie im nowej formy, a czasami funkcji. Funkcje te po części są i mogą być determinowane dużą liczbą obiektów zabytkowych i podlegających ochronie konserwatorskiej. Możliwości interwencji strategicznej są również uzależnione od struktury własnościowej terenu. Zakres terenów, które są w dyspozycji samorządu miasta zaprezentowany został na poniższej rycinie.

Rycina 3. Tereny w dyspozycji samorządu miasta

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Racibórz

Przestrzeń Raciborza nie została administracyjnie podzielona na dzielnice. W „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Raciborza” wskazuje się, że miasto posiada 11 jednostek osadniczych: Centrum, Nowe Zagrody, Ocice, Stara Wieś, Miedonia, Ostróg, Markowice, Płonia, Brzezcie, Sudoł i Studzienna. Przy czym charakter śródmiejski posiadają Centrum, Nowe Zagrody, Ostróg i Stara Wieś. Dominuje w nich zabudowa historyczna (częściowo objęta ochroną jako park kulturowy Stare Miasto w Raciborzu) oraz osiedla mieszkaniowe. Pozostałe jednostki osadnicze są podlegającymi

urbanizacji terenami podmiejskimi. Racibórz jest więc miastem o średniej wielkości z wydzieloną częścią centralną oraz wianuszkami miejscowości będących głównie dawnymi wsiami o zarysowanych układach morfologicznych, które są wyposażone w infrastrukturę i funkcje zaspakajania podstawowych potrzeb życia.

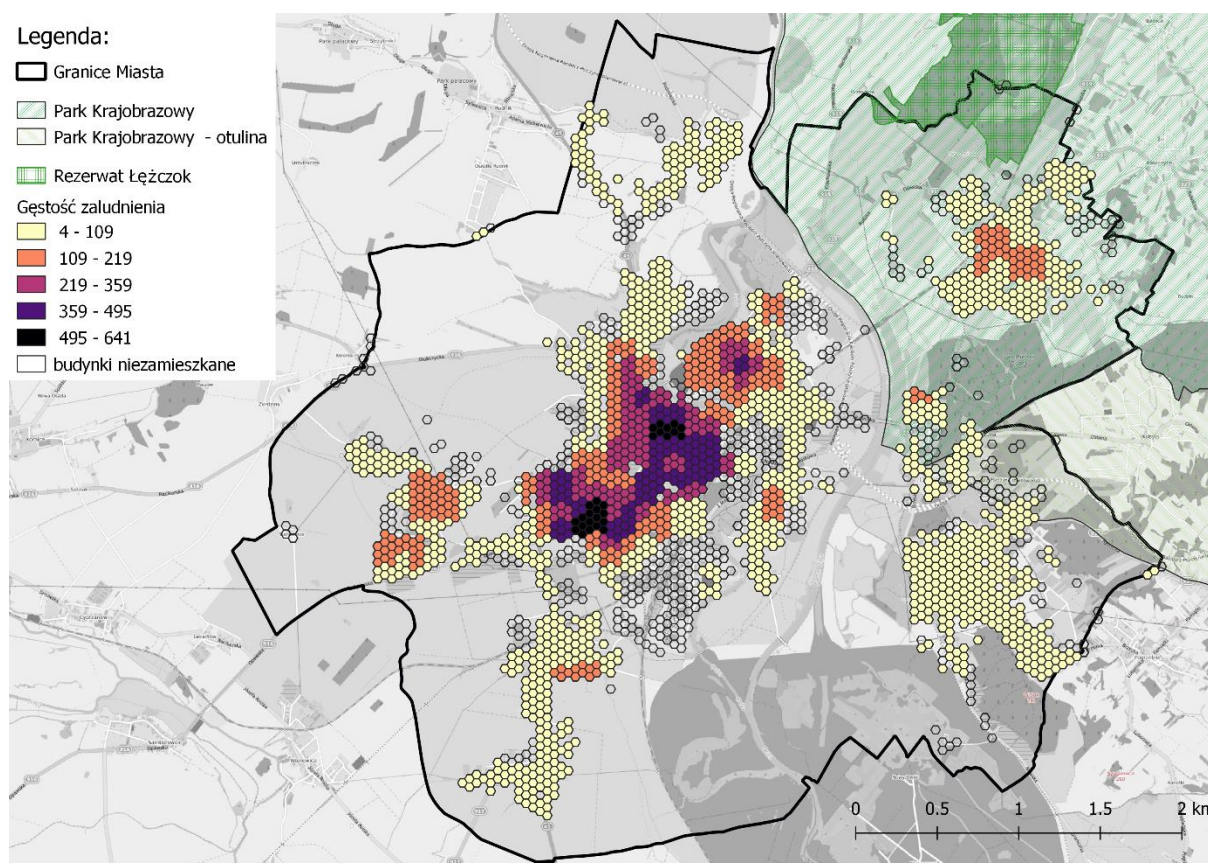
Racibórz jest miastem, w którym znajduje się administracyjna siedziba powiatu raciborskiego. Miejsce, z którego następuje obsługa tego obszaru oraz tradycyjnym dla miejscowości ościennych ośrodkiem pełniącym funkcje o znaczeniu ponadgminnym. Znajduje to odzwierciedlenie w układzie drogowym i kolejowym oraz, co za tym idzie, w codziennych przepływach ludności w związku z wykonywaniem pracy i korzystaniem z usług. Istotnym dla Raciborza generatorem ruchu wewnętrznego i tranzytowego są także zlokalizowane w pobliskich Kornicach (gmina Pietrowice Wielkie) zakłady Eko Okna SA.

Spółeczeństwo i edukacja

Według danych GUS w Raciborzu w 2020 roku mieszkało 54 259 osób, o prawie 6 tys. osób mniej niż przed 20 laty. Jak zostało to wskazane powyżej, miasto nie ma formalnie zatwierdzonego podziału na dzielnice. W układzie tradycyjnie stosowanego przez samorząd lokalny wydzielenia, wg danych Urzędu Miasta, w 2020 r. najwięcej osób mieszkało w Centrum (10 392 osób), w obszarze Nowe Zagrody (6 869 osób), na Ostrogu (6 048 osób), w obszarze określanym mianem Łąkowa/Wandy/1-Maja (5 908 osób) i w obszarze Polna/Pomnikowa/Opawska (5 210 osób). Tereny te – zaznaczone na poniższej rycinie kolorem granatowym i czarnym grupują 45,5% zamieszkujących miasto. Mniejsze obszary, takie jak: Markowice, Miedonia, Ocice, Sudoł, Studzienna czy Dębicz i Brzeziny zamieszkuje po nieco ponad 2 tys. osób.

Racibórz, podobnie jak większość gmin w Polsce, posiada niekorzystną piramidę wieku. Dominującą grupą populacyjną są kobiety w wieku od 55 do 65 lat, których udział w populacji jest zdecydowanie wyższy niż płci przeciwnej (w tej grupie wiekowej). Prawie tyle samo kobiet co mężczyzn jest w przedziale wiekowym od 30 do 39 lat. Wśród osób do 19 roku życia dominują mężczyźni. Miasto ma podobną strukturę wiekową do całości województwa śląskiego. Cechuje się bardzo niskim udziałem osób do 19 roku życia w strukturze wiekowej ogółem. W horyzoncie czasowym 10 lat należy się więc spodziewać kontynuacji zmniejszania populacji miasta oraz wzrostu średniej i mediany wieku. Już obecnie Racibórz znajduje się w grupie gmin o największym obciążeniu demograficznym w swoim układzie funkcjonalnym. Natomiast nie różni się znacząco od miast stanowiących grupę porównawczą.

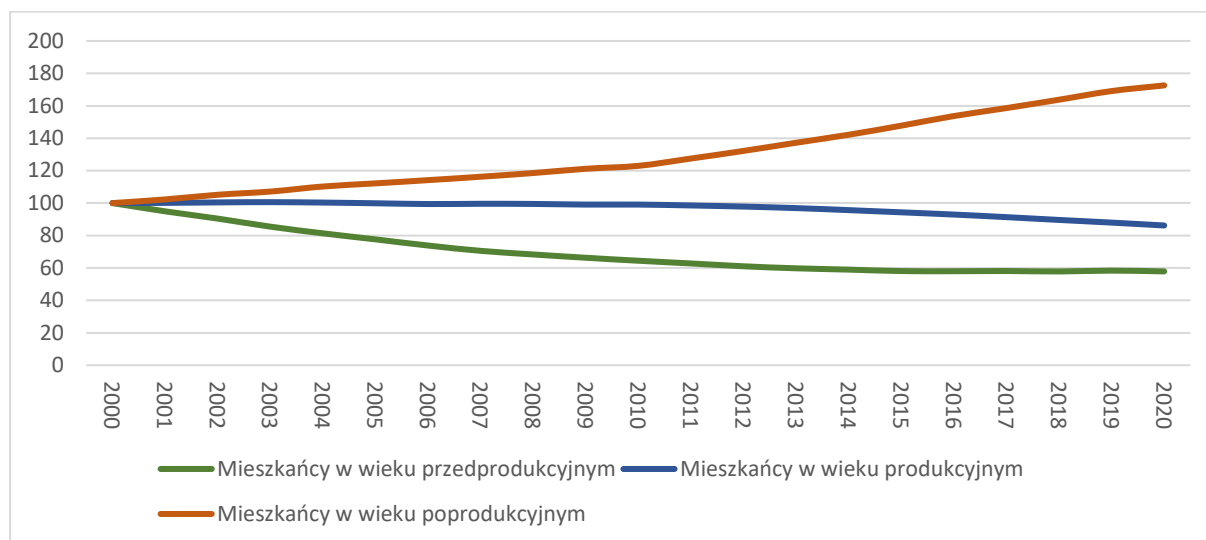
Rycina 4. Rozmieszczenie ludności w przestrzeni miasta

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ludnościowych Urzędu Miasta, BDOT10k <https://www.openstreetmap.org/> oraz geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/, data dostępu styczeń-luty 2021

W ostatnim dwudziestoleciu radykalnie zmieniła się struktura demograficzna miasta (zob. rycina poniżej). Znacząco zmalała grupa osób w wieku przedprodukcyjnym, a od pewnego czasu gwałtownie maleje także grupa mieszkańców w wieku produkcyjnym. Miasto traci mieszkańców nie tylko na skutek niekorzystnego bilansu naturalnego, ale również poprzez odpływ jego mieszkańców do innych lokalizacji w kraju i zagranicą. Pod względem migracji wewnętrznych (w kraju) – Racibórz jest podobny do swojego otoczenia funkcjonalnego; natomiast w grupie porównawczej wypada nieco lepiej od pozostałych miast. W ostatnich latach nieznacznie zmniejszyła się skłonność do migracji zewnętrznych (za granicę) z Raciborza. Nie zmienia to jednak faktu, że w tym obszarze Racibórz wypada niekorzystnie zarówno na tle obszaru funkcjonalnego jak i grupy porównawczej. Negatywne salda migracji mogą być powodem z jednej strony wzrostu wyjazdów na skutek subiektywnych negatywnych ocen jakości i perspektyw życia w mieście, a z drugiej braku odpowiedniej oferty osiedleńczej oraz promocji walorów życia w Raciborzu.

Rycina 5. Dynamika zmian liczby ludności w Raciborzu, w grupach wiekowych, w latach 2000-2020 (2000=100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Niwelacja pojawiającej się luki pokoleniowej jest trudnym zadaniem, ale może być oparta o wykorzystanie marki szkolnictwa średniego oraz pozycji szkolnictwa branżowego i technicznego, kształcącego na lokalny rynek pracy oraz zapewniającego obsługę infrastruktury komunalnej i mieszkaniowej. Symptomatycznym jest to, iż na tle porównywanych jednostek, miasto cechuje się relatywnie niewielkim udziałem absolwentów szkół średnich technicznych (w gronie wszystkich absolwentów), za to największy jest odsetek absolwentów szkół zawodowych. Oznacza to, że Racibórz jest miastem, w którym istotne są podstawowe umiejętności zawodowe, w dość prostych pracach. A to może być istotnym obciążeniem na przyszłość, w świetle przyciągania inwestorów i dywersyfikacji lokalnej gospodarki. Z drugiej jednak strony, Racibórz jest jedynym w gronie analizowanych miast, w którym funkcjonuje samodzielna szkoła wyższa – Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Raciborzu. Gdzie indziej funkcjonują filie uczelni posiadających siedzibę w innych miastach.

Miasto Racibórz, zgodnie z kompetencjami gmin polskich, jest organizatorem oświaty na poziomie przedszkolnym i podstawowym. Prowadzi 16 przedszkoli i 10 szkół podstawowych. Z kolei Powiat Raciborski jest w zakresie edukacji organem prowadzącym m.in. dla Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr 1, II Liceum Ogólnokształcącego im. Adama Mickiewicza, Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego nr 1, Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego nr 2 „Mechanik” oraz Zespołu Szkół Ekonomicznych. Samorząd Województwa Śląskiego zarządza Zespołem Szkół Ogólnokształcących Mistrzostwa Sportowego im. Janusza Kusocińskiego, Specjalnym Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym dla Nieśłyszących i Słabosłyszących im. Marii Grzegorzewskiej oraz Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego Województwa Śląskiego. Ofertę kierunków kształcenia technicznego i kursów

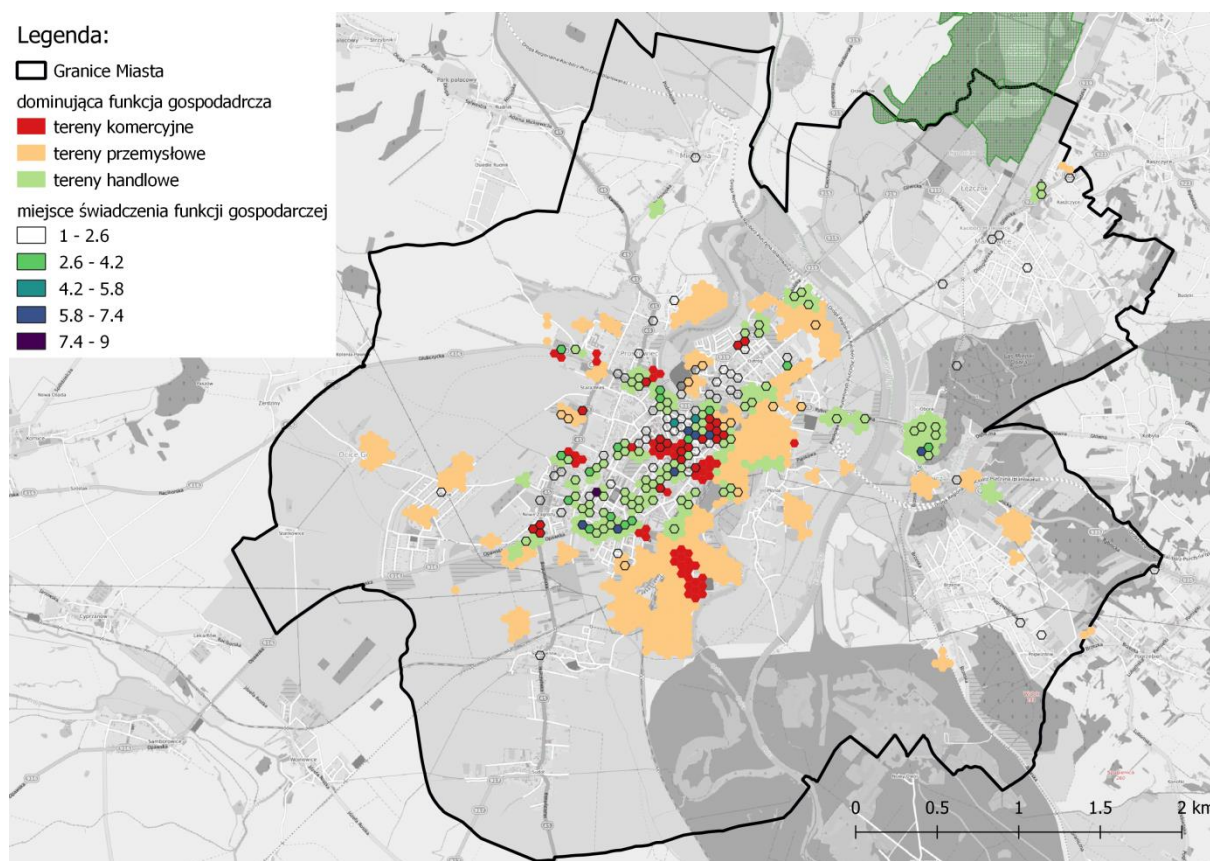

specjalistycznych w mieście uzupełniają: Szkoła Żak w Raciborzu, TEB Edukacja sp. z o.o., oddział w Raciborzu i Ośrodek Kształcenia Zawodowego w Raciborzu w ramach Zakładu Doskonalenia Zawodowego Katowice.

Gospodarka

Rozmieszczenie funkcji gospodarczych na terenie miasta wskazuje na ich koncentrację w dzielnicach centralnych. Dominujące są tereny przeznaczone pod funkcje przemysłowe. Na obszarach tych znajdują się największe przedsiębiorstwa zlokalizowane w mieście. Zdecydowanie mniej jest obszarów przeznaczonych pod funkcje inne funkcje gospodarcze. Poza obszarem centralnym miasta zlokalizowane są one także w ciągu rozbudowywanych szlaków komunikacyjnych, tworząc wyspowy krajobraz handlu na przedmieściach (Obora) oraz mało- i średnio powierzchniowy handel śródmiejski, wtopiony w średniowieczny układ ulic Starówki oraz najważniejszych ulic osiedli mieszkaniowych.

Rycina 6. Rozmieszczenie wybranych funkcji gospodarczych w przestrzeni miasta

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych <https://www.openstreetmap.org/> oraz BDOT10k, data dostępu styczeń-luty 2021

W ostatnich latach miasto przygotowywało i z powodzeniem sprzedawało tereny inwestycyjne, w tym z wykorzystaniem mechanizmu strefowego z udziałem Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Aktualnie pula dostępnych terenów inwestycyjnych jest

niewielka, stąd realizowane są prace koncepcyjne związane z przygotowaniem kolejnych terenów lub alternatywnym wykorzystaniem istniejących, w tym zwalnianych w przyszłości terenów przemysłowych. Miastu zależy także na zagospodarowaniu dużego terenu inwestycyjnego (38 ha) pod działalność sportową i rekreacyjną. Są to dawne wyrobiska żwiru i gliny wraz z kompleksem niedokończonych basenów otwartych (z lat 80-tych XX w.). W Raciborzu dostępne są również tereny inwestycyjne pod zabudowę mieszkaniową.

Wraz ze zmianami na rynku pracy, które cechują się zwiększeniem udziału zatrudnienia tzw. kontraktowego, maleje znaczenie wskaźnika poziomu przedsiębiorczości, obliczanego jako liczba zarejestrowanych w systemie REGON przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców. Niemniej warto mieć na uwadze, że na tle porównywanych miast i gmin wskaźnik ten był w Raciborzu w ostatnich latach relatywnie wysoki. Natomiast niski był wskaźnik przyrostu nowych firm, a dość wysoki był odsetek firm wyrejestrowywanych.

Według danych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, w zakresie aktywnych płatników składek w ubezpieczeniu zdrowotnym na ostatni dzień roku 2019, w Raciborzu najwięcej osób zawodowo związanych jest z firmami z sekcji C, tj. przetwórstwa przemysłowego (5 149 os.) z czego połowa pracuje w podmiotach dużych (zatrudniających powyżej 250 osób). Kolejnymi pracodawcami są podmioty handlowe, edukacyjne, opieki zdrowotnej i pomocy społecznej oraz administracji publicznej. Ponad 30% zatrudnionych w Raciborzu pracuje w firmach średnich, a kolejne niecałe 30% w firmach dużych. W przemyśle dominujące jest zatrudnienie przy produkcji metalowych wyrobów gotowych, w podmiotach dużych i średnich.

Pochodną struktury gospodarki oraz jej zyskowności jest wielkość podatku od osób prawnych, który powraca do budżetu miasta w ramach systemu redystrybucji podatkowej. Udział podatku CIT w dochodach budżetu miasta jest zbliżony do wartości uzyskiwanych w gminach wiejskich w otoczeniu funkcjonalnym i przeciętny na tle miejskiej grupy porównawczej. Po części może to być konsekwencją stosowania instrumentu podatkowych zwolnień strefowych przez część inwestorów, ale również nie zawsze stabilnej sytuacji podmiotów dużych.

Rynek pracy

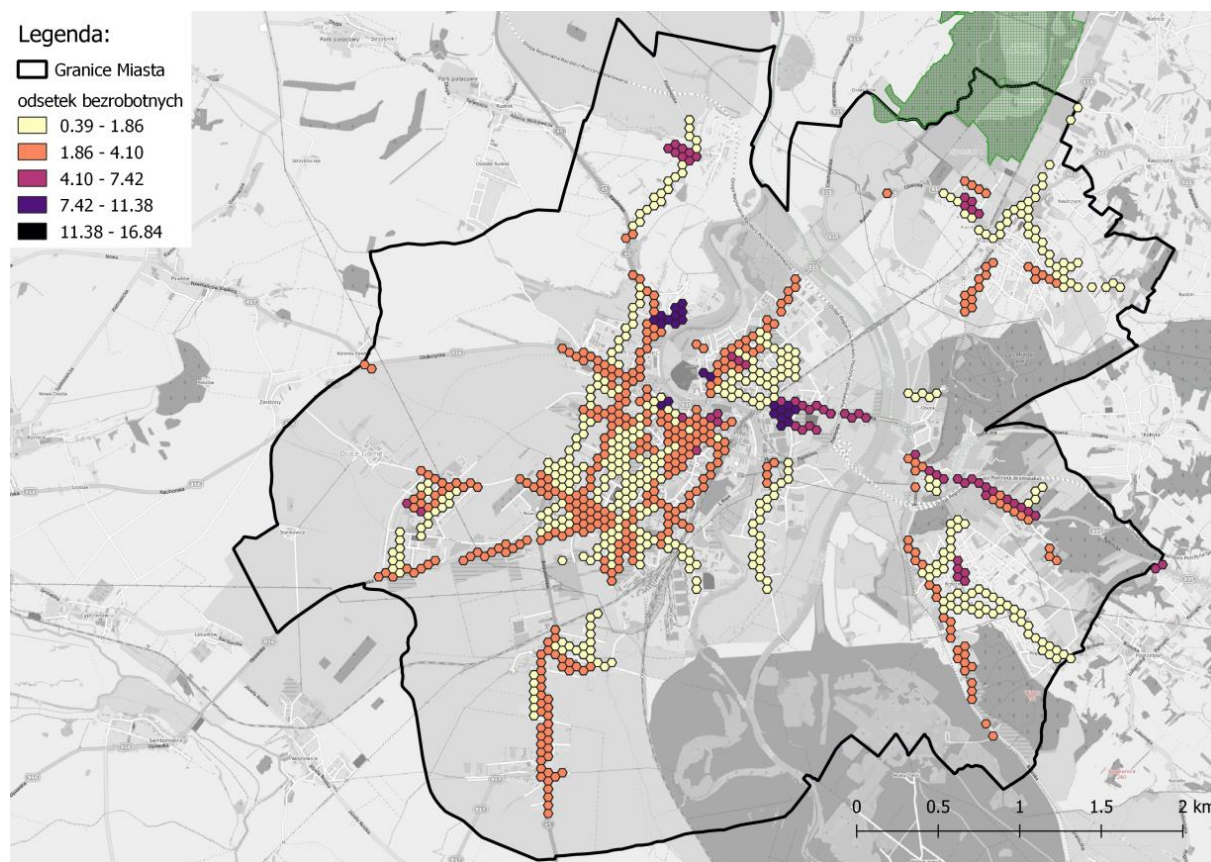
Racibórz ma jeden z najniższych poziomów odsetka osób w wieku produkcyjnym na swoim obszarze funkcjonalnym. Natomiast już w miejskim układzie porównawczym współczynnik ten w przypadku Raciborza jest najwyższy. Jednak następuje jego duży spadek. Oznacza to, że miasto szybciej traci potencjalnych pracowników niż zarówno sąsiedzi, jak i miasta rywalizujące o potencjalnych inwestorów.

Stopa bezrobocia w powiecie raciborskim w ostatnich latach była najniższa wśród sąsiadujących powiatów ziemskich zlokalizowanych zarówno w województwie śląskim jak i województwie opolskim, a także wśród powiatów związanych z miastami tworzącymi grupę porównawczą wybraną na potrzeby diagnostyczne. Sytuacja pandemiczna nie zmieniła pozycji powiatu w tym zakresie. W maju 2021 r. stopa bezrobocia w powiecie raciborskim wynosiła 5,0%. Dane uzyskane z Urzędów Skarbowych właściwych terytorialnie dla powiatów województwa śląskiego wskazują, że Racibórz jest istotnym miejscem pracy głównie dla mieszkańców powiatu raciborskiego. Oddziaływanie na powiaty sąsiadujące jest już niewielkie i dotyczy wyłącznie gmin położonych blisko miasta, tj. Lubomi oraz Lysek. Niestety, nie można było pozyskać analogicznych danych z Urzędów Skarbowych w województwie opolskim.

W układzie wewnętrznym miasta, m.in. w kontekście przeciwdziałania wykluczeniu, ważne jest monitorowanie miejsc, gdzie koncentrują się osoby bezrobotne. W Raciborzu największe zagęszczenie osób bezrobotnych miało miejsce na Ostrogu. Stosunkowo wysokie odsetki osób zamieszkujących dane ulice pozostawały bez pracy także w Brzeziu i w Miedoni. W układzie całego miasta, duża część zarejestrowanych bezrobotnych uznawana jest za osoby długotrwale bezrobotne. Pytaniem bez odpowiedzi pozostaje, czy oznacza to tendencję do występowania długotrwałego bezrobocia w mieście, lub raczej jest to pochodna wykonywania pracy w szarej strefie.

Pracujący mieszkańcy są dla miasta źródłem dochodów pośrednich i bezpośrednich. Jednym z ważniejszych są udziały w podatku od osób fizycznych (PIT), które budżet miasta otrzymuje w formie transferów z budżetu centralnego. Racibórz osiąga dochody z PIT typowe dla porównywanych obszarów, jednak cechuje się również niskim poziomem dochodów z PIT na jednego mieszkańca w wieku produkcyjnym. To drugie zjawisko może wynikać z przeciętnie niskich wynagrodzeń w Raciborzu, ale również z występowania szarej strefy oraz pracy za granicą.

Rycina 7. Odsetek bezrobotnych zamieszkujących na ulicy w stosunku do mieszkańców ulicy ogółem – średnia czteroletnia (2017-2020)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy, <https://www.openstreetmap.org/> oraz Państwowego Rejestru Granic, data dostępu styczeń-luty 2021

Turystyka

Rynek usług turystycznych w Raciborzu oparty jest na atrakcjach przyrodniczych związanych z ofertą Arboretum Bramy Morawskiej oraz terenami zielonymi w mieście i jego okolicach, a także na produktach turystycznych wytworzonych wokół zabytków i oferty muzealnej oraz festiwalowej miasta.

Szczególny walor turystyczny stanowią pozostałości po Zamku Piastowskim, w tym kaplica zamkowa pw. św. Tomasza Becketa określana mianem perły śląskiego gotyku. Ścisłe centrum miasta stanowi starówka z zachowanym średniowiecznym układem urbanistycznym, fragmentami średniowiecznych obwarowań oraz gotyckimi świątyniami, które pochodzą z XIII i XIV wieku. Są to: kościół farny pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, kościół pw. św. Jakuba oraz dawna świątynia przy klasztorze Dominikanek – obecnie siedziba Muzeum w Raciborzu. Unikatowymi zabytkami są zlokalizowane w śródmieściu barokowe

rzeźby dłuta Jana Melchiora Oesterreicha – Kolumna Maryjna a na Rynku oraz dwie figury św. Jana Nepomucena. Poza centrum znajdują się liczne obiekty, które mogą w przyszłości stanowić atrakcję przy szlakach turystycznych i rekreacyjnych prowadzonych przez miasto. Wśród nich na uwagę zasługuje przede wszystkim murowano-drewniany spichlerz chłopski znajdujący się w dzielnicy Raciborza – Sudole. Pewnym walorem krajobrazowym są także liczne kapliczki i krzyże przydrożne oraz śródpolne, np. na rozstaju dróg pomiędzy Sudołem a Wojnowicami. Krzyże i kapliczki rozsiane są po całym mieście, łączna ich liczba to ponad 100 obiektów małej architektury. Zabytkami o niebagatelnym znaczeniu są dwie wieże ciśnień – wodociągowa z końca XIX w. znajdująca się przy ul. 1 Maja oraz druga, z lat 30. XX w. umiejscowiona przy ul. Starowiejskiej. Na wyjątkowy, posiadający walory turystyczne krajobraz miasta składają się także liczne zachowane kamienice z przełomu XIX i XX w., modernistyczne osiedla z zabudową wielorodzinną, szkołami i kościołami (osiedle na Ocicach, osiedle w historycznej dzielnicy Nowe Zagrody) a także liczne, piękne neogotyckie kościoły, charakterystyczne dla Górnego Śląska (kościół pw. św. Mikołaja czy kościół pw. św. Jana Chrzyciciela). Rozwój turystyki wymaga dbałości o zabytki, ich renowacji i odsłaniania ich harmonijnego piękna. Pozwoli to zachować ciągłość historyczną miasta, atrakcyjną z punktu widzenia turysty.

Okres pandemii spowolnił rozwój festiwali organizowanych w Raciborzu. Przed ograniczeniami w organizacji imprez masowych konsekwentnie budowano ponadlokalną markę festiwalu muzyki elektronicznej i światła – Intro Festival. Z miastem związane są również inne rozpoznawalne wydarzenia, takie jak: Festiwal Średniowieczny tworzony wokół rozbudowywanego grodu Drengów znad Górnej Odry, Festiwal Raciborskiej Ulicy, festiwal „Śląsk – Kraina Wielu Kultur” oraz Festiwal Podróżniczy „Wiatraki”. Racibórz jest istotną lokalizacją dla imprez organizowanych w ramach Festiwalu Górnej Odry, w tym ważnym punktem na mapie posiadającego wieloletnią tradycję spływu „Pływadło”. Niemniej, wskaźnik liczby uczestników imprez kulturalnych i sportowych w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców jest dla miasta mocno niekorzystny – szczególnie w odniesieniu do porównywanych miast powiatowych. Może to świadczyć o niskiej atrakcyjności imprez organizowanych na terenie miasta lub o ich niszowości. Ewentualnie może też być oznaką słabej promocji i braku kojarzenia Raciborza z takimi formami spędzania czasu.

Turystyka w Raciborzu ma charakter jednodniowy, nasilający się w okresie letnim, z lokalnymi szczytami weekendowymi. Racibórz posiada bazę noclegową istotną zarówno z perspektywy obsługi ruchu biznesowego jak i turystyki o charakterze krajoznawczym. Pod tymi względami miasto stanowi bazę obsługującą sąsiadujące gminy, jest także liderem wśród sąsiadujących powiatów ziemskich. Niemniej, w układzie porównawczym, zarówno ze względu na dostępność miejsc noclegowych oraz ich obłożenie, w okresie przed pandemią Racibórz dość znacznie ustępował takim lokalizacjom turystycznym jak powiaty żywiecki i zawierciański.

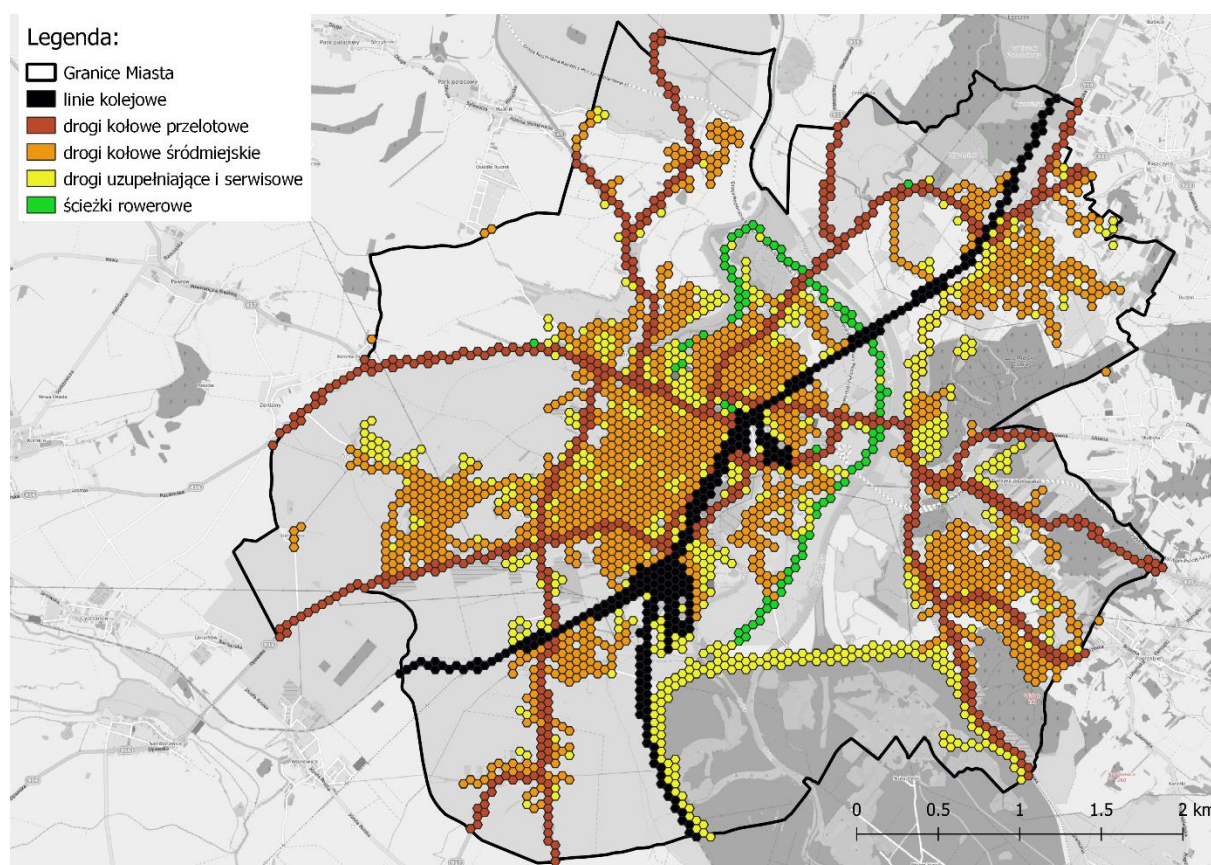
Infrastruktura techniczna

Znaczenie Raciborza jako ośrodka o znaczeniu ponadlokalnym widoczne jest w kontekście jego lokalizacji granicznej, na styku województw opolskiego i śląskiego oraz w pobliżu granicy państwowej z Republiką Czeską. Nieodzownym elementem integracji styku tych trzech organizmów administracyjnych jest rozwój funkcji transportowej w oparciu o istniejący korytarz drogi krajowej 45 (łączącej Opole z przejściem granicznym w Chałupkach) oraz nowobudowany odcinek drogi regionalnej Racibórz-Pszczyna. Droga ta znacznie poprawi przepustowość ruchu kołowego w kierunku Rybnika, autostrady A-1 oraz drogi krajowej 81, transportowo przybliżając Racibórz do ośrodków metropolitalnych województwa śląskiego oraz paneuropejskich korytarzy transportowych. Układ dróg o znaczeniu lokalnym i powiatowym odzwierciedla strukturę zabudowy, przy czym ze względu na współczesne obciążenie dróg ruchem samochodowym, konieczna jest zarówno rozbudowa sieci tras rowerowych zapewniających możliwość bezpiecznego przemieszczania się tym środkiem transportu, jak i budowa obwodnic śródmiejskiej części Raciborza.

Duże znaczenie dla miasta ma linia kolejowa łącząca z jednej strony Kędzierzyn-Koźle z Bohuminem (i dalej z Ostrawą), a z drugiej Racibórz z Rybnikiem (i dalej z Katowicami). Jednocześnie, w aspekcie ruchu kolejowego, oferta przewozowa o charakterze regionalnym zmalała w ostatnim trzydziestoleciu, wraz z likwidacją zarówno połączeń jak i linii kolejowych na obecnym terenie powiatu raciborskiego i powiatów sąsiadujących.

Z perspektywy łączalności komunikacyjnej na obszarze Raciborza i terenie jego obszaru funkcjonalnego, istotne jest funkcjonowanie publicznego transportu zbiorowego. Jest on obecnie obsługiwany głównie przez dwa podmioty. Linie autobusowe w granicach administracyjnych Raciborza oraz gmin ościennych (Rudnik, Nędza, Kornowac, Lubomia, Krzyżanowice, Krzanowice, Pietrowice Wielkie) i powiatów ościennych (głubczycki, kędzierzyńsko-kozielski, rybnicki) są obsługiwane przez Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Raciborzu sp. z o.o. Natomiast linie w granicach miasta są obsługiwane przez Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o. o., która jest spółką miejską Miasta Racibórz. Pomędzy latami 2019 i 2018 odnotowano wzrost zainteresowania korzystaniem z publicznego transportu zbiorowego. Natomiast bieżące obserwacje są zaburzone przez wpływ pandemii na mobilność ludzi.

Rycina 8. Poglądowe rozmieszczenie liniowej infrastruktury transportowej w przestrzeni miasta

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Racibórz, <https://www.openstreetmap.org/> oraz Państwowego Rejestru Granic, data dostępu styczeń-luty 2021

Podstawą funkcjonowania miasta, szczególnie w okresie gwałtownych zmian klimatycznych, jest trwały dostęp do wysokiej jakości zasobów wody pitnej. W Raciborzu sieć wodociągowa oparta jest na magistralach, które dzielą miasto z kierunku południowo-wschodniego w kierunku północno-zachodnim wraz z odgałęzieniami w stronę centrum miasta. Rozwinięcie szkieletowej sieci wodociągowej do odbiorców jest wystarczające. Dostawy wody odzwierciedlają układ morfologiczny miasta. Punktowo występują także indywidualne ujęcia wody. Za siecią wodociągową podąża sieć kanalizacyjna. W Raciborzu do sieci kanalizacyjnej i możliwości oczyszczania wytworzonych ścieków podłączonych ponad 90% populacji miasta. Oprócz instalacji sanitarnych i ogólnospławnych, które odpowiadają w znacznej mierze układowi miejsc zamieszkiwania ludzi, na terenie miasta zlokalizowana jest także instalacja deszczowa i odwodnieniowa odprowadzająca wodę opadową z terenów trudno przepuszczalnych zlokalizowanych głównie w części centralnej miasta.

Dzielnice Miedonia, Sudół i Markowice są rejonami miasta, w których brakuje dostępu do sieci gazowej. Władze miasta wraz z Polską Spółką Gazownictwa prowadzą rozpoznanie w zakresie możliwości rozbudowy infrastruktury, zgodnie z potrzebami zgłaszanymi przez

mieszkańców. Ciepło systemowe jest dostarczane do około tysiąca budynków w mieście przez PGNiG TERMIKA Energetyka Przemysłowa SA Oddział „Racibórz”. Ciepłownia ta zasilana jest węglem energetycznym.

Infrastruktura społeczna

Charakterystyka usług społecznych w Raciborzu jest typowa dla ośrodka centralnego o randze miasta powiatowego. W mieście rozwinięte jest szkolnictwo na poziomie średnim, funkcjonuje sąd; swoje siedziby mają władze samorządowe oraz powiatowe komendy Policji i Państwowej Straży Pożarnej. W Raciborzu działa także kilka instytucji których zasięg oddziaływania jest co najmniej subregionalny. Wśród nich wymienić należy Państwową Wyższą Szkołę Zawodową w Raciborzu, Zakład Karny Racibórz, Arboretum Bramy Morawskiej, Szpital Rejonowy im. dr. Józefa Rostka, Śląski Oddział Straży Granicznej w Raciborzu, Instytut Geofizyki PAN - Śląskie Obserwatorium Geofizyczne w Raciborzu, Państwową Szkołę Muzyczną I stopnia im. Stanisława Moniuszki w Raciborzu, Stowarzyszenie Gmin Dorzecza Górnej Odry, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie Nadzór Wodny w Raciborzu, Zespół Szkół Ogólnokształcących Mistrzostwa Sportowego oraz Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Niepełnosprawnych i Słabosłyszących.

W układzie wewnątrzmijskim podstawowa infrastruktura społeczna zlokalizowana jest głównie w centralnych częściach poszczególnych dzielnic/obszarów miasta. Aczkolwiek, przede wszystkim ze względu na omawiane wcześniej zmiany struktury demograficznej, w pewnych dziedzinach mamy do czynienia z niedopasowaniem strukturalnym. Najbardziej widocznym tego przejawem jest niedobór infrastruktury edukacyjnej w dzielnicach o charakterze podmiejskim, przy jednoczesnym niedociążeniu obiektów w dzielnicach śródmiejskich. W naturalny sposób infrastruktura służąca kulturze ma zasięg ponadlokalny i koncentruje się w obszarze śródmiejskim. Dotyczy to m.in. dwóch obiektów Raciborskiego Centrum Kultury, które jest instytucją kultury Miasta Racibórz oraz Młodzieżowego Domu Kultury prowadzonego przez Powiat Raciborski oraz miejskiego Muzeum w Raciborzu i zarządzanego w imieniu Powiatu Raciborskiego przez Agencję Promocji Ziemi Raciborskiej i Wspierania Przedsiębiorczości Zamku Piastowskiego w Raciborzu. Wyjątkiem jest Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna im. Ryszarda Kincla w Raciborzu, której oddziały i filie są rozproszone w przestrzeni całego miasta.

Racibórz posiada relatywnie duże obszary rekreacyjne, w tym obiekty służące rozwijaniu pasji sportowych. Szczególne znaczenie ma pod tym względem kompleks sportowy zlokalizowany na Ostrogu. Rozwój tej infrastruktury służy mieszkańcom, ale podyktowany jest również kontynuowaniu tradycji rozwoju sportowego szkolnictwa średniego poziomu na terenie miasta. Raciborskie kluby sportowe pełnią ważną rolę społeczną, jednak nie odnoszą znaczących sukcesów w skali krajowej. W 2020 r. miasto utworzyło spółkę miejską, która przejęła zarządzanie Klubem Piłkarskim Unia Racibórz, aby wzmocnić jego pozycję. Na tle

innych porównywanych gmin i powiatów, wydatki publiczne (z budżetu miasta) na sport i rekreację, przeliczone na jednego mieszkańca, są przeciętne; tj. nie należą ani do najwyższych ani do najniższych zarówno w układzie funkcjonalnym miasta, jak i w grupie porównawczej miast. Podobnie kształtuje się sytuacja w zakresie finansowania kultury i sztuki.

Racibórz jako miasto powiatowe koncentruje usługi medyczne, w tym bardziej wyspecjalizowane gabinety medyczne w ramach ambulatoryjnych świadczeń zdrowotnych. Dane statystyczne opisujące opiekę zdrowotną wskazują, że miasto charakteryzuje się dobrym dostępem do lekarzy i szpitali na tle porównywanych miast. Niemniej, w związku z pandemią koronawirusa działalność powiatowego Szpitala Rejonowego im. dr. Józefa Rostka w Raciborzu zorientowano głównie na pacjentów tzw. covidowych – co znacząco ograniczyło dostępność do usług medycznych dla mieszkańców miasta i powiatu. W normalnych warunkach funkcjonowania szpitala, prowadzi on jednak dość szerokie spektrum oddziałów szpitalnych oraz poradni specjalistycznych.

Zarządzanie i finanse publiczne

Samorząd Miasta Racibórz realizuje swoje zadania w zakresie kompetencji przypisanych gminie. Podstawową jednostką organizacyjną zapewniającą obsługę organu wykonawczego gminy (Prezydenta Miasta) i organu stanowiącego (Rady Miasta) jest Urząd Miasta.

Miasto posiada także inne jednostki organizacyjne, które realizują określone zadania publiczne. Jednostkami tymi są: Arboretum Bramy Morawskiej, Ośrodek Pomocy Społecznej, Raciborskie Centrum Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Miejski Zarząd Budynków, Muzeum, Raciborskie Centrum Kultury, Zespół Obsługi Placówek Oświatowych, Ośrodek Sportu i Rekreacji, Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna, Żłobek oraz placówki oświatowe, tj. 12 przedszkoli, 4 zespoły szkolno-przedszkolne i 6 szkół podstawowych.

Gmina jest również jedynym udziałowcem spółek miejskich. Są nimi: Raciborskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego Sp. z o. o., Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o. o., Przedsiębiorstwo Robót Drogowych Sp. z o. o., Unia Racibórz Sp. z o.o., Wodociągi Raciborskie Sp. z o. o., Zakład Zagospodarowania Odpadów Sp. z o. o. Ma także w swojej dyspozycji dwa tereny zlokalizowane na wybrzeżu Bałtyku. Są nimi dzierżawiony obóz w miejscowości Pleśna, w którym organizowany jest wypoczynek letni dla raciborskich dzieci; a także niezagospodarowany teren w miejscowości Gąski, będący własnością gminy.

Horyzont czasowy realizacji dotychczasowej Strategii rozwoju Raciborza dobiegł końca. W związku z tym podjęte zostały prace związane z opracowaniem nowego dokumentu strategicznego. Ostatnia ocena aktualności studium i planów miejscowych sporządzana była w 2017 r. Wskazano w niej na brak przesłanek, które wskazywałyby na konieczność

aktualizacji studium. Natomiast podano przesłanki dotyczące rozpoczęcia procedur planistycznych dla określonych terenów.

Miasto posługuje się również dokumentami dziedzinowymi. Do końca 2020 r. obowiązywały Gminny Program Rewitalizacji, Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Racibórz, Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta Raciborza oraz Program Wspierania Przedsiębiorczości na lata 2015-2020. Obowiązujące są: Program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Miasta Racibórz na lata 2019-2024; Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Miasta Racibórz; Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych na lata 2019-2021 na terenie Miasta Racibórz; Program ochrony środowiska dla Gminy Raciborz na lata 2020-2023 wraz z perspektywą do 2027 roku; Program usuwania azbestu z terenu Miasta Racibórz; Polityka oświatowa Miasta Racibórz na lata 2017-2022; Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Racibórz na lata 2007-2022; Program Wspierania Rodziny dla Miasta Racibórz na lata 2020-2022; Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2021; Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2019-2022; Program współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2021r.; Program „Rodzina+”; Program „Senior 60+”; Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2018-2021. Większość obowiązujących dokumentów dziedzinowych ma horyzont czasu na tyle krótki, że rozpoczęcie ich aktualizacji zbiegnie się w czasie z planowanym przyjęciem nowej Strategii rozwoju Miasta. Powinno to pozwolić na zapewnienie spójności i ciągłości strategicznej w całym układzie funkcjonowania polityki lokalnej.

Na tle obszaru funkcjonalnego, Miasto Racibórz posiada najkorzystniejszy wskaźnik udziału dochodów własnych w całkowitych dochodach budżetu gminy. Jednak w odniesieniu do porównywanych miast o podobnej randze, jego pozycja jest już przeciętna. Przeliczenie wielkości dochodów własnych na jednego mieszkańca prowadzi do wniosku, że są one przeciętne zarówno w odniesieniu do sąsiadujących gmin jak i do porównywanych miast. Jednocześnie Miasto Racibórz cechuje się niskim poziomem zobowiązań budżetu na jednego mieszkańca w odniesieniu do obu porównywanych grup.

V. Racibórz w oczach mieszkańców

Wnioski z badań ankietowych

W badaniu przeprowadzonym drogą internetową z wykorzystaniem specjalistycznego narzędzia do ankietyzacji zebrano ponad 770 odpowiedzi, z czego ponad 430 respondentów odpowiedziało na wszystkie zagadnienia postawione w ankiecie. Od osób aktualnie zamieszkujących Racibórz pochodziło około 90% odpowiedzi. Struktura respondentów ze względu na miejsce zamieszkania wskazuje na dużą reprezentatywność próby – szczególnie w podstawowym układzie odniesienia dzielnic śródmiejskich i dzielnic o specyficie podmiejskiej. Natomiast w odniesieniu do struktury wiekowej, należy wskazać na pewną nadreprezentatywność grupy osób w wieku produkcyjnym względem seniorów.

Dominującą część respondentów – raciborzan – stanowiły osoby pracujące (w tym pracujące i uczące się) oraz prowadzące własny biznes. Uczestnicy badania wysoko oceniają swoje kwalifikacje bądź doświadczenie zawodowe (67% wysoko; 30% przeciętnie). Jednak znacząca większość (72%) pod względem materialnym uznaje swój status za przeciętny. Respondenci hołdują tradycyjnym wartościom. Szczególnie ważne są dla nich: rodzina (53% stawia ją w pierwszej trójce najistotniejszych dla siebie kwestii), zdrowie (50%), dobrze płatna praca i wysoka emerytura (40%) oraz bezpieczeństwo (37%). Kolejną wartość – wolność – wybrana została przez 26% respondentów. Postawy te znajdują odzwierciedlenie w podejściu do zabezpieczania przyszłości swojej i bliskich. Przy założeniu zaspokojenia codziennych potrzeb życiowych, dodatkowe pieniądze respondenci najchętniej ulokowaliby inwestując w przedsięwzięcie mało ryzykowne (mieszkanie – 35% wskazań, ziemia – 15%) lub w rodzinny biznes (20%). 29 procent raciborzan, którzy wypełnili ankietę nie angażuje się w żadne inicjatywy społeczne. Przez zaangażowanie rozumiano poświęcanie na ich realizację co najmniej kilku godzin w miesiącu poza życiem zawodowym. Największą aktywność pobudzają inicjatywy związane ze zdrowym stylem życia (w które angażuje się 27% respondentów) i kulturalne (17%) oraz charytatywne (15%). Prawie jedna czwarta respondentów najchętniej spędza wolny czas uprawiając sport. 16 procent preferuje pozostawanie w domu z rodziną, kolejne 16% spaceruje, a 13% czytanie.

W ogólnej ocenie respondenci z dystansem podchodzą do rozwoju Raciborza. Raczej wskazują na brak pozytywnych zmian i utratę znaczenia miasta. Jednocześnie uważają, że miasto jest bezpieczne oraz ładne i że dobrze się w nim mieszka.

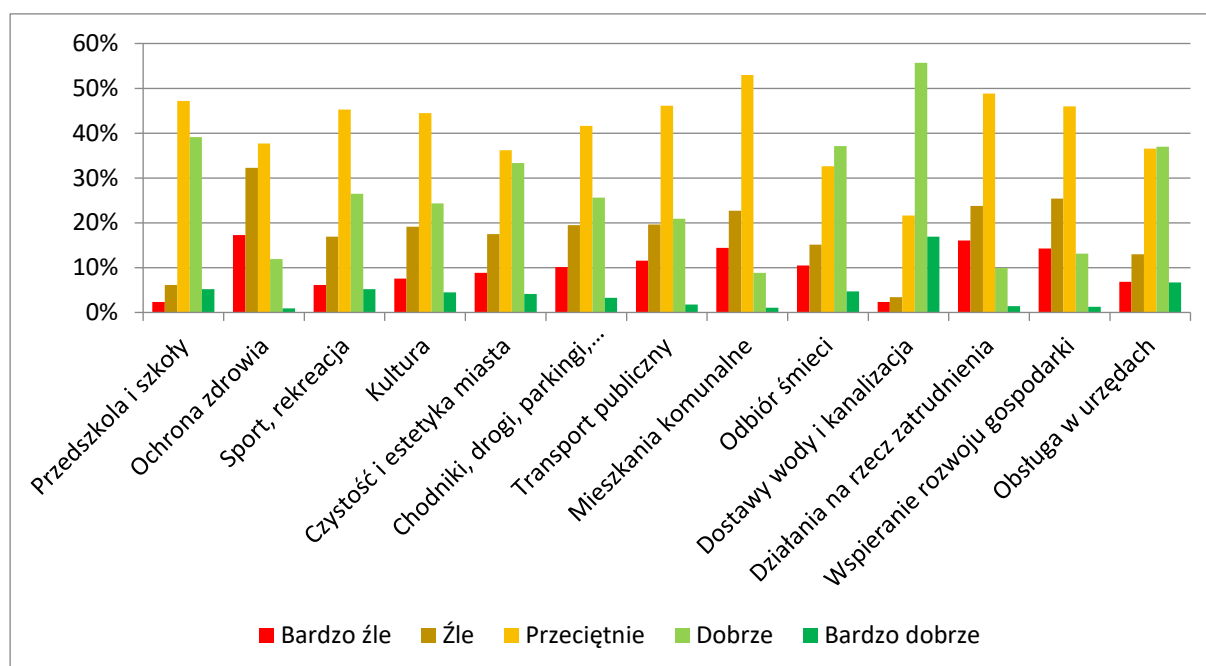
Rycina 9. Rozkład opinii ankietowanych w zakresie ogólnej oceny Raciborza

	Całkowicie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Nie mam zdania	Zgadzam się	W pełni popieram
W ostatnich 10 latach w Raciborzu wiele zmieniło się na lepsze.	13,23%	43,71%	9,84%	30,81%	2,42%
W ostatnich 10 latach znaczenie Raciborza w otoczeniu wzrosło.	31,45%	42,42%	13,87%	11,45%	0,81%
Racibórz jest dobrym miejscem do zamieszkania.	10,00%	30,97%	14,68%	38,06%	6,29%
Racibórz daje perspektywy młodym ludziom.	42,90%	42,10%	8,23%	5,81%	0,97%
W Raciborzu dobrze spędza się wolny czas.	15,48%	37,90%	11,13%	32,26%	3,23%
W Raciborzu są dobre miejsca pracy.	25,32%	40,97%	19,68%	13,06%	0,97%
Racibórz jest ładny.	5,97%	14,35%	8,55%	56,29%	14,84%
Racibórz jest bezpieczny.	4,03%	12,10%	17,42%	54,84%	11,61%
Racibórz jest ekologiczny.	20,00%	35,00%	26,94%	15,97%	2,10%
Racibórz jest atrakcyjny na weekendowy wypad dla osób spoza terenu miasta.	25,16%	33,71%	13,39%	24,19%	3,55%

Źródło: opracowanie własne (n=620).

Mieszkańcy Raciborza dość dobrze oceniają organizację szkół i przedszkoli oraz dostaw mediów i odbioru odpadów, a także obsługę w urzędach. Natomiast źle wypadają ochrona zdrowia; mieszkalnictwo komunalne oraz działania na rzecz zatrudnienia i rozwoju gospodarki. Pośrodku sytuują się usługi publiczne związane ze sportem i rekreacją; kulturą; czystością i estetyką miasta; chodnikami i drogami oraz transportem publicznym. W swoim mieście raciborzanie najbardziej dumni są z Arboretum Bramy Morawskiej (46% mieszkańców wskazało je jako jeden z trzech najważniejszych powodów do dumy) oraz z Browaru i piwa „Raciborskiego” (45%), a także z: Zamku Piastowskiego (41%), lasów w mieście i w okolicy (32%), parku jordanowskiego (22%), terenów nad Odrą i terenów zbiornika przeciwpowodziowego „Racibórz Dolny” (22%). 16 procent odpowiadających wybrało z kolei Rynek i jego okolice.

Rycina 10. Rozkład ocen w zakresie organizacji usług publicznych w Raciborzu

Źródło: opracowanie własne (n=555, wyłącznie mieszkańcy Raciborza).

Liczne grono mieszkańców wskazuje, że do najważniejszych zagadnień, którymi powinny w najbliższym czasie zająć się władze samorządowe należy tworzenie warunków dla powstawania nowych miejsc pracy i zatrzymania młodych ludzi w mieście, a także inwestowanie w poprawę jakości powietrza (niemalże 50% ankietowanych raciborzan uznawało je za jedno z trzech najistotniejszych dla siebie kwestii). Wobec tego na dalszy plan schodzą kwestie takie jak drogi rowerowe, publiczny transport zbiorowy, czy też ożywianie Rynku i Placu Długosza. Jednocześnie jako istotne deficyty w miejscu zamieszkania wskazywano najczęściej braku: zielonych skwerów z ławkami do siedzenia, bezpiecznych i przyjaznych dla ludzi w różnym wieku barów lub kawiarni, dróg rowerowych, terenów do bezpiecznej zabawy dla dzieci oraz miejsc integracji mieszkańców.

Średnia ważona odpowiedzi udzielonych przez raciborzan na pytanie o cechy, którymi miasto powinno cechować się za 10 lat, przynosi następującą listę (od cechy najważniejszej do najmniej ważnej): estetyczny wizerunek miasta; ekologia; dobra oferta rekreacyjna; mieszkańcy odpowiedzialni za własne decyzje życiowe; miasto atrakcyjne dla turystów; mieszkańcy skłonni do spędzania wolnego czasu „na mieście”; odporność na globalne załamania; przytulny, przyjazny klimat w Centrum; rozwinięty, nowoczesny przemysł; spokojne i zdrowe życie; powrót do historycznej świetności; pasmo Racibórz-Opawa; najprzyjemniejsze miejsce pogranicza polsko-czeskiego; rozwinięte usługi rynkowe, w tym dla osób mieszkających poza Raciborzem; otwartość na cudzoziemców; wygodne miejsce do zamieszkania dla rodzin; szacunek dla różnych stylów życia i przekonań; systemy informatyczne ułatwiające codzienne życie; śląska tradycja; usługi komunalne realizowane

przez podmioty będące własnością miasta, nie prywatne; wygodne miejsce do zamieszkania dla seniorów; wygodne miejsce do zamieszkania dla ludzi majątnych.

Niemniej zarówno mieszkańcy Raciborza jak i pozostali respondenci podzielają obawy, co do przyszłości miasta. Przynajmniej przewidywać, iż w nadchodzącym dziesięcioleciu najlepsi specjaliści nadal będą wyjeżdżać do pracy w innych częściach Polski i Europy; podczas gdy Racibórz pozostanie starzejącym się miastem na uboczu, bez pomysłu na rozwój. To z kolei może powodować degradację miasta: brak estetyki w Centrum, pogarszanie stanu technicznego osiedli mieszkaniowych, zmniejszanie jakości usług publicznych, czy też zaniedbania terenów przemysłowych, poprzemysłowych i kolejowych oraz rosnące podziały społeczne. Jednak mimo wszystko, w gronie raciborzan biorących udział w ankiecie, odpowiadając na pytanie o to, gdzie zamieszkaliby na stałe (gdyby była taka możliwość), 39% jako jedną z możliwych opcji wskazało tę samą dzielnicę Raciborza (w tym pozostanie w miejscu zamieszkania). Następnie wybierano inne lokalizacje w Polsce (poniżej 20%) czy w Europie, a na końcu deklarowano chęć zmiany dzielnicy. Osoby skłonne do zmiany dzielnicy zamieszkania, jako swoją preferencję podawały najczęściej: Ocice, Brzezie i Centrum.

Wnioski ze spotkań z mieszkańcami i z prac grup tematycznych

Spotkania z mieszkańcami poświęcone były skonfrontowaniu danych zebranych w pracach diagnostycznych z opiniami osób dobrowolnie reprezentujących najważniejszą grupę odbiorców strategii miasta. Na kanwie takiej dyskusji zbierano również pomysły, które posłużyły formułowaniu wizji oraz całej struktury postanowień strategicznych. Podobnie prowadzone były prace z grupami tematycznymi.

Mieszkańcy częściej podnosili tematy ogólnomiejskie niż typowo dzielnicowe. Co oczywiste, odnoszono się też do kwestii specyficznych, najczęściej dotyczących terenów o specyficie podmiejskiej. Zwracano między innymi uwagę na: niedobory infrastruktury edukacyjnej w szybciej rozwijających się dzielnicach; złą jakość powietrza; trudności z przyłączeniem się w pewnych lokalizacjach do sieci gazowniczej, a czasem również wodociągowej i kanalizacyjnej; a także na mało dogodny publiczny transport zbiorowy oraz na niebezpieczeństwa ograniczające możliwości dojazdu do centralnej części miasta rowerem. Jednak o wiele powszechniej mieszkańcy mówili, że mimo wielu negatywnych opinii i poczucia, że w mieście panuje stagnacja, Racibórz ma swój potencjał. Powoływano się na przykłady młodych rodzin powracających do miasta z większych ośrodków – by znaleźć w nim spokój, zrównoważony rytm życia, relatywnie dobre usługi publiczne i skalę miasta sprzyjającą codziennemu życiu. Przy okazji zwracano uwagę na doskwierające wielu osobom wysokie ceny na rynku mieszkaniowym. W tym aspekcie uczestnicy spotkań podkreślali również, że potrzebna jest coraz to nowsza oferta dla rodzin z dziećmi i tworzenie zielonych stref odpoczynku oraz rekreacji, głównie śródmiejskich. Wskazywano, że nie

wszystko musi być rolą miasta. Zdaniem wypowiadających się osób, samorząd może być katalizatorem inicjatyw realizowanych przez lokalne organizacje i stowarzyszenia oraz wspólnoty sąsiedzkie. Jednocześnie mieszkańcy przyznawali, że przeciętnie rzecz biorąc raciborzanie nie są skłonni do nadmiernej aktywności społecznej – oczekują w pierwszej kolejności stabilizacji i dość dobrze płatnej pracy. Co sprawia, że duża część działań sektora pozarządowego jest ukierunkowana na bardzo wąskie grupy odbiorców lub przenoszona kończy się na dyskusjach w przestrzeni internetu. Mocno podkreślano konieczność lepszego informowania mieszkańców o zamierzeniach władz samorządowych i stworzenia trwałego fundamentu dialogu i partycypacji. Zwracano uwagę, że w Raciborzu wcześniej nie odbywały się tak szeroko zakrojone konsultacje, jak te które zorganizowano w ramach prac nad niniejszą strategią. Dzieleno się wieloma pomysłami na rozwój funkcji turystycznej oraz sportowo-rekreacyjnej, w tym wskazywano na potrzebę zwiększenia dostępności obiektów OSiR-u oraz wyczekiwanie na zagospodarowanie terenów żwirowni i zbiornika przeciwpowodziowego Racibórz Dolny. Podkreślano konieczność skupienia się na wzmocnieniu pozycji najbardziej rozpoznawalnych raciborskich festiwali czy klubów sportowych. Wyrażano również oczekiwania związane z tym, by Racibórz był miastem twórczym, z wyraźnym życiem studenckim, zaskakującym odwiedzających nieszablonowymi pomysłami na spędzenie wolnego czasu. To właśnie w znaczącym poszerzeniu oferty dotyczącej usług czasu wolnego, skierowanej tak do mieszkańców jak i do gości, raciborzanie widzą sposób na „nowe otwarcie” w mieście, wypełnienie pustostanów i faktyczną rewitalizację centrum miasta.

Uczestnicy prac grupy tematycznej skupionej wokół zagadnień społecznych i życia miasta zwracali uwagę na konieczność uspokojenia ruchu samochodowego w centralnej części miasta. Odwoływali się do koncepcji związanych z zawężaniem dróg na rzecz deptaków i pasów przeznaczonych do jazdy rowerami oraz tworzenia stref „tempo 30”. Podkreślali również konieczność tworzenia bezpiecznych ciągów pieszych i rowerowych pomiędzy najważniejszymi częściami obszaru śródmiejskiego oraz w głównym układzie powiązań między dzielnicami. Mocno podkreślano również kwestie ekologicznego kształtowania przestrzeni miasta, w tym racjonalnego i systemowego podejścia do zieleni miejskiej – obejmującego między innymi zielone ciągi piesze – oraz wody w mieście (zarówno w zakresie zagadnień związanych z retencją, jak też wykorzystania wody jako elementu architektury i sposobu na schładzanie miasta). Przypomniane zostały także zgłaszane wcześniej postulaty dużej grupy mieszkańców tego dotyczące. Odrębną część prac poświęcono kwestiom estetyki Starówki i ożywianiu działalności w ciągach otaczających ją ulic, szczególnie ul. Długiej. Proponowano rozwiązania związane z tworzeniem szlaków turystycznych i organizowaniem gier miejskich, które mogą zwiększyć atrakcyjność Starówki oraz Parku Zamkowego i wygenerować na ich terenie nowe działalności biznesowe. Na życie miasta wpływają również festiwale, których organizuje się relatywnie dużo, i mniejsze imprezy oraz rozgrywki sportowe. Póki co jednak mają one, za wyjątkiem festiwalu Intro, znaczenie głównie lokalne.

Zwrócono również uwagę na konieczność poszukiwania nowych rozwiązań i tworzenia nowej oferty dla mieszkańców – głównie młodzieży, rodzin z małymi dziećmi oraz seniorów (także powracających do Raciborza po wieloletniej emigracji). Podkreślano, że miasto powinno skupić się na likwidacji barier architektonicznych oraz intensyfikacji współpracy z sektorem pozarządowym.

Prace grupy, której tematykę określono jako „przestrzeń, ekologia, transport, mieszkania” przyniosły debatę o konieczności usprawnienia połączeń publicznym transportem zbiorowym – zarówno w kontekście tras, jak i przesiadek. Zwracano uwagę na rosnące znaczenie poruszania się rowerem i apelowano o zintegrowane podejście do rozwoju infrastruktury drogowej i tras rowerowych, które obejmowałyby zarówno dojazdy z dzielnic podmiejskich do strefy śródmiejskiej i stref przemysłowych, jak również tranzyt przez Racibórz, bazujący na przyszłych obwodnicach. W tym ostatnim aspekcie odwoływano się do potrzeby dialogu z gminami sąsiadującymi oraz samorządem powiatowym i regionalnym. W aspekcie mieszkalnictwa podkreślano, że ceny na rynku wydają się być nieadekwatnie wysokie. Wskazywano, że działalność deweloperska jest najskuteczniejszym sposobem na zapewnienie nowych mieszkań – jednak nie sprzyja ona obniżeniu cen, a także wywołuje konflikty przestrzenne, gdyż część mieszkańców miejsca rozwoju zabudowy wolałaby zagospodarować zielenią. Zwrócono również uwagę, że dzielnice podmiejskie nie rozwijają się w tym samym tempie. Szczególnie atrakcyjne pod względem lokalizacji są Ocice i Markowice, co generuje presję na ich doposażanie w infrastrukturę i funkcje społeczne. Odnośnie do całego obszaru miasta podkreślano potrzebę zwiększania świadomości ekologicznej, w pierwszej kolejności związanej z niską emisją. Działaniom edukacyjnym i informacyjnym musi jednak towarzyszyć wsparcie w wymianie źródeł ciepła oraz dobre monitorowanie źródeł niskiej emisji. Podczas prac przywoływano również zagadnienia zieleni i wody w mieście oraz wykorzystania potencjału Starówki – wybrzmiały opinie podobne do wcześniej przytaczanych.

Trzecia grupa tematyczna pracowała nad zagadnieniami gospodarczymi. Dodatkowe opinie w tym zakresie zapewnili członkowie raciborskiej Rady Gospodarczej. Podkreślano potrzebę kontynuacji przeprowadzonych kilka lat temu badań w zakresie deficytów kompetencji i oczekiwań co do przyszłych miejsc pracy, a także prowadzenia analiz związanych z przepływami pracowników, w tym do pracy za granicą. Istotną część dyskusji poświęcono kwestiom dywersyfikacji struktury gospodarczej oraz perspektywom przedsiębiorczości rodzinnej w Raciborzu. Brak problemów ze sprzedażą terenów inwestycyjnych wskazuje na to, iż w mieście chcą się lokalizować małe i średnie firmy pochodzące z zewnątrz, ale też że wybrane firmy lokalne mają duży potencjał rozwoju. W powszechnym postrzeganiu wciąż jednak losy gospodarki i rynku pracy są mocno zależne od dużych pracodawców (Rafako, Tokai Cobex, Eko-Okna). Uczestnicy zwrócili uwagę, że drogą do dywersyfikacji gospodarki miasta może być wzmocnienie jego funkcji turystycznej, ale również rozbudowa nowych

funkcji, na przykład logistyki – w kierunku współczesnych i przyszłych modeli dostaw zarówno w relacjach biznesowych jak i względem konsumentów – tudzież: centrów usług wspólnych, produkcji urządzeń energetyki odnawialnej oraz produkcji żywności ekologicznej. Jednocześnie podkreślano, że póki co relatywnie słaba dostępność (głównie drogowa) Raciborza stanowi barierę dla wielu przedsięwzięć. Odniesiono się także do zmieniających się modeli życia, prowadzenia biznesu i wykonywania pracy zawodowej. Doświadczenia z okresu pandemii pozwalają miastom rangi Raciborza liczyć na to, iż część osób wiążących swoją przyszłość zawodową z ośrodkami metropolitalnymi może podjąć decyzję o pozostaniu w mieście lub powrocie do niego. Jednak ci mieszkańcy oczekiwali będą nowoczesnej infrastruktury co-workingowej lub niedużych indywidualnych przestrzeni biurowych. Bez wątplenia także będzie rosło znaczenie obcokrajowców na lokalnym rynku pracy. Co oznacza, że w najbliższych latach – zdaniem członków grupy – należy zadbać zarówno o ofertę kształcenia pod kątem profesjonalnym w językach obcych, jak też o tworzenie dogodnych warunków do osiedlania się rodzin pochodzących zza granicy.

VI. Bilans strategiczny

Kluczowe cechy i trendy warunkujące rozwój

W wyniku przeprowadzonych analiz oraz na podstawie opinii zgromadzonych od mieszkańców przekazanych zarówno podczas warsztatów, jak i wskazanych w badaniu ankietowym, wyznaczyć można najważniejsze cechy i trendy warunkujące rozwój Raciborza w nadchodzących latach. Zestawiono je w formie tablicy SWOT, w której wskazano najważniejsze wewnętrzne cechy miasta (jego siły i słabości) oraz zachodzące w otoczeniu procesy, które otwierają przed miastem nowe możliwości (szanse), ale też mogą negatywnie oddziaływać na procesy rozwojowe (zagrożenia).

Rycina 11. Zestawienie SWOT dla Raciborza

Siły Raciborza	Słabości Raciborza
S1. Miasto zwarte o wygodnej do życia skali.	W1. Stagnacja rangi miasta, brak pozytywnych skojarzeń z nim związanych.
S2. Wysokie poczucie bezpieczeństwa w mieście w odbiorze społecznym.	W2. Koncentracja nowej zabudowy mieszkaniowej poza granicami administracyjnymi miasta.
S3. Dostępność podstawowych usług publicznych w dzielnicach.	W3. Wysoki koszt zamieszkania w mieście względem rangi miasta.
S4. Śródmiejskie zasoby rekreacyjne (obiekty sportowe i parki).	W4. Silne, utrzymujące się w czasie migracje.
S5. Obszary cenne przyrodniczo (Arboretum, Łęczczok) stanowiące element oferty spędzania wolnego czasu.	W5. Szybko malejący udział grupy osób młodych i w wieku produkcyjnym w strukturze demograficznej.
S6. Historyczny charakter śródmieścia, bogatego w zabytki i stanowiska archeologiczne.	W6. Złe skomunikowanie i niedostateczne wykorzystanie atutów miasta w produktach turystycznych i rekreacyjnych.
S7. Marka lokalnego piwa wzmacniająca markę miasta.	W7. Mała rozpoznawalność zewnętrzna imprez organizowanych na terenie miasta.
S8. Ugruntowana oferta festiwali (Intro, Festiwal Średniowieczny, Festiwal Raciborskiej Ulicy, Śląsk – Kraina Wielu Kultur, Festiwal Podróżniczy „Wiatraki”).	W8. Mało ekologiczne podejście do kształtowania przestrzeni publicznych i mobilności miejskiej.
S9. Autonomiczna szkoła wyższa – PWSZ w Raciborzu.	W9. Niska świadomość ekologiczna mieszkańców.
S10. Duże pokrycie siecią wodno-kanalizacyjną.	W10. Brak przestrzeni dla osób kreatywnych, start-upów, pracujących zdalnie.
S11. Niska stopa bezrobocia.	W11. Niska dostępność kolejowa i drogowa miasta.
S12. Rozbudowana oferta kształcenia technicznego i zawodowego.	W12. Niedostateczne dopasowanie podaży publicznego transportu zbiorowego do popytu w relacjach: dzielnice - centrum, obszar funkcjonalny - miasto.
S13. Zabezpieczenie przeciwpowodziowe miasta.	

	<p>W13. Brak infrastruktury gazowej w niektórych dzielnicach (Miedonia, Sudół i Markowice).</p> <p>W14. Tereny poprzemysłowe i pustostany będące poza sferą właścicielską samorządu lokalnego.</p> <p>W15. Brak rezerw terenów na cele przemysłowe w posiadaniu miasta.</p> <p>W16. Silne uzależnienie zatrudnienia od niewielkiej grupy dużych i średnich podmiotów gospodarczych.</p> <p>W17. Relatywnie niskie – względem rangi miasta – wpływy z CIT oraz z PIT / mieszkańca w wieku produkcyjnym.</p> <p>W18. Niewspółmiernie duży udział absolwentów szkół zawodowych względem absolwentów szkół średnich technicznych.</p> <p>W19. Słaba komunikacja społeczna.</p> <p>W20. Niewykorzystany potencjał partycypacji społecznej.</p> <p>W21. Słabe wykorzystanie możliwości, jakie daje cyfryzacja.</p>
Szanse warte wykorzystania	Zagrożenia, których wpływ należy minimalizować
<p>O1. Zmiana modeli wykonywania pracy i łączenia życia prywatnego z zawodowym w czasach cyfryzacji i po doświadczeniach pandemii.</p> <p>O2. Impulsywność i otwartość najmłodszych generacji społeczeństwa.</p> <p>O3. Rosnąca atrakcyjność Polski jako miejsca pracy i życia dla cudzoziemców.</p> <p>O4. Polityka publiczna ukierunkowana na zwiększanie siły nabywczej grup nisko sytuowanych.</p> <p>O5. Rosnąca świadomość środowiskowa Europejczyków, kształtująca życiowe postawy w zakresie stylu życia oraz odpowiedzialności za miejsce zamieszkania.</p> <p>O6. Możliwość pozycjonowania oferty rekreacyjnej i turystycznej Raciborza w atrakcyjnym przyrodniczo układzie ponadlokalnym.</p> <p>O7. Wzrost znaczenia polskiego przemysłu oraz popyt wewnętrzny, zmniejszające uzależnienie gospodarki od globalnych wahań koniunktury.</p>	<p>T1. Postępujące trendy kumulacji młodych ludzi w dużych ośrodkach miejskich.</p> <p>T2. Starzenie się populacji w Polsce.</p> <p>T3. Dualizacja społeczeństwa polskiego – mobilne środowiska radzące sobie ze zmianą a grupy społeczne obciążone bezradnością; partycypacja a roszczeniowość.</p> <p>T4. Odchodzenie od tradycyjnych modeli życia społecznego, skutkujące większą odpowiedzialnością sektora publicznego i pozarządowego za osoby niesamodzielne.</p> <p>T5. Iluzja świata cyfrowego – hiperinflacja oczekiwań, nieprzewidywalna skala manipulacji i cyberzagrożeń.</p> <p>T6. Rosnąca liczba chorób cywilizacyjnych oraz nowych zagrożeń dla zdrowia i życia człowieka.</p> <p>T7. Rosnące koszty mediów i świadczenia usług komunalnych, wywierające presję na budżety domowe i samorządów lokalnych.</p>

O8. Systematyzowanie kształcenia branżowego w Polsce przez pryzmat profili zawodowych i związanych z nimi wiedzy, kompetencji i umiejętności.	T8. Postępujące zmniejszanie się odporności obszarów miejskich na coraz gwałtowniejsze zmiany klimatu.
O9. Rozwój technologii poprawiających jakość życia (medycznych, środowiskowych, informacyjnych itp.).	T9. Silna zależność gospodarki województw śląskiego i opolskiego od innych gospodarek europejskich, głównie niemieckiej.
O10. Krajowa polityka równoważenia rozwoju w układzie terytorialnym; w tym wsparcie dla miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze.	T10. Rosnące koszty prowadzenia biznesu i dynamika zmian rzeczywistości gospodarczej, wykluczająca z obiegu wiele małych firm.
O11. Dostęp do środków unijnych w ramach Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2021-2027.	T11. Przekształcenia działalności przemysłowej prowadzące do nieciągłości wykorzystania terenów przemysłowych.
O12. Plany modernizacji infrastruktury kolejowej w Polsce.	T12. Cyfryzacja i standaryzacja niszczące utarte schematy gospodarcze i społeczne.
O13. Nowobudowany odcinek drogi regionalnej Racibórz-Pszczyna.	T13. Marginalizacja firm oferujących produkty i usługi o niskiej wartości dodanej i niskich marżach, niewłączonych w ekosystemy gospodarcze.
	T14. Dekarbonizacja gospodarki wymuszająca transformację firm okołoenerygetycznych i okołogórnicznych oraz wzmacniająca zjawisko ubóstwa energetycznego.

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowanie analizy SWOT

Jak wiele innych europejskich średnich miast, Racibórz zmuszony jest poszukiwać własnej ścieżki rozwojowej w czasach, które premiuje ośrodki duże, dynamiczne, dobrze skomunikowane i posiadające potencjał finansowy widziany zarówno jako siła budżetu samorządu lokalnego jak i duża siła nabywcza mieszkańców. Te cechy pozwalają budować „nową miejskość”, która nie tylko inspiruje wiele osób, ale przede wszystkim przyciąga nowych mieszkańców, głównie młodych, do dużych miast. Wyzwaniem miast mniejszych w tym kontekście staje się znalezienie pomysłu na swój rozwój, które sprawi że do miasta przenikać będą mody, za którymi podążają ludzie; przy jednoczesnym zachowaniu skali miasta przyjaznej dla człowieka i relacji międzyludzkich pozwalających na komfortowe życie. Ludzie oczekują, by miejscowości postrzegane jako nudne lub mało perspektywiczne zaczęły jawić się jako tętniące życiem i posiadające, obok dobrych warunków do zamieszkania, swoje unikatowe wyróżniki.

Przeprowadzenie analizy SWOT pozwala wyciągać wnioski, co do kluczowej orientacji strategicznej dla miasta. Racibórz plasuje się pomiędzy dwoma z czterech rozpoznawanych w SWOT typów strategii. Choć miasto posiada wiele cennych zasobów, historyczne znaczenie

oraz długoletnie tradycje gospodarcze – w kontekście strategicznym, raczej cechuje się dystansem do innych ośrodków. Co sprawia, że musi za wszelką cenę przechodzić od strategii typu defensywnego (która ukierunkowana jest na radzenie sobie z tym, że słabości miasta potęgują się z niesprzyjającymi trendami w otoczeniu) na rzecz strategii konkurencyjnej. Ta z kolei skoncentrowana jest na niwelowaniu słabości, aby lepiej wykorzystać pojawiające się szanse.

Stąd też w perspektywie 2030 r. miasto musi podjąć działania ukierunkowane na stworzenie „kotwicy demograficznej” przez zatrzymanie i przyciągnięcie mieszkańców. Jest to nierozzerwalnie związane z polityką mieszkaniową, dynamicznym i zdywersyfikowanym rynkiem pracy oraz rozwojem usług publicznych. W świecie, w którym rośnie świadomość ekologiczna, nawet najbardziej ambitne założenia związane z tymi zagadnieniami nie spełnią się bez dbałości o podstawowe elementy takie jak: jakość powietrza, dostęp do terenów zielonych oraz estetyka i czystość. Racibórz musi także przekuć swoje zasoby przyrodnicze i kulturowe na wyróżniającą ofertę spędzania czasu wolnego, atrakcyjną dla mieszkańców oraz turystów. Miasto musi się kojarzyć z czymś pozytywnym. Skuteczne prowadzenie tak zakreślonej polityki rozwoju będzie uzależnione od zdolności do współpracy; zarówno na poziomie lokalnym z poszanowaniem partycypacji społecznej oraz demokracji samorządowej, jak również w relacjach z innymi partnerami samorządowymi (sąsiednimi gminami, powiatem, miastami subregionu zachodniego województwa śląskiego oraz regionem).

VII. RACIBÓRZ.IDEA2030 – wizja miasta

Oczekiwana ranga Raciborza

W 2030 r. Racibórz jest istotnym lokalnym ośrodkiem rozwoju województwa śląskiego, o którego randze stanowią:

- pełnienie funkcji centralnych – m.in. administracyjnych, handlowych i usługowych, edukacyjnych, zdrowotnych, kulturalnych, turystycznych – dla gmin powiatu raciborskiego oraz przyległych do niego gmin powiatów wodzisławskiego i głubczyckiego;
- zdywersyfikowana gospodarka i wysokiej jakości miejsca pracy;
- sprawne połączenia drogowe i kolejowe z obszarami rdzeniowymi metropolii górnośląskiej, aglomeracji subregionu zachodniego województwa śląskiego i aglomeracji ostrawskiej;
- przyrodnicze, historyczne i kulturowe znaczenie dla transgranicznego obszaru Bramy Morawskiej;
- atrakcyjność rezydencjalna miasta o dobrej skali i wysokiej jakości życia.

Pożądaný scenariusz zmian

Dekada 2021-2030 przyniosła wiele istotnych dla Raciborza rozstrzygnięć. Nowe inwestycje gospodarcze pozwoliły zdywersyfikować rynek pracy w mieście oraz powiecie i uczynić go bardziej odpornym na ewentualne załamania dotyczące pojedynczych branż lub przedsiębiorstw. Usprawnienie pasażerskich połączeń kolejowych i budowa drogi Racibórz-Pszczyna zwiększyły mieszkańcom możliwość sprawnego dotarcia do większych ośrodków miejskich. W odwrotnej relacji – do Raciborza i okolic łatwiej jest dojechać, by korzystać z potencjału rekreacyjnego tych miejsc i traktować miasto jako polski punkt startu dla eksplorowania Bramy Morawskiej. Upowszechnienie technologii cyfrowych sprawiło, że możliwości świadczenia pracy i korzystania z niektórych dóbr kultury wysokiej stały się niezależne od miejsca zamieszkania. Coraz bardziej więc doceniana jest możliwość życia w Raciborzu jako mieście oferującym dobre warunki dla rozwoju zainteresowań, prowadzenia życia rodzinnego i zachowania równowagi między życiem prywatnym i zawodowym. Szczególnie, że wieloletnie działania ukierunkowane na ekologizację życia zaczęły przynosić rezultaty w postaci dobrej jakości powietrza, czystości miasta i lepszego dostępu do terenów zielonych – nawet na obszarach śródmiejskich. W konsekwencji następuje wyhamowywanie negatywnych trendów demograficznych.

Najważniejsze cechy Raciborza

Racibórz w 2030 r. jest miastem:

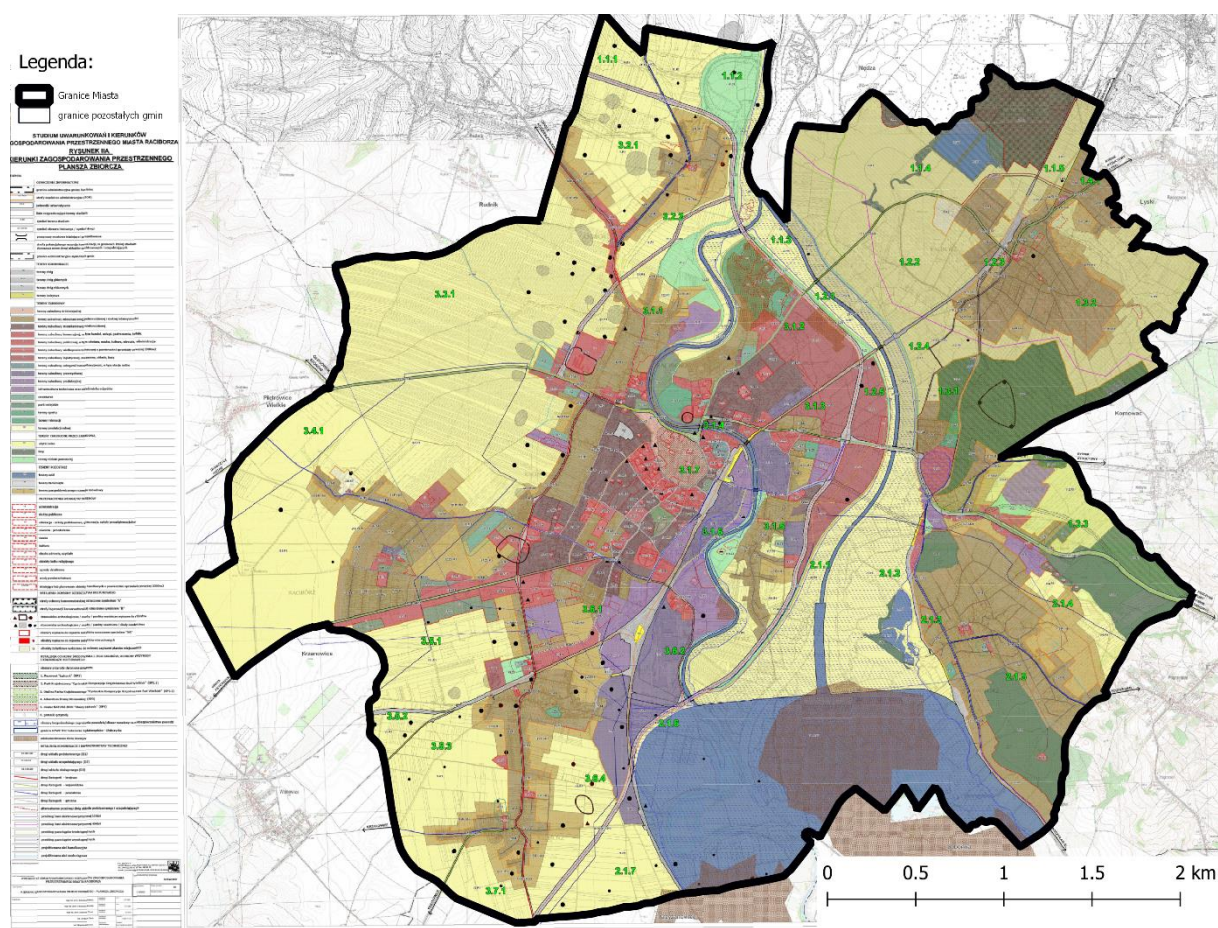
- **przyjaznym**, w którym społeczność lokalna docenia dostępność usług i obiektów składających się na komfort codziennego życia, a bogata oferta wspierająca rozwój zainteresowań i spędzania czasu wolnego sprzyja wychowaniu dzieci, zachowaniu balansu pomiędzy życiem zawodowym i prywatnym oraz aktywnemu przeżywaniu wieku senioralnego;
- **prężnym**, w którym skala prowadzonej działalności gospodarczej oraz siła powiązań, także tych wynikających z cyfryzacji, z ponadlokalnym rynkiem jest odpowiednia do zagwarantowania trwałego i satysfakcjonującego dochodu mieszkańcom, a turyści krótkoterminowi przyczyniają się do dywersyfikacji gospodarki uczestnicząc w wydarzeniach kulturalnych oraz doświadczając kontaktu z bogactwem przyrody i uprawiając sporty amatorskie;
- **ekologicznym**, w którym ograniczono problem niskiej emisji oraz wprowadzono zintegrowaną politykę kształtowania zieleni wewnątrzmięskiej i tworzenia warunków do rekreacji zarówno na obszarze centralnym miasta jak i na terenach atrakcyjnych przyrodniczo, pozwalającą na racjonalne gospodarowanie środowiskiem i adaptację miasta do zmian klimatu;
- **zwartym**, w którym historyczne centrum bezpośrednio otoczone jest przez zrewitalizowane i podlegające rewitalizacji zespoły mieszkaniowe, a dzielnice o podmiejskim typie zagospodarowania przestrzeni rozwijają się w sposób zapewniający ciągłość zabudowy i zachowanie terenów cennych przyrodniczo;
- **dobrze zarządzanym**, w którym profesjonalizm administracji samorządowej gwarantuje wysoki standard usług publicznych – w szczególności w zakresie edukacji, polityki społecznej, wspierania przedsiębiorczości oraz dbałości o estetykę i czystość, a procesy inspirowane oddolnie są umiejętnie włączane w politykę rozwoju miasta.

VIII. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Raciborza

Rola Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

Uchwałą nr XXXVIII/575/2009 Rady Miasta Racibórz z dnia 30 grudnia 2009 r. przyjęto dla miasta podstawowy, długookresowy dokument planistyczny, jakim jest „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Raciborza”. Ostatnia ocena aktualności Studium i planów miejscowych przeprowadzona została w 2017 r. Wskazano w niej brak przesłanek stanowiących o konieczności ewentualnej aktualizacji Studium. Także i wyniki prac diagnostycznych przeprowadzonych w 2021 r. na potrzeby opracowania niniejszej Strategii skłaniają do wniosku, że w dziesięcioletnim horyzoncie czasu kluczowe ustalenia Studium są zbieżne ze stanem faktycznym oraz kierunkami oczekiwanego rozwoju miasta. Wobec tego poniższe założenia i rekomendacje są zgodne z ideami prezentowanymi w Studium. Ponadto, nie przewiduje się aktualizacji Studium.

Rycina 12. Główne postanowienia przestrzenne dla Raciborza

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Raciborza.

Wiodące przepływy lokalne i ponadlokalne

Podstawowe przepływy w mieście są pochodną codziennych dojazdów do pracy. W 2030 r. składały się na nie będą głównie:

- dojazdy z miejsc zamieszkania w Raciborzu do historycznie ukształtowanych terenów przemysłowych głównie zlokalizowanych nad Odrą,
- dojazdy z miejsc zamieszkania w Raciborzu do nowych terenów przemysłu i usług zlokalizowanych wzdłuż drogi Racibórz-Pszczyna i Wschodniej Obwodnicy Raciborza,
- dojazdy z miejsc zamieszkania w Raciborzu do centrum miasta,
- dojazdy z miejsc zamieszkania w Raciborzu do Szpitala Rejonowego im dr. Józefa Rostka,
- dojazdy z miejsc zamieszkania w powiecie raciborskim oraz w powiatach głubczyckim i wodzisławskim do historycznie ukształtowanych terenów przemysłowych głównie zlokalizowanych nad Odrą,
- dojazdy z miejsc zamieszkania w powiecie raciborskim oraz w powiatach głubczyckim i wodzisławskim do nowych terenów przemysłu i usług zlokalizowanych wzdłuż drogi Racibórz-Pszczyna i Wschodniej Obwodnicy Raciborza,
- dojazdy z miejsc zamieszkania w powiecie raciborskim oraz w powiatach głubczyckim i wodzisławskim do centrum miasta,
- dojazdy z miejsc zamieszkania w powiecie raciborskim oraz w powiatach głubczyckim i wodzisławskim do Szpitala Rejonowego im dr. Józefa Rostka,
- wyjazdy z Raciborza i przejazdy przez Racibórz związane z wykonywaniem pracy w Eko-Okna SA w Kornicach,
- wyjazdy z Raciborza związane z wykonywaniem pracy w innych ośrodkach subregionu zachodniego,
- wyjazdy z Raciborza związane z wykonywaniem pracy w Kędzierzynie-Koźlu,
- wyjazdy z Raciborza związane z wykonywaniem pracy na obszarze metropolii górnośląskiej,
- wyjazdy z Raciborza związane z wykonywaniem pracy w pasie przygranicznym w Republice Czeskiej.

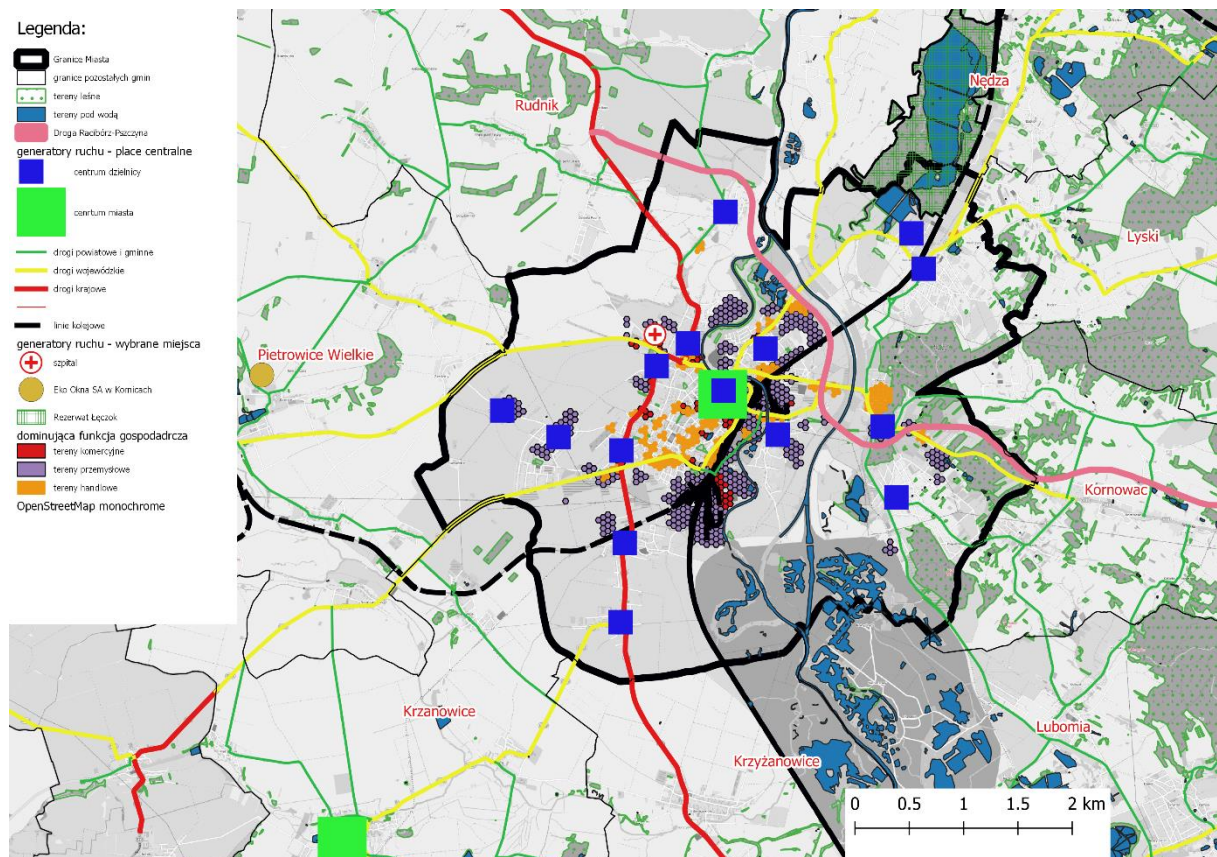
Charakter uzupełniający będą miały przepływy związane:

- ze spędzaniem czasu wolnego, na które będą składały się głównie:
  - dojazdy z miejsc zamieszkania w Raciborzu do historycznego centrum miasta, obszarów atrakcyjnych przyrodniczo (rezerwat Łęczczok, Arboretum Bramy Morawskiej) i terenów rekreacyjnych (w tym – po ich zagospodarowaniu – zbiornik przeciwpowodziowy oraz żwirownia),
  - dojazdy spoza Raciborza do historycznego centrum miasta, obszarów

atrakcyjnych przyrodniczo (rezerwat Łęczzok, Arboretum Bramy Morawskiej) i terenów rekreacyjnych (w tym – po ich zagospodarowaniu – zbiornik przeciwpowodziowy oraz zwirownia),

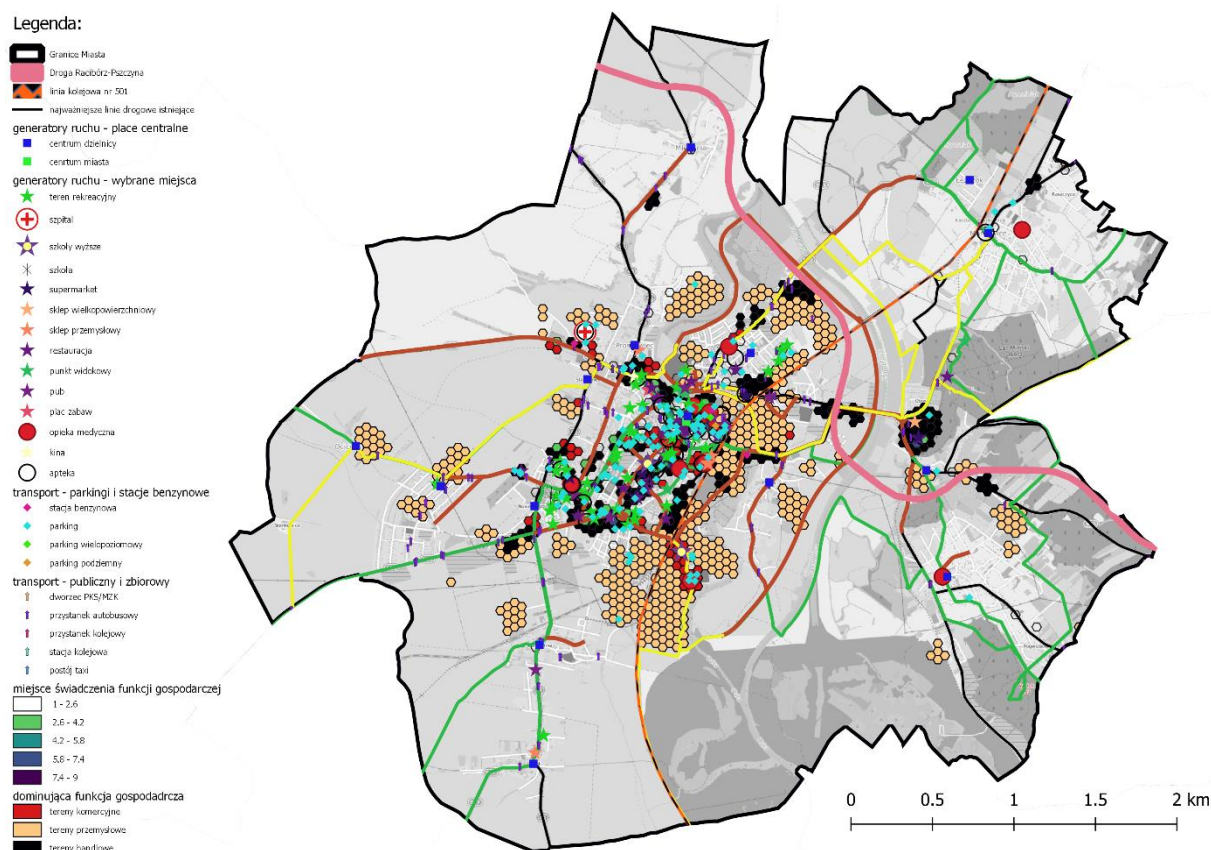
- przejazdy związane z korzystaniem z obszarów atrakcyjnych przyrodniczo i rekreacyjnie w ramach parku krajobrazowego Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich oraz jego otuliny, terenów zbiornika przeciwpowodziowego oraz terenów zielonych w obszarze Bramy Morawskiej,
  - wyjazdy z Raciborza związane ze spędzaniem czasu wolnego w innych ośrodkach miejskich – głównie w Rybniku, Gliwicach, Katowicach i Ostrawie.
- z korzystaniem przez mieszkańców Raciborza, powiatu raciborskiego oraz przyległych do niego gmin powiatów wodzisławskiego i głubczyckiego z funkcji centralnych miasta, na które będą składały się głównie:
- dojazdy do szkół,
  - dojazdy do centrów handlowych,
  - dojazdy do zakładów opieki zdrowotnej,
  - dojazdy do urzędów.

Rycina 13. Główne generatory ruchu na tle układu komunikacyjnego – ujęcie ponadlokalne

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem danych [geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/](https://www.geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/) oraz <https://www.openstreetmap.org/>.

Rycina 14. Główne generatory ruchu na tle układu komunikacyjnego – ujęcie lokalne

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem danych geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/ oraz <https://www.openstreetmap.org/>.

Kluczowe projekty redefiniujące zachowania przestrzenne

W perspektywie 2030 r. planowana lub przewidywana jest realizacja następujących kluczowych projektów, które wpłyną na zmiany zachowań przestrzennych dotyczących miasta:

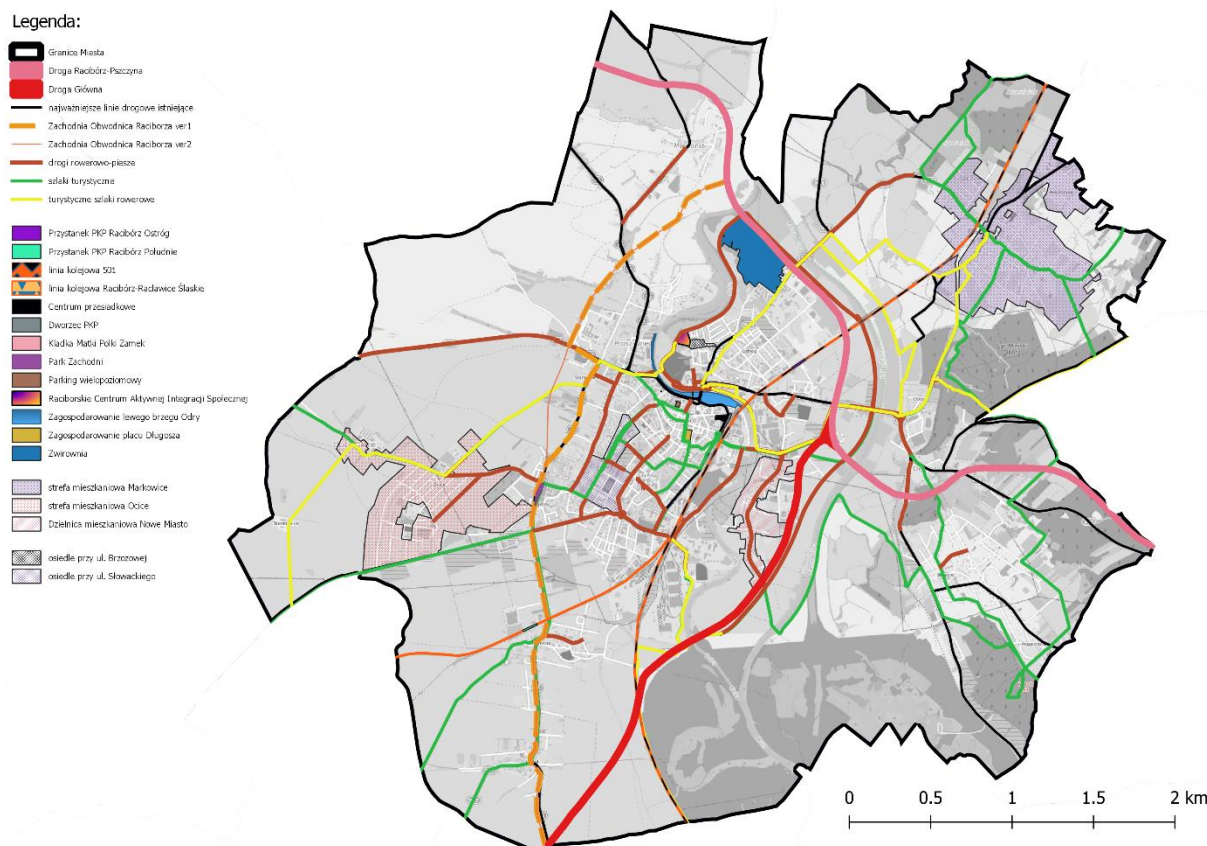
W wymiarze ponadlokalnym:

- Realizowane / zaplanowane do realizacji:
  - Przebudowa linii kolejowych nr 151 i 140
  - Droga Racibórz-Pszczyna
  - Wschodnia Obwodnica Raciborza
- Potencjalne:
  - Droga Główna Południowa
  - Zachodnia Obwodnica Raciborza
  - Przebudowa linii kolejowej Raclawice Śląskie – Racibórz

W wymiarze lokalnym:

- Realizowane / zaplanowane do realizacji:
  - Nowe strefy mieszkaniowe w Ocicach i Markowicach
  - Rozwój infrastruktury tras rowerowych
  - Przebudowa Dworca PKP
  - Raciborskie Centrum Aktywnej Integracji Społecznej (Iodowisko)
  - Zagospodarowanie lewego brzegu Odry na odcinku śródmiejskim
  - Park Zachodni
- Potencjalne:
  - Zagospodarowanie terenu żwirowni
  - Parking wielopoziomowy przy ul. Kowalskiej (Śródmieście)
  - Centrum Przesiadkowe w pobliżu dworca PKP
  - Zagospodarowanie placu Długosza (Centrum)
  - Osiedla przy ul. Brzozowej i Słowackiego
  - Dzielnica mieszkaniowa Nowe Miasto (Nadodrze)
  - Przystanek PKP Racibórz Ostróg
  - Przystanek PKP Racibórz Południe
  - Kładka pieszo-rowerowa pomiędzy Pomnikiem Matki Polki a Zamkiem Piastowskim.

Rycina 15. Kluczowe projekty mające wpływ na zachowania przestrzenne

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem danych geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/ oraz <https://www.openstreetmap.org/>.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie

Za strategiczne zasady kształtowania przestrzeni Raciborza w perspektywie 2030 r., względem jego obszaru funkcjonalnego uznaje się:

- w zakresie dziedzictwa przyrodniczego – dbałość o odpowiedzialne wykorzystanie i ochronę rezerwatu Łęczczok, parku krajobrazowego Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich wraz z otuliną i Arboretum Bramy Morawskiej, a także troskę o pomniki przyrody;
- w zakresie dziedzictwa materialnego – dbałość o zachowanie układu urbanistycznego oraz estetyki śródmieścia (w tym priorytetowo na obszarze parku kulturowego Stare Miasto w Raciborzu), w szczególności obiektów zabytkowych oraz zapewnienie ciągłości przestrzennej i komunikacyjnej obszaru parku kulturowego z Parkiem Zamkowym i Zamkiem Piastowskim;
- w zakresie terenów zabudowy mieszkaniowej śródmiejskiej – zagęszczanie

nieciągłości zabudowy, utrzymywanie standardu budownictwa wielorodzinnego i uruchamianie procesów rewitalizacyjnych według potrzeb określanych szczegółowo w gminnym programie rewitalizacji;

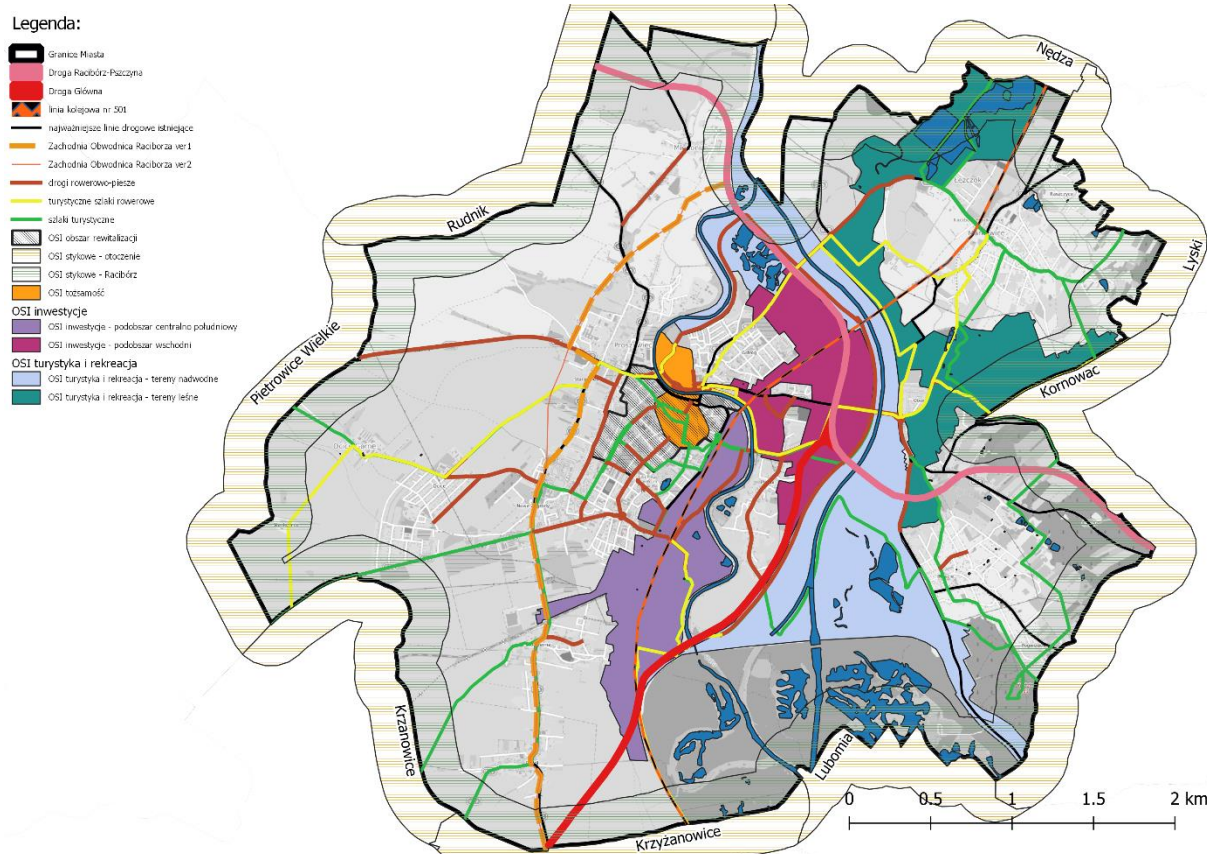
- w zakresie terenów zabudowy mieszkaniowej o specyfice podmiejskiej – prowadzenie polityki zmierzającej do zachowania ciągłości i zwartości zabudowy w jednostkach osadniczych wraz z konsekwentnym wyposażaniem infrastrukturalnym (w odniesieniu do infrastruktury technicznej i społecznej związanej z realizacją podstawowych funkcji życiowych oraz prowadzeniem nieuciążliwej działalności gospodarczej) przy jednoczesnym równoważeniu procesów rozwojowych na terytorium całego miasta (zapobieganie regresowi Miedoni, Płoni i Sudołu względem dynamiki rozwojowej pozostałych dzielnic o specyfice podmiejskiej);
- w zakresie terenów pod działalność gospodarczą – pozyskiwanie i przygotowanie pod inwestycje terenów typu greenfield w obszarze oddziaływania drogi Racibórz-Pszczyna i Wschodniej Obwodnicy Raciborza oraz monitorowanie sytuacji w firmach operujących na dużych terenach w perspektywie potencjalnej rekonwersji terenów typu brownfield;
- w zakresie terenów pod działalność rolniczą – utrzymanie wysokiej kultury rolnej na obszarach I i II klasy bonitacyjnej, szczególnie na terenach historycznie związanych z rolnictwem.
- w zakresie obszarów sportu i rekreacji – zwiększanie funkcjonalności i dostępności kompleksów Ostróg i Obora oraz rozwój nowych funkcji w konsekwencji zagospodarowania suchego zbiornika przeciwpowodziowego Racibórz Dolny oraz żwirowni;
- w zakresie zieleni śródmiejskiej – pielęgnowanie istniejących stref zakomponowanych, w tym priorytetowo traktowanych Parku im. Miasta Roth oraz Parku Zamkowego, porządkowanie i rearanżowanie istniejących skwerów i zieleńców, wprowadzanie zieleni i wody w przestrzeń miejską;
- w zakresie infrastruktury liniowej – zapewnienie dostępu do sieci gazowej i wodno-kanalizacyjnej we wszystkich jednostkach osadniczych w zakresie zapewniającym zachowanie zwartości zabudowy, modernizowanie dróg wraz z towarzyszącą rozbudową infrastruktury ruchu rowerowego dla stworzenia szkieletu dróg łączących dzielnice, obszary urbanizacji położone w sąsiadujących gminach bezpośrednio przy granicy z Raciborzem i kluczowe generatory ruchu;
- w zakresie bezpośredniego oddziaływania rzeki Odry i kanału Ulgi, suchego zbiornika przeciwpowodziowego Racibórz Dolny oraz obszarów zapewniających retencję wodną na terenach śródmiejskich i zielonych – wykorzystanie walorów Odry na odcinku śródmiejskim oraz rozwój funkcji rekreacyjnej na przedmiotowych terenach, przy zachowaniu ich walorów przyrodniczych i krajobrazowych, a także podstawowych funkcji.

Obszary strategicznej interwencji

Na terenie miasta wyróżnia się następujące obszary strategicznej interwencji:

- Konkurencyjne
  - **OSI tożsamość:** w którego skład wchodzi park kulturowy Stare Miasto w Raciborzu, Zamek Piastowski i Park Zamkowy; dla którego priorytetem jest rozwój funkcji związanych z turystyką, kulturą i gastronomią.
  - **OSI turystyka i rekreacja:** złożony z Arboretum Bramy Morawskiej, kompleksu Obora, terenów suchego zbiornika przeciwpowodziowego i wokół zbiornika; dla którego priorytetem jest rozwój funkcji związanych z aktywnym wypoczynkiem.
  - **OSI inwestycje:** zlokalizowany wzdłuż drogi Racibórz-Pszczyna oraz Wschodniej Obwodnicy Raciborza; dla którego priorytetem jest rozwój funkcji biznesowych, prowadzący do dywersyfikacji struktury gospodarczej miasta.
- Problemowe
  - **OSI rewitalizacja:** którego zasięg przestrzenny ustalany jest odrębnie w gminnym programie rewitalizacji; dla którego priorytetem jest wyprowadzanie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzone w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki.
  - **OSI stykowe:** dotyczący obszarów intensywnej suburbanizacji na pograniczu Raciborza i sąsiadujących gmin; dla którego priorytetem jest zapewnienie dobrej łączalności (w tym z wykorzystaniem publicznego transportu zbiorowego) tych terenów z obszarem śródmiejskim oraz głównymi koncentratorami ruchu na terenie Raciborza.

Rycina 16. Obszary strategicznej interwencji

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem danych geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/ oraz <https://www.openstreetmap.org/>.

W odniesieniu do obszarów strategicznej interwencji zdefiniowanych w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”, Racibórz:

- w ujęciu funkcjonalnym znajduje się na terytorium subregionu zachodniego i traktowany jest w nim jako lokalny ośrodek rozwoju,
- w ujęciu konkurencyjnym traktowany jest jako ośrodek o ponadprzeciętnych walorach przyrodniczych (wartość środkowa) i jako ośrodek wzrostu w kategorii „pozostałe” (najniższa ranga),
- w ujęciu problemowym uznawany jest jako miasto o znacznej utracie funkcji społeczno-gospodarczych (najwyższa ranga) oraz III obszar problemowy (najwyższa ranga) w zakresie jakości powietrza.

IX. Postanowienia strategiczne do roku 2030

Priorytety oraz cele strategiczne i operacyjne

W odniesieniu do opisanych w wizji pożądaných cech Raciborza, ustala się pięć priorytetów rozwoju. Z każdym z nich powiązany jest cel strategiczny, którego realizacji służą cele operacyjne. Uszczegółowienie postanowień z nimi związanych zawarto w kolejnych częściach dokumentu Strategii.

Priorytet 1. Racibórz przyjazny

w którym społeczność lokalna docenia dostępność usług i obiektów składających się na komfort codziennego życia, a bogata oferta wspierająca rozwój zainteresowań i spędzania czasu wolnego sprzyja wychowaniu dzieci, zachowaniu balansu pomiędzy życiem zawodowym i prywatnym oraz aktywnemu przeżywaniu wieku senioralnego.

Cel strategiczny 1. Atrakcyjność Raciborza jako miejsca zamieszkania i spędzania wolnego czasu.

Cele operacyjne:

- 1.1. Dostępne finansowo i wygodne mieszkania.
- 1.2. Dobre warunki dla wychowania dzieci.
- 1.3. Atrakcyjne formy codziennego spędzania czasu wolnego.
- 1.4. Łatwy dostęp do i z większych ośrodków miejskich.
- 1.5. Inklusywna polityka społeczna i zdrowotna.

Priorytet 2. Racibórz prężny

w którym skala prowadzonej działalności gospodarczej oraz siła powiązań, także tych wynikających z cyfryzacji, z ponadlokalnym rynkiem jest odpowiednia do zagwarantowania trwałego i satysfakcjonującego dochodu mieszkańcom, a turyści krótkoterminowi przyczyniają się do dywersyfikacji gospodarki uczestnicząc w wydarzeniach kulturalnych oraz doświadczając kontaktu z bogactwem przyrody i uprawiając sporty amatorskie.

Cel strategiczny 2. Dynamika i zróżnicowanie życia gospodarczego w Raciborzu.

Cele operacyjne:

- 2.1. Dobre warunki dla prowadzenia działalności usługowej i przemysłowej.
- 2.2. Oferta edukacyjna dostosowana do lokalnego rynku pracy.
- 2.3. Zdywersyfikowana struktura gospodarcza.

- 2.4. Rozwinięte produkty turystyki krótkookresowej.
- 2.5. Atrakcyjne warunki dla nowych form wykonania pracy zarobkowej przez mieszkańców obszaru funkcjonalnego.

Priorytet 3. Racibórz ekologiczny

w którym ograniczono problem niskiej emisji oraz wprowadzono zintegrowaną politykę kształtowania zieleni wewnątrzmięjskiej i tworzenia warunków do rekreacji zarówno na obszarze centralnym miasta jak i na terenach atrakcyjnych przyrodniczo, pozwalającą na racjonalne gospodarowanie środowiskiem i adaptację miasta do zmian klimatu.

Cel strategiczny 3. Aktywność Raciborza wobec wyzwań ekologicznych

Cele operacyjne:

- 3.1. Poprawa jakości powietrza.
- 3.2. Kompleksowe podejście do terenów zielonych i niebieskich.
- 3.3. Świadoma gospodarka wodna.
- 3.4. Sprawne gospodarowanie odpadami.
- 3.5. Dobre warunki rozwoju rolnictwa.

Priorytet 4. Racibórz zwarty

w którym historyczne centrum bezpośrednio otoczone jest przez zrewitalizowane i podlegające rewitalizacji zespoły mieszkaniowe, a dzielnice o podmiejskim typie zagospodarowania przestrzeni rozwijają się w sposób zapewniający ciągłość zabudowy i zachowanie terenów cennych przyrodniczo.

Cel strategiczny 4. Ład przestrzenny w Raciborzu.

Cele operacyjne:

- 4.1. Wysokiej jakości budownictwo mieszkaniowe w zwartych układach przestrzennych.
- 4.2. Funkcjonalna struktura przestrzenna miasta.
- 4.3. Zintegrowany system transportu zbiorowego dla miasta i jego obszaru funkcjonalnego.
- 4.4. Łatwy i bezpieczny dostęp do funkcji miejskich.
- 4.5. Nieuciążliwy ruch drogowy.

Priorytet 5. Racibórz dobrze zarządzany

w którym profesjonalizm administracji samorządowej gwarantuje wysoki standard usług publicznych – w szczególności w zakresie edukacji, polityki społecznej, wspierania przedsiębiorczości oraz dbałości o estetykę i czystość, a procesy inspirowane oddolnie są umiejętnie włączane w politykę rozwoju miasta.

Cel strategiczny 5. Sprawne i efektywne zarządzanie Raciborzem przy współudziale jego interesariuszy.

Cele operacyjne:

- 5.1. Sprawna współpraca samorządowa.
- 5.2. Wysoki poziom usług publicznych.
- 5.3. Polityka miejska bazująca na partnerstwie i dialogu.
- 5.4. Przyjazne warunki dla realizacji oddolnych inicjatyw mieszkańców i ich zrzeszeń.
- 5.5. Dobra komunikacja społeczna.

Kierunki działań i przedsięwzięcia strategiczne

Wyznaczonym powyżej celom operacyjnym przypisuje się kierunki działań oraz przedsięwzięcia strategiczne. Za kierunki działań uznaje się deklarowane przez samorząd lokalny i jego partnerów stale realizowane aktywności przyczyniające się do osiągnięcia danego celu operacyjnego. Natomiast przedsięwzięcia strategiczne to inicjatywy i projekty o istotnym znaczeniu, posiadające priorytet w realizacji, wymagające konsekwencji we wdrażaniu i cechujące się długofalowym oddziaływaniem na miasto.

Cel strategiczny 1.

Atrakcyjność Raciborza jako miejsca zamieszkania i spędzania wolnego czasu.

Cele operacyjne	Kierunki działań	Przedsięwzięcia strategiczne
CO1.1. Dostępne finansowo i wygodne mieszkania.	K1.1.1. Poprawa standardu i rozbudowa komunalnego zasobu mieszkaniowego. K1.1.2. Wspieranie inwestycji deweloperskich i przedsięwzięć partnerskich dogęszczających zabudowę obszaru śródmiejskiego. K1.1.3. Włączanie obcokrajowców pracujących w mieście i jego obszarze funkcjonalnym	P1.1.1. Osiedla przy ul. Brzozowej i Słowackiego

---

	w schematy mieszkalnictwa komunalnego.	
CO1.2. Dobre warunki dla wychowania dzieci.	<p>K1.2.1. Zwiększanie dostępności oferty żłobków i przedszkoli.</p> <p>K1.2.2. Modernizacja sieci szkół.</p> <p>K1.2.3. Wspieranie rozwoju kadry oraz oferty zajęć dodatkowych w systemie edukacji szkolnej i pozaformalnej.</p> <p>K1.2.4. Kreowanie ułatwień dla obcokrajowców pracujących w mieście i jego obszarze funkcjonalnym, zamierzających ponownie zjednoczyć swoje rodziny w Polsce.</p>	<p>P1.2.1. Budowa przedszkola w Markowicach</p> <p>P1.2.2. Rozbudowa przedszkola w Brzeziu</p> <p>P1.2.3. Przebudowa przedszkola wchodzącego w skład Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Ocicach</p>
CO1.3. Atrakcyjne formy codziennego spędzania czasu wolnego.	<p>K1.3.1. Uatrakcyjnianie oferty Raciborskiego Centrum Kultury, Młodzieżowego Centrum Kultury, Muzeum oraz Biblioteki.</p> <p>K1.3.2. Rozwój Raciborskiego Centrum Nauki.</p> <p>K1.3.3. Rozbudowa infrastruktury sportu i rekreacji.</p> <p>K1.3.4. Zwiększanie dostępności do istniejącej infrastruktury sportowej i poszerzanie oferty OSiR.</p> <p>K1.3.5. Rozwój oferty sportowej lokalnych klubów.</p> <p>K1.3.6. Adaptacja placów zabaw i boisk, których wygląd i funkcje nie odpowiadają obecnym potrzebom.</p> <p>K1.3.7. Kreowanie strefy spędzania czasu wolnego w obszarze oddziaływania Rynku i Zamku Piastowskiego.</p> <p>K1.3.8. Udostępnianie pustostanów na preferencyjnych warunkach, w związku z realizacją usług czasu wolnego i działalnością twórczą.</p>	<p>P1.3.1. Operator Parku Kulturowego Stare Miasto w Raciborzu</p> <p>P1.3.2. Raciborskie Centrum Aktywnej Integracji Społecznej (Iodowisko)</p> <p>P1.3.3. Rozwój i modernizacja infrastruktury Unii Racibórz</p> <p>P1.3.4. Basen zewnętrzny w H2Ostróg</p> <p>P1.3.5. Inwestycje w nowe ogrody jordanowskie</p>

	K1.3.9. Organizowanie programów edukacji lokalnej ukierunkowanych na aktywne eksplorowanie Raciborza.	
CO1.4. Łatwy dostęp do i z większych ośrodków miejskich.	<p>K1.4.1. Zabieganie o usprawnianie połączeń kolejowych, głównie w relacjach Racibórz-Gliwice, Racibórz-Rybnik, Racibórz-Opole, Racibórz-Ostrawa, Racibórz-Raławice Śląskie.</p> <p>K1.4.2. Zabieganie o usprawnianie połączeń drogowych, głównie w relacjach Racibórz-Gliwice, Racibórz-Rybnik, Racibórz-Krapkowice.</p>	<p>P1.4.1. Droga Racibórz-Pszczyna</p> <p>P1.4.2. Wschodnia Obwodnica Raciborza</p>
CO1.5. Inkluzywna polityka społeczna i zdrowotna.	<p>K1.5.1. Promowanie zdrowego stylu życia.</p> <p>K1.5.2. Wspieranie programów profilaktycznych z zakresu ochrony zdrowia.</p> <p>K1.5.3. Rozwój Raciborskiego Centrum Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.</p> <p>K1.5.4. Realizowanie programów dla seniorów - aktywizujących oraz opiekuńczych.</p> <p>K1.5.5. Rozwijanie infrastruktury mieszkaniowej dla seniorów.</p> <p>K1.5.6. Rozwój bazy hospicyjnej.</p> <p>K1.5.7. Współpraca z Zakładem Karnym i Zakładem Poprawczym i Schroniskiem dla Nieletnich w resocjalizacji osadzonych i podopiecznych.</p> <p>K1.5.8. Współtworzenie trzystopniowego systemu rehabilitacji osób niepełnosprawnych.</p>	<p>P1.5.1. Tężnia przy ul. Warszawskiej</p>

Cel strategiczny 2.

Dynamika i różnicowanie życia gospodarczego w Raciborzu.

Cele operacyjne	Kierunki działań	Przedsięwzięcia strategiczne
CO2.1. Dobre warunki dla prowadzenia działalności usługowej i przemysłowej.	K2.1.1. Pozyskiwanie i przygotowanie nowych terenów inwestycyjnych dla usług i przemysłu. K2.1.2. System zachęt dla MŚP, w tym dla osób rozpoczynających nową działalność.	P2.1.1. Strefa inwestycyjna w obszarze oddziaływania drogi Racibórz-Pszczyna i Wschodniej Obwodnicy Raciborza P2.1.2. Oferta hal na wynajem pod działalność gospodarczą P2.1.3. Odrzańska Droga Wodna (odcinek Koźle – Ostrawa) jako element kanału Odra – Dunaj
CO2.2. Oferta edukacyjna dostosowana do lokalnego rynku pracy.	K2.2.1. Wspieranie rozwoju kadry oraz infrastruktury szkół branżowych i liceów ogólnokształcących. K2.2.2. Rozwijanie oferty technicznych programów kształcenia wyższego i ustawicznego we współpracy z lokalnymi przedsiębiorstwami. K2.2.3. Promowanie zawodów technicznych i korzystania z oferty szkół branżowych w mieście.	P2.2.1. Tematyczne ścieżki kształcenia w PWSZ dla obcokrajowców
CO2.3. Zdywersyfikowana struktura gospodarcza.	K2.3.1. Rozwój funkcji logistycznej. K2.3.2. Rozwój nowoczesnych usług dla biznesu i gospodarki elektronicznej. K2.3.3. Prowadzenie promocji inwestycyjnej miasta. K2.3.4. Rozwój przedsiębiorczości wśród młodzieży, wsparcie rozwoju start-up'ów. K2.3.5. Wspieranie procesów łagodzenia transformacji dużych i średnich przedsiębiorstw.	P2.3.1. Centrum Rozwoju Biznesu i Organizacji Pozarządowych P2.3.2. Współpraca miasta z PWSZ na rzecz przyciągania podmiotów świadczących nowoczesne usługi biznesowe

---

<p>CO2.4. Rozwinięte produkty turystyki krótkookresowej.</p>	<p>K2.4.1. Poprawianie estetyki Parku Kulturowego Starego Miasta i lepsze wykorzystanie sztuki, tymczasowych ekspozycji i światła w przestrzeni publicznej.</p> <p>K2.4.2. Uatrakcyjnianie oferty Muzeum oraz Zamku Piastowskiego, w tym z wykorzystaniem nowych technologii.</p> <p>K2.4.3. Tworzenie szlaków i rozwijanie infrastruktury turystycznej w powiązaniu z infrastrukturą turystyczną Krainy Górnej Odry i Bramy Morawskiej.</p> <p>K2.4.4. Wzbogacanie oferty wydarzeń kulturalnych, w tym wzmocnianie marki „Racibórz, miastem festiwali”.</p> <p>K2.4.5. Wprowadzenie elementów małej architektury jednoznacznie kojarzących się z miastem.</p>	<p>P2.4.1. Stare Miasto – obszar przygotowany do obsługi grup turystycznych i turystów indywidualnych</p> <p>P2.4.2. Powołanie Lokalnej Organizacji Turystycznej Racibórz</p> <p>P2.4.3. Weekendowa i wakacyjna turystyka aktywna w Raciborzu (szlak rekreacyjny Łęczczok – Arboretum Bramy Morawskiej – Brzezie – Zbiornik Racibórz Dolny; szlak odrzański; szlaki rowerowe; wędkarstwo)</p> <p>P2.4.4. Zagospodarowanie Żwirowni</p> <p>P2.4.5. Szlak pieszo-rowerowy abpa Józefa Gawliny</p>
<p>CO2.5. Atrakcyjne warunki dla nowych form wykonania pracy zarobkowej przez mieszkańców obszaru funkcjonalnego.</p>	<p>K2.5.1. Rozwijanie infrastruktury pracy zdalnej, w tym przestrzeni co-workingowych.</p> <p>K2.5.2. Wspieranie działalności gospodarczej i społecznej w ciągu ul. Długiej i Mickiewicza.</p> <p>K2.5.3. Współpraca z firmami lokalnymi w zakresie budowania ich marek jako pracodawców wobec mieszkańców pracujących obecnie za granicą.</p>	<p>P2.5.1. Strefa co-workingu na dworcu PKP</p>

Cel strategiczny 3.

Aktywność Raciborza wobec wyzwań ekologicznych

Cele operacyjne	Kierunki działań	Przedsięwzięcia strategiczne
CO3.1. Poprawa jakości powietrza.	K3.1.1. Prowadzenie kampanii świadomościowych w zakresie przeciwdziałania niskiej emisji. K3.1.2. Realizacja dopłat do konwersji na ekologiczne źródła energii. K3.1.3. Wspieranie procesu gazyfikacji dzielnic. K3.1.4. Rozwój infrastruktury ładowania samochodów elektrycznych. K3.1.5. Termomodernizacja budynków komunalnych i oświatowych oraz likwidacja źródeł niskiej emisji. K3.1.6. Promowanie rozwiązań z zakresu oszczędzania energii elektrycznej i ciepłej oraz wykorzystania OZE.	P3.1.1. Energetyczny Program Socjalny
CO3.2. Kompleksowe podejście do terenów zielonych i niebieskich.	K3.2.1. Zintegrowane zarządzanie zielenią. K3.2.2. Odnawianie istniejących skwerów i tworzenie nowych obszarów zieleni śródmiejskiej oraz parków. K3.2.3. Kreowanie przestrzeni publicznych z dużym udziałem zieleni i wody jako obiektów zwiększających adaptacyjność miasta do zmian klimatu. K3.2.4. Tworzenie naturalnych placów zabaw.	P3.2.1. Utworzenie Zakładu Zieleni Miejskiej P3.2.2. Inwentaryzacja zieleni miejskiej i elementów małej architektury w technologiach GIS P3.2.3. Zagospodarowanie lewego brzegu Odry na odcinku śródmiejskim P3.2.4. Park Zachodni P3.2.5. Park Północny
CO3.3. Świadoma gospodarka wodna.	K3.3.1. Modernizacja i rozbudowa sieci wodno-kanalizacyjnej w związku z rozbudową i modernizacjami dróg. K3.3.2. Utrzymanie drożności systemu rowów melioracyjnych. K3.3.3. Magazynowanie wody deszczowej i jej ponowne wykorzystanie w obiegu zamkniętym.	P3.3.1. Gminny program zarządzania wodą deszczową
CO3.4. Sprawne gospodarowanie odpadami.	K3.4.1. Prowadzenie kampanii świadomościowych w zakresie odpowiedzialnego gospodarowania odpadami. K3.4.2. Organizowanie gospodarki odpadami.	P3.4.1. Rozwiązania z zakresu kompostowania odpadów kuchennych

CO3.5. Dobre warunki rozwoju rolnictwa.	K3.5.1. Promowanie rolnictwa ekologicznego i produkcji zdrowej żywności.
--	--

Cel strategiczny 4.

Ład przestrzenny w Raciborzu.

Cele operacyjne	Kierunki działań	Przedsięwzięcia strategiczne
CO4.1. Wysokiej jakości budownictwo mieszkaniowe w zwartych układach przestrzennych.	K4.1.1. Rewitalizowanie osiedli i kwartałów zabudowy. K4.1.2. Kreowanie nowych, zwartych stref zabudowy jednorodzinnej poza obszarem śródmiejskim. K4.1.3. Wspieranie wykorzystania odnawialnych źródeł energii w budownictwie mieszkaniowym.	P4.1.1. Nowe strefy mieszkaniowe w Ocicach i Markowicach P4.1.2. Dzielnica mieszkaniowa Nowe Miasto (Nadodrze)
CO4.2. Funkcjonalna struktura przestrzenna miasta.	K4.2.1. Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami. K4.2.2. Ochrona dziedzictwa urbanistycznego miasta przy zachowaniu funkcji reprezentacyjnych Starego Miasta. K4.2.3. Tworzenie stref usługowych i usługowo-handlowych na obszarze śródmiejskim. K4.2.4. Tworzenie efektu kampusu wokół PWSZ. K4.2.5. Zapewnianie usług społecznych w dzielnicach podmiejskich.	P4.2.1. Park Kulturowy Stare Miasto w Raciborzu P4.2.2. Zagospodarowanie placu Długosza P4.2.3. Zagospodarowanie budynku starego szpitala przy ul. Bema P4.2.4. Zagospodarowanie obiektu basenowego PWSZ na nowe funkcje
CO4.3. Zintegrowany system publicznego transportu zbiorowego dla miasta i jego obszaru funkcjonalnego.	K4.3.1. Budowanie zachęt do substytucji transportu prywatnego transportem zbiorowym na całym obszarze funkcjonalnym miasta. K4.3.2. Rozwój infrastruktury publicznego transportu zbiorowego, bazującego na zeroemisyjnych środkach transportu. K4.3.3. Synchronizacja połączeń publicznego transportu zbiorowego.	P4.3.1. Przebudowa Dworca PKP P4.3.2. Centrum Przesiadkowe w pobliżu dworca PKP z parkingiem P4.3.3. Integracja logistyczna i infrastrukturalna PKS i PK

	K4.3.4. Integracja publicznego transportu zbiorowego	
	K4.3.5. Tworzenie rozwiązań niwelujących problem „ostatniego kilometra” w dotarciu do publicznego transportu zbiorowego.	
CO4.4. Łatwy i bezpieczny dostęp do funkcji miejskich.	K4.4.1. Rozbudowa sieci tras rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą, zapewniających łączność dzielnic.	P4.4.1. Miejski officer rowerowy
	K4.4.2. Tworzenie bezpiecznych ciągów pieszych i pieszo-rowerowych w śródmieściu, głównie w strefach oddziaływania Rynku i Zamku Piastowskiego oraz innych – ułatwiających przekraczanie przeszkód wodnych.	P4.4.2. Kładka pieszo-rowerowa pomiędzy Pomnikiem Matki Polki a Zamkiem Piastowskim
	K4.4.3. Modernizowanie infrastruktury z uwzględnieniem oczekiwań osób starszych oraz ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności.	P4.4.3. Ławki przy głównych szlakach pieszych
		P4.4.4. Trasa rowerowa Sudice-Wojnowice-Centrum
		P4.4.5. Trasa rowerowa Krzyżanowice-Studzienna-Centrum
		P4.4.6. Trasa rowerowa Babice-Markowice-Centrum
		P4.4.7. Trasa rowerowa Rudnik-Centrum
CO4.5. Nieuciążliwy ruch drogowy.	K4.5.1. Uspokajanie ruchu w Centrum.	P4.5.1. Parking wielopoziomowy przy ul. Kowalskiej
	K4.5.2. Tworzenie rozwiązań zwiększających bezpieczeństwo ruchu tranzytowego.	P4.5.2. Wschodnia Obwodnica Raciborza
	K4.5.3. Tworzenie rozwiązań zapewniających sprawną obsługę dużych koncentratorów ruchu samochodowego.	P4.5.3. Zachodnia Obwodnica Raciborza
	K4.5.4. Modernizowanie infrastruktury drogowej.	

Cel strategiczny 5.

Sprawne i efektywne zarządzanie Raciborzem przy współudziale jego interesariuszy.

Cele operacyjne	Kierunki działań	Przedsięwzięcia strategiczne
CO5.1. Sprawna współpraca samorządowa.	K5.1.1. Tworzenie tematycznych grup roboczych w układzie międzygminnym, powiatowym i województwa.	
	K5.1.2. Współpraca z samorządem powiatowym i województwa w obszarach: publicznego	

	transportu zbiorowego, infrastruktury drogowej, kultury, turystyki, edukacji.	
	K5.1.3. Animowanie powiązań z samorządami gminnymi w zakresie gospodarki komunalnej, turystyki i rekreacji, kształtowania układu drogowego oraz polityki społecznej.	
	K5.1.4. Uczestniczenie w pracach Subregionu Zachodniego.	
CO5.2. Wysoki poziom usług publicznych.	K5.2.1. Cyfryzacja usług publicznych i komunalnych. K5.2.2. Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze miejskiej. K5.2.3. Dopasowywanie struktury organizacyjnej Urzędu Miasta i jednostek organizacyjnych do potrzeb mieszkańców.	P5.2.1. Spójny system informacji miejskiej i kulturalnej P5.2.2. Przyjazna przestrzeń Urzędu Miasta
CO5.3. Polityka miejska bazująca na partnerstwie i dialogu.	K5.3.1. Zwiększanie u mieszkańców poczucia związku z miastem, budowanie wspólnotowości. K5.3.2. Włączanie mieszkańców w procesy opracowania strategii i programów dziedzinowych. K5.3.3. Badania opinii mieszkańców.	P5.3.1. Forum Działaczy Lokalnych integrujące działalność dotychczasowych rad i innych środowisk pozarządowych
CO5.4. Przyjazne warunki dla realizacji oddolnych inicjatyw mieszkańców i ich zrzeszeń.	K5.4.1. Prowadzenie budżetu obywatelskiego. K5.4.2. Wspieranie organizacji społecznych realizujących wybrane zadania własne gminy; w tym powierzanie zadań. K5.4.3. Realizowanie projektów i organizowanie imprez z udziałem lokalnej społeczności na obszarze śródmiejskim i w dzielnicach podmiejskich.	P5.4.1. Centrum Rozwoju Biznesu i Organizacji Pozarządowych [tożsame z P2.3.1.]
CO5.5. Dobra komunikacja społeczna.	K5.5.1. Usprawnianie komunikacji między urzędem miasta a mieszkańcami.	P5.5.1. Aplikacja miejska na urządzenia przenośne P5.5.2. System Identyfikacji

K5.5.2. Wdrażanie nowoczesnego systemu karty miejskiej zintegrowanego z informacją dla mieszkańca.	Miejskiej
K5.5.3. Realizacja kampanii promocyjnych w nowych mediach, w tym z udziałem celebrytów i ambasadorów miasta.	P5.5.3. Kampania promocyjna „Zamieszkać w Raciborzu”

Zgodność z dokumentami strategicznymi w ramach Systemu Zarządzania Rozwojem Kraju

Strategia Raciborza pozostaje w zgodności z dokumentami strategicznymi opracowywanymi w układzie programowym przyjętym dla Systemu Zarządzania Rozwojem Kraju.

Rozstrzygnięcia w tym zakresie są przedmiotem zmian i aktualizacji wprowadzanych w ostatnich kilku latach, głównie na szczeblu rządowym. Stąd też w poniższym zestawieniu wskazano powiązania z kluczowymi dokumentami, co do których aktualności nie ma wątpliwości i są obecnie wdrażane.

Rycina 17. Macierz zgodności dokumentów strategicznych

	Cele strategiczne rozwoju Raciborza				
	CS1.	CS2.	CS3.	CS4.	CS5.
Polski Ład					
Plan na zdrowie	+				
Uczciwa praca – godna płaca		+			
Dekada rozwoju	+	+	+	+	+
Rodzina i dom w centrum życia	+				+
Polska – nasza ziemia			+		
Przyjazna szkoła i kultura na nowy wiek	+	+			+
Dobry klimat dla firm		+			
Czysta energia, czyste powietrze			+	+	
CyberPoland 2025					+
Złota jesień życia	+				+
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego					
1.1. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo	+		+	+	+
1.2. Zwiększenie wykorzystania potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze	+	+	+	+	+

	Cele strategiczne rozwoju Raciborza				
	CS1.	CS2.	CS3.	CS4.	CS5.
1.3. Przyspieszenie transformacji profilu gospodarczego Śląska	+	+	+	+	+
1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych	+	+	+	+	+
1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów	+	+	+	+	+
2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego	+	+			+
2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym		+			
2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach		+			+
3.1. Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem					+
3.2. Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym					+
3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych					+
3.4. Efektywny i spójny system finansowania polityki regionalnej					+
Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”					
A.1. Konkurencyjna gospodarka		+	+		
A.2. Innowacyjna gospodarka		+			
A.3. Silna lokalna przedsiębiorczość		+	+		
B.1. Wysoka jakość usług społecznych, w tym zdrowotnych	+				
B.2. Aktywny mieszkaniec	+	+			+
B.3. Atrakcyjny i efektywny system edukacji i nauki	+	+			
C.1. Wysoka jakość środowiska			+		
C.2. Efektywna infrastruktura			+	+	
C.3. Atrakcyjne warunki zamieszkania, kompleksowa rewitalizacja, zapobieganie i dostosowanie do zmian klimatu	+		+	+	+
D.1. Zrównoważony rozwój terytorialny					+
D.2. Aktywna współpraca z otoczeniem i kreowanie silnej marki regionu		+			+
D.3. Nowoczesna administracja publiczna					+

Źródło: opracowanie własne.

X. System realizacji Strategii

Harmonogram wdrażania i dokumenty wykonawcze dla realizacji Strategii

Niniejsza Strategia zastępuje dotychczas obowiązujący podstawowy dokument strategiczny tj. „Strategię Rozwoju Miasta Racibórz do roku 2020” oraz powiązany z nią tzw. Dokument operacyjny. Nie zmienia postanowień, ani nie narzuca aktualizacji „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Raciborza” ani miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Rozpoczęcie wdrażania Strategii planowane jest na grudzień 2021 r. Postępy weryfikowane będą na zasadach wskazanych w podrozdziale dotyczącym monitoringu i ewaluacji Strategii.

Rozwinięcie postanowień strategicznych nastąpi w dokumentach dziedzinowych (wykonawczych, operacyjnych). Co do zasady powinny one przyjmować nazwę „program” uzupełnioną o określenie tematyki. Jednak dopuszcza się stosowanie ugruntowanych historycznie lub narzuconych zapisami prawa określeń takich jak „strategia” „plan” lub ewentualnie „polityka”. Nie zakłada się opracowywania generalnego (ogólnego) dokumentu operacyjnego do Strategii. Jeżeli metodyki szczegółowe przewidziane dla danych dokumentów wykonawczych nie przewidują inaczej, przyjmuje się, że rdzeniowe dla tego rodzaju opracowań jest sprecyzowanie projektów przewidzianych do realizacji w konkretnym czasie lub skwantyfikowanie działań realizowanych w sposób ciągły. Wdrażanie Strategii wymaga aktualizacji dokumentów wykonawczych według następującego harmonogramu.

Rycina 18. Plan zmian dokumentów wykonawczych

Rok	Zmiana dokumentu
2021	<ul style="list-style-type: none"> - Opracowanie programu wspierania przedsiębiorczości - Opracowanie planu gospodarki niskoemisyjnej
2022	<ul style="list-style-type: none"> - Opracowanie programu opieki nad zabytkami - Opracowanie programu rewitalizacji - Opracowanie planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych - Opracowanie gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie - Aktualizacja programu gospodarowania zasobem mieszkaniowym - Aktualizacja polityki oświatowej - Aktualizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych - Aktualizacja programu wspierania rodziny - Aktualizacja programu przeciwdziałania narkomanii

2023	<ul style="list-style-type: none"> - Aktualizacja programu ochrony środowiska - Opracowanie planu zrównoważonej mobilności miejskiej
2024	<ul style="list-style-type: none"> - Ocena wykonania i ewentualna aktualizacja programu „Rodzina+” - Ocena wykonania i ewentualna aktualizacja programu „Senior 60+”
2025	<ul style="list-style-type: none"> - Ocena wykonania i ewentualna aktualizacja programu usuwania azbestu
Corocznie	<ul style="list-style-type: none"> - Aktualizacja programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych - Aktualizacja programu współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego

Źródło: opracowanie własne.

Przygotowywane dokumenty, ze względu na swój charakter operacyjny, powinny obejmować perspektywę czasu krótszą niż Strategia. A ich kolejne edycje nie powinny wykraczać poza rok 2031. Opracowanie kolejnej edycji Strategii powinno skutkować obowiązkiem dopasowania do niej dokumentów wykonawczych.

W dokumentach wykonawczych należy sprecyzować ramy czasowe i finansowe realizacji wskazywanych projektów oraz przedstawić założenia dotyczące monitorowania postępów we wdrażaniu postanowień dokumentu.

Zarządzanie wdrażaniem Strategii

Za wdrażanie Strategii odpowiada Prezydent Miasta. Obsługę procesu strategicznego zapewnia Wydział Rozwoju Urzędu Miasta Racibórz. Koordynacja kwestii dziedzinowych określona została w poniższych zestawieniach.

Rycina 19. Schemat odpowiedzialności w procesie wdrażania Strategii – kierunki działań

Kierunek działań		Jednostka odpowiedzialna za koordynację	Jednostki wspierające	Powiązanie z dokumentem wykonawczym
K1.1.1.	Poprawa standardu i rozbudowa komunalnego zasobu mieszkaniowego.	Wydział Lokalowy	Wydział Inwestycji i Urbanistyki, Wydział Gospodarki Nieruchomościami, Miejski Zarząd Budynków, Raciborskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego Sp. z o.o. Wydział Rozwoju	Program Gospodarowania Zasobem Mieszkaniowym Program rewitalizacji

Kierunek działań		Jednostka odpowiedzialna za koordynację	Jednostki wspierające	Powiązanie z dokumentem wykonawczym
K1.1.2.	Wspieranie inwestycji deweloperskich i przedsięwzięć partnerskich dogęszczających zabudowę obszaru śródmiejskiego.	Wydział Gospodarki Nieruchomościami	Wydział Rozwoju Wydział Lokalowy	Program Gospodarowania Zasobem Mieszkaniowym Program Wspierania Przedsiębiorczości
K1.1.3.	Włączanie obcokrajowców pracujących w mieście i jego obszarze funkcjonalnym w schematy mieszkalnictwa komunalnego.	Wydział Lokalowy	Wydział Spraw Obywatelskich Wydział Spraw Społecznych	Program Gospodarowania Zasobem Mieszkaniowym
K1.2.1.	Zwiększanie dostępności oferty żłobków i przedszkoli.	Wydział Edukacji		Polityka oświatowa
K1.2.2.	Modernizacja sieci szkół.	Wydział Edukacji	Wydział Inwestycji i Urbanistyki,	Polityka oświatowa
K1.2.3.	Wspieranie rozwoju kadry oraz oferty zajęć dodatkowych w systemie edukacji szkolnej i pozaformalnej.	Wydział Edukacji	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu (RCK, OSIR)	Polityka oświatowa
K1.2.4.	Kreowanie ułatwień dla obcokrajowców pracujących w mieście i jego obszarze funkcjonalnym, zamierzających ponownie zjednoczyć swoje rodziny w Polsce.	Wydział Spraw Obywatelskich Wydział Spraw Społecznych Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	(RCK, MZB, OPS)	
K1.3.1.	Uatrakcyjnianie oferty Raciborskiego Centrum Kultury, Młodzieżowego Centrum Kultury, Muzeum oraz Biblioteki.	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	(RCK, MUZEUM, Biblioteka)	
K1.3.2.	Rozwój Raciborskiego Centrum Nauki.	Wydział Edukacji	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Polityka oświatowa
K1.3.3.	Rozbudowa infrastruktury sportu i rekreacji.	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Wydział Inwestycji i Urbanistyki, Wydział Edukacji (OSIR)	
K1.3.4.	Zwiększanie dostępności do istniejącej infrastruktury sportowej i poszerzanie oferty OSiR.	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	(OSIR)	

Kierunek działań		Jednostka odpowiedzialna za koordynację	Jednostki wspierające	Powiązanie z dokumentem wykonawczym
K1.3.5.	Rozwój oferty sportowej lokalnych klubów.	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	(OSIR)	
K1.3.6.	Adaptacja placów zabaw i boisk, których wygląd i funkcje nie odpowiadają obecnym potrzebom.	Wydział Komunalny	Wydział Inwestycji i Urbanistyki, Wydział Edukacji (MZB)	
K1.3.7.	Kreowanie strefy spędzania czasu wolnego w obszarze oddziaływania Rynku i Zamku Piastowskiego.	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Wydział Gospodarki Nieruchomościami, Wydział Rozwoju Stanowisko ds. architektury i przestrzeni miasta Miejski Konserwator Zabytków	
K1.3.8.	Udostępnianie pustostanów na preferencyjnych warunkach, w związku z realizacją usług czasu wolnego i działalnością twórczą.	Wydział Gospodarki Nieruchomościami, Wydział Lokalowy	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu (MZB)	Program gospodarowania zasobem mieszkaniowym Program rewitalizacji
K1.3.9.	Organizowanie programów edukacji lokalnej ukierunkowanych na aktywne eksplorowanie Raciborza.	Wydział Edukacji	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Polityka oświatowa
K1.4.1.	Zabieganie o usprawnianie połączeń kolejowych, głównie w relacjach Racibórz-Gliwice, Racibórz-Rybnik, Racibórz-Opole, Racibórz-Ostrawa, Racibórz-Raclawice Śląskie.	Biuro Prezydenta Miasta	Wydział Gospodarki Nieruchomościami, Wydział Rozwoju Wydział Dróg Miejskich	Plan zrównoważonej mobilności miejskiej
K1.4.2.	Zabieganie o usprawnianie połączeń drogowych, głównie w relacjach Racibórz-Gliwice, Racibórz-Rybnik, Racibórz-Krapkowice.	Wydział Dróg Miejskich	Biuro Prezydenta Miasta Wydział Gospodarki Nieruchomościami, Wydział Rozwoju	Plan zrównoważonej mobilności miejskiej
K1.5.1.	Promowanie zdrowego stylu życia.	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Wydział Spraw Społecznych Wydział Edukacji	Strategia rozwiązywania problemów społecznych

Kierunek działań		Jednostka odpowiedzialna za koordynację	Jednostki wspierające	Powiązanie z dokumentem wykonawczym
K1.5.2.	Wspieranie programów profilaktycznych z zakresu ochrony zdrowia.	Wydział Spraw Społecznych	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Strategia rozwiązywania problemów społecznych Program przeciwdziałania narkomanii Program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych
K1.5.3.	Rozwój Raciborskiego Centrum Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.	Wydział Spraw Społecznych	(SPZOZ RCRON)	Strategia rozwiązywania problemów społecznych
K1.5.4.	Realizowanie programów dla seniorów - aktywizujących oraz opiekuńczych.	Wydział Spraw Społecznych	(OPS)	Strategia rozwiązywania problemów społecznych Program „Senior 60+”
K1.5.5.	Rozwijanie infrastruktury mieszkaniowej dla seniorów.	Wydział Gospodarki Nieruchomościami Wydział Lokalowy	Wydział Spraw Społecznych (OPS)	Program gospodarowania zasobem mieszkaniowym Strategia rozwiązywania problemów społecznych
K1.5.6.	Rozwój bazy hospicyjnej.	Wydział Spraw Społecznych	(OPS)	Strategia rozwiązywania problemów społecznych
K1.5.7.	Współpraca z Zakładem Karnym i Zakładem Poprawczym i Schroniskiem dla Nieletnich w resocjalizacji osadzonych i podopiecznych.	Wydział Spraw Społecznych	(OPS)	Strategia rozwiązywania problemów społecznych
K1.5.8.	Współtworzenie trzystopniowego systemu rehabilitacji osób niepełnosprawnych.	Wydział Spraw Społecznych	(OPS)	Strategia rozwiązywania problemów społecznych
K2.1.1.	Pozyskiwanie i przygotowanie nowych terenów inwestycyjnych dla usług i przemysłu.	Wydział Gospodarki Nieruchomościami	Wydział Rozwoju	Program Wspierania Przedsiębiorczości
K2.1.2.	System zachęt dla MŚP, w tym dla osób rozpoczynających nową działalność.	Wydział Rozwoju	Wydział Finansowy	Program Wspierania Przedsiębiorczości

Kierunek działań		Jednostka odpowiedzialna za koordynację	Jednostki wspierające	Powiązanie z dokumentem wykonawczym
K2.2.1.	Wspieranie rozwoju kadry oraz infrastruktury szkół branżowych i liceów ogólnokształcących.	Wydział Edukacji	(Powiat Raciborski)	Polityka oświatowa
K2.2.2.	Rozwijanie oferty technicznych programów kształcenia wyższego i ustawicznego we współpracy z lokalnymi przedsiębiorstwami.	Wydział Edukacji	Wydział Rozwoju (PWSZ) (Powiat Raciborski)	Polityka oświatowa Program Wspierania Przedsiębiorczości
K2.2.3.	Promowanie zawodów technicznych i korzystania z oferty szkół branżowych w mieście.	Wydział Edukacji	(Powiat Raciborski)	Polityka oświatowa Program Wspierania Przedsiębiorczości
K2.3.1.	Rozwój funkcji logistycznej.	Wydział Dróg Miejskich	Wydział Rozwoju Wydział Gospodarki Nieruchomościami	Plan zrównoważonej mobilności miejskiej
K2.3.2.	Rozwój nowoczesnych usług dla biznesu i gospodarki elektronicznej.	Wydział Rozwoju		Program Wspierania Przedsiębiorczości
K2.3.3.	Prowadzenie promocji inwestycyjnej miasta.	Wydział Rozwoju	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Program Wspierania Przedsiębiorczości
K2.3.4.	Rozwój przedsiębiorczości wśród młodzieży, wsparcie rozwoju start-up'ów.	Wydział Rozwoju	Wydział Edukacji	Program Wspierania Przedsiębiorczości Polityka oświatowa
K2.3.5.	Wspieranie procesów łagodzenia transformacji dużych i średnich przedsiębiorstw.	Wydział Rozwoju		Program Wspierania Przedsiębiorczości
K2.4.1.	Poprawianie estetyki Parku Kulturowego Starego Miasta i lepsze wykorzystanie sztuki, tymczasowych ekspozycji i światła w przestrzeni publicznej.	Miejski Konserwator Zabytków	Stanowisko ds. architektury i przestrzeni miasta Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Program opieki nad zabytkami
K2.4.2.	Uatrakcyjnianie oferty Muzeum oraz Zamku Piastowskiego, w tym z wykorzystaniem nowych technologii.	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	(Muzeum, Zamek, Powiat Raciborski)	Program Wspierania Przedsiębiorczości
K2.4.3.	Tworzenie szlaków i rozwijanie infrastruktury turystycznej w powiązaniu z infrastrukturą turystyczną Krainy Górnej Odry i Bramy Morawskiej.	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Stanowisko ds. architektury i przestrzeni miasta Miejski Konserwator Zabytków	Program Wspierania Przedsiębiorczości

Kierunek działań		Jednostka odpowiedzialna za koordynację	Jednostki wspierające	Powiązanie z dokumentem wykonawczym
K2.4.4.	Wzbogacanie oferty wydarzeń kulturalnych, w tym wzmacnianie marki „Racibórz, miastem festiwali”.	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu		Program Wspierania Przedsiębiorczości
K2.4.5.	Wprowadzenie elementów małej architektury jednoznacznie kojarzących się z miastem.	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Wydział Komunalny	Program Wspierania Przedsiębiorczości
K2.5.1.	Rozwijanie infrastruktury pracy zdalnej, w tym przestrzeni co-workingowych.	Wydział Rozwoju Wydział Gospodarki Nieruchomościami	Wydział Inwestycji i Urbanistyki	Program Wspierania Przedsiębiorczości
K2.5.2.	Wspieranie działalności gospodarczej i społecznej w ciągu ul. Długiej i Mickiewicza.	Wydział Rozwoju	Wydział Spraw Społecznych	Program Wspierania Przedsiębiorczości
K2.5.3.	Współpraca z firmami lokalnymi w zakresie budowania ich marek jako pracodawców wobec mieszkańców pracujących obecnie za granicą.	Wydział Rozwoju		Program Wspierania Przedsiębiorczości
K3.1.1.	Prowadzenie kampanii świadomościowych w zakresie przeciwdziałania niskiej emisji.	Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa	Wydział Edukacji Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Plan gospodarki niskoemisyjnej Program ochrony środowiska
K3.1.2.	Realizacja dopłat do konwersji na ekologiczne źródła energii.	Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa	Wydział Rozwoju	Plan gospodarki niskoemisyjnej Program ochrony środowiska
K3.1.3.	Wspieranie procesu gazyfikacji dzielnic.	Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Wydział Komunalny Wydział Inwestycji i Urbanistyki Wydział Gospodarki Nieruchomościami	(PGNiG)	Plan gospodarki niskoemisyjnej Program ochrony środowiska
K3.1.4.	Rozwój infrastruktury ładowania samochodów elektrycznych.	Wydział Dróg Miejskich	Wydział Inwestycji i Urbanistyki	Plan gospodarki niskoemisyjnej Program ochrony środowiska

Kierunek działań		Jednostka odpowiedzialna za koordynację	Jednostki wspierające	Powiązanie z dokumentem wykonawczym
K3.1.5.	Termomodernizacja budynków komunalnych i oświatowych oraz likwidacja źródeł niskiej emisji.	Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Wydział Lokalowy Wydział Edukacji	Wydział Inwestycji i Urbanistyki Wydział Rozwoju (MZB)	Plan gospodarki niskoemisyjnej Program ochrony środowiska Program rewitalizacji
K3.1.6.	Promowanie rozwiązań z zakresu oszczędzania energii elektrycznej i ciepłej oraz wykorzystania OZE.	Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa		
K3.2.1.	Zintegrowane zarządzanie zielenią.	Wydział Komunalny	Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa	
K3.2.2.	Odnawianie istniejących skwerów i tworzenie nowych obszarów zieleni śródmiejskiej oraz parków.	Wydział Komunalny	Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Stanowisko ds. architektury i przestrzeni miasta	Program ochrony środowiska Program rewitalizacji
K3.2.3.	Kreowanie przestrzeni publicznych z dużym udziałem zieleni i wody jako obiektów zwiększających adaptacyjność miasta do zmian klimatu.	Wydział Komunalny	Wydział Inwestycji i Urbanistyki Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Stanowisko ds. architektury i przestrzeni miasta	Program ochrony środowiska Program rewitalizacji
K3.2.4.	Tworzenie naturalnych placów zabaw.	Wydział Komunalny	Wydział Inwestycji i Urbanistyki Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Stanowisko ds. architektury i przestrzeni miasta	Program ochrony środowiska Program rewitalizacji
K3.3.1.	Modernizacja i rozbudowa sieci wodno-kanalizacyjnej w związku z rozbudową i modernizacjami dróg.	Wydział Komunalny	Wydział Inwestycji i Urbanistyki	Opracowanie planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych
K3.3.2.	Utrzymanie drożności systemu rowów melioracyjnych.	Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa	Wydział Komunalny Wydział Dróg Miejskich	

Kierunek działań		Jednostka odpowiedzialna za koordynację	Jednostki wspierające	Powiązanie z dokumentem wykonawczym
K3.3.3.	Magazynowanie wody deszczowej i jej ponowne wykorzystanie w obiegu zamkniętym.	Wydział Komunalny	Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa	Program ochrony środowiska
K3.4.1.	Prowadzenie kampanii świadomościowych w zakresie odpowiedzialnego gospodarowania odpadami.	Wydział Komunalny, Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu		Program ochrony środowiska Program usuwania azbestu
K3.4.2.	Organizowanie gospodarki odpadami.	Wydział Komunalny	Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa	Program ochrony środowiska Program usuwania azbestu
K3.5.1.	Promowanie rolnictwa ekologicznego i produkcji zdrowej żywności.	Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Program ochrony środowiska
K4.1.1.	Rewitalizowanie osiedli i kwartałów zabudowy.	Wydział Lokalowy	Wydział Inwestycji i Urbanistyki Stanowisko ds. architektury i przestrzeni miasta (MZB)	Program rewitalizacji Program gospodarowania zasobem mieszkaniowym Program opieki nad zabytkami
K4.1.2.	Kreowanie nowych, zwartych stref zabudowy jednorodzinnej poza obszarem śródmiejskim.	Wydział Gospodarki Nieruchomościami		Program gospodarowania zasobem mieszkaniowym
K4.1.3.	Wspieranie wykorzystania odnawialnych źródeł energii w budownictwie mieszkaniowym.	Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Wydział Lokalowy	Wydział Gospodarki Nieruchomościami	Program ochrony środowiska Plan gospodarki niskoemisyjnej
K4.2.1.	Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami.	Miejski Konserwator Zabytków	Wydział Komunalny	Program opieki nad zabytkami
K4.2.2.	Ochrona dziedzictwa urbanistycznego miasta przy zachowaniu funkcji reprezentacyjnych Starego Miasta.	Miejski Konserwator Zabytków Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Wydział Inwestycji i Urbanistyki Stanowisko ds. architektury i przestrzeni miasta Wydział Rozwoju	Program opieki nad zabytkami Program rewitalizacji
K4.2.3.	Tworzenie stref usługowych i usługowo-handlowych na obszarze śródmiejskim.	Wydział Gospodarki Nieruchomościami Wydział Komunalny	Wydział Rozwoju	

Kierunek działań		Jednostka odpowiedzialna za koordynację	Jednostki wspierające	Powiązanie z dokumentem wykonawczym
K4.2.4.	Tworzenie efektu kampusu wokół PWSZ.	(PWZS) Wydział Edukacji Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Biuro Prezydenta Miasta	Polityka oświatowa
K4.2.5.	Zapewnianie usług społecznych w dzielnicach podmiejskich.	Wydział Edukacji Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Wydział Spraw Społecznych Wydział Zarządzania Kryzysowego	Strategia rozwiązywania problemów społecznych
K4.3.1.	Budowanie zachęt do substytucji transportu prywatnego transportem zbiorowym na całym obszarze funkcjonalnym miasta.	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Wydział Dróg Miejskich	Plan zrównoważonej mobilności miejskiej
K4.3.2.	Rozwój infrastruktury publicznego transportu zbiorowego, bazującego na zeroemisyjnych środkach transportu.	Wydział Dróg Miejskich		Plan zrównoważonej mobilności miejskiej
K4.3.3.	Synchronizacja połączeń publicznego transportu zbiorowego.	Wydział Dróg Miejskich		Plan zrównoważonej mobilności miejskiej
K4.3.4.	Integracja publicznego transportu zbiorowego	Wydział Dróg Miejskich		Plan zrównoważonej mobilności miejskiej
K4.3.5.	Tworzenie rozwiązań niwelujących problem „ostatniego kilometra” w dotarciu do publicznego transportu zbiorowego.	Wydział Dróg Miejskich		Plan zrównoważonej mobilności miejskiej
K4.4.1.	Rozbudowa sieci tras rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą, zapewniających łączalność dzielnic.	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Wydział Inwestycji i Urbanistyki	Plan zrównoważonej mobilności miejskiej
K4.4.2.	Tworzenie bezpiecznych ciągów pieszych i pieszorowerowych w śródmieściu, głównie w strefach oddziaływania Rynku i Zamku Piastowskiego oraz innych – ułatwiających przekraczanie przeszkód wodnych.	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu Wydział Dróg Miejskich	Wydział Inwestycji i Urbanistyki	Plan zrównoważonej mobilności miejskiej

Kierunek działań		Jednostka odpowiedzialna za koordynację	Jednostki wspierające	Powiązanie z dokumentem wykonawczym
K4.4.3.	Modernizowanie infrastruktury z uwzględnieniem oczekiwań osób starszych oraz ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności.	Wydział Inwestycji i Urbanistyki		
K4.5.1.	Uspokajanie ruchu w Centrum.	Wydział Dróg Miejskich		Plan zrównoważonej mobilności miejskiej
K4.5.2.	Tworzenie rozwiązań zwiększających bezpieczeństwo ruchu tranzytowego.	Wydział Dróg Miejskich		Plan zrównoważonej mobilności miejskiej
K4.5.3.	Tworzenie rozwiązań zapewniających sprawną obsługę dużych koncentratorów ruchu samochodowego.	Wydział Dróg Miejskich		Plan zrównoważonej mobilności miejskiej
K4.5.4.	Modernizowanie infrastruktury drogowej.	Wydział Dróg Miejskich		Plan zrównoważonej mobilności miejskiej
K5.1.1.	Tworzenie tematycznych grup roboczych w układzie międzygminnym, powiatowym i województwa.	Wydział Rozwoju	Biuro Prezydenta Miasta	
K5.1.2.	Współpraca z samorządem powiatowym i województwa w obszarach: publicznego transportu zbiorowego, infrastruktury drogowej, kultury, turystyki, edukacji.	Wydział Rozwoju	Wydział Komunalny Wydział Dróg Miejskich Wydział Edukacji Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu Biuro Prezydenta Miasta	
K5.1.3.	Animowanie powiązań z samorządami gminnymi w zakresie gospodarki komunalnej, turystyki i rekreacji, kształtowania układu drogowego oraz polityki społecznej.	Wydział Rozwoju	Wydział Komunalny Wydział Dróg Miejskich Wydział Spraw Społecznych Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu Biuro Prezydenta Miasta	
K5.1.4.	Uczestniczenie w pracach Subregionu Zachodniego.	Wydział Rozwoju		
K5.2.1.	Cyfryzacja usług publicznych i komunalnych.	Wydział Organizacyjny		

Kierunek działań		Jednostka odpowiedzialna za koordynację	Jednostki wspierające	Powiązanie z dokumentem wykonawczym
K5.2.2.	Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze miejskiej.	Wydział Ochrony Środowiska	Wydział Inwestycji i Urbanistyki Wydział Edukacji Wydział Dróg Miejskich Wydział Komunalny	Program ochrony środowiska Plan gospodarki niskoemisyjnej
K5.2.3.	Dopasowywanie struktury organizacyjnej Urzędu Miasta i jednostek organizacyjnych do potrzeb mieszkańców.	Wydział Organizacyjny		
K5.3.1.	Zwiększanie u mieszkańców poczucia związku z miastem, budowanie wspólnotowości.	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Wydział Spraw Społecznych (RCK)	Program „Rodzina+” Program współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego
K5.3.2.	Włączanie mieszkańców w procesy opracowania strategii i programów dziedzinowych.	Wydział Rozwoju	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	
K5.3.3.	Badania opinii mieszkańców.	Wydział Organizacyjny	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu Biuro Prezydenta Miasta	
K5.4.1.	Prowadzenie budżetu obywatelskiego.	Wydział Rozwoju		
K5.4.2.	Wspieranie organizacji społecznych realizujących wybrane zadania własne gminy; w tym powierzanie zadań.	Wydział Spraw Społecznych Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Wydział Rozwoju Wydział Edukacji	Program współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego
K5.4.3.	Realizowanie projektów i organizowanie imprez z udziałem lokalnej społeczności na obszarze śródmiejskim i w dzielnicach podmiejskich.	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu		
K5.5.1.	Usprawnianie komunikacji między urzędem miasta a mieszkańcami.	Wydział Organizacyjny	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	

Kierunek działań		Jednostka odpowiedzialna za koordynację	Jednostki wspierające	Powiązanie z dokumentem wykonawczym
K5.5.2.	Wdrażanie nowoczesnego systemu karty miejskiej zintegrowanego z informacją dla mieszkańca.	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Wydział Organizacyjny	
K5.5.3.	Realizacja kampanii promocyjnych w nowych mediach, w tym z udziałem celebrytów i ambasadorów miasta.	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Biuro Prezydenta Miasta	

Źródło: opracowanie własne; w nawiasach ujęto podmioty niebędące jednostkami organizacyjnymi Urzędu Miasta.

Rycina 20. Schemat odpowiedzialności w procesie wdrażania Strategii – przedsięwzięcia strategiczne

Przedsięwzięcie strategiczne		Jednostka odpowiedzialna za koordynację	Jednostki wspierające	Powiązanie z dokumentem wykonawczym
P1.1.1.	Osiedla przy ul. Brzozowej i Słowackiego	Wydział Gospodarki Nieruchomościami	Wydział Rozwoju	Program gospodarowania zasobem mieszkaniowym
P1.2.1.	Budowa przedszkola w Markowicach	Wydział Edukacji	Wydział Inwestycji i Urbanistyki	Polityka oświatowa
P1.2.2.	Rozbudowa przedszkola w Brzeziu	Wydział Edukacji	Wydział Inwestycji i Urbanistyki	Polityka oświatowa
P1.2.3.	Przebudowa przedszkola wchodzącego w skład Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Ocicach	Wydział Edukacji	Wydział Inwestycji i Urbanistyki	Polityka oświatowa
P1.3.1.	Operator Parku Kulturowego Stare Miasto w Raciborzu	Miejski Konserwator Zabytków	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	
P1.3.2.	Raciborskie Centrum Aktywnej Integracji Społecznej (lodowisko)	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Wydział Inwestycji i Urbanistyki	
P1.3.3.	Rozwój i modernizacja infrastruktury Unii Racibórz	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Wydział Inwestycji i Urbanistyki	
P1.3.4.	Basen zewnętrzny w H2Ostróg	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Wydział Inwestycji i Urbanistyki	
P1.3.5.	Inwestycje w nowe ogrody jordanowskie	Wydział Komunalny	Wydział Inwestycji i Urbanistyki	

Przedsięwzięcie strategiczne		Jednostka odpowiedzialna za koordynację	Jednostki wspierające	Powiązanie z dokumentem wykonawczym
P1.4.1.	Droga Racibórz-Pszczyna	Wydział Dróg Miejskich	Wydział Inwestycji i Urbanistyki Wydział Gospodarki Nieruchomościami	Plan zrównoważonej mobilności miejskiej
P1.4.2.	Wschodnia Obwodnica Raciborza	Wydział Dróg Miejskich	Wydział Inwestycji i Urbanistyki Wydział Gospodarki Nieruchomościami	Plan zrównoważonej mobilności miejskiej
P1.5.1.	Tężnia przy ul. Warszawskiej	Wydział Komunalny	Wydział Inwestycji i Urbanistyki	Strategia rozwiązywania problemów społecznych
P2.1.1.	Strefa inwestycyjna w obszarze oddziaływania drogi Racibórz-Pszczyna i Wschodniej Obwodnicy Raciborza	Wydział Gospodarki Nieruchomościami	Wydział Rozwoju	Program Wspierania Przedsiębiorczości
P2.1.2.	Oferta hal na wynajem pod działalność gospodarczą	Wydział Rozwoju	Wydział Gospodarki Nieruchomościami	Program Wspierania Przedsiębiorczości
P2.1.3.	Odrzańska Droga Wodna (odcinek Koźle – Ostrawa) jako element kanału Odra – Dunaj	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Biuro Prezydenta Miasta Wydział Komunalny	Plan zrównoważonej mobilności miejskiej
P2.2.1.	Tematyczne ścieżki kształcenia w PWSZ dla obcokrajowców	Wydział Edukacji	(PWSZ)	Polityka oświatowa
P2.3.1.	Centrum Rozwoju Biznesu i Organizacji Pozarządowych	Wydział Rozwoju Wydział Spraw Społecznych Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu		Program Wspierania Przedsiębiorczości Program współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego
P2.3.2.	Współpraca miasta z PWSZ na rzecz przyciągania podmiotów świadczących nowoczesne usługi biznesowe	Wydział Rozwoju	Wydział Edukacji Biuro Prezydenta Miasta	Program Wspierania Przedsiębiorczości Polityka oświatowa
P2.4.1.	Stare Miasto – obszar przygotowany do obsługi grup turystycznych i turystów indywidualnych	Miejski Konserwator Zabytków Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Stanowisko ds. architektury i przestrzeni miasta	Program opieki nad zabytkami Program rewitalizacji Program Wspierania Przedsiębiorczości
P2.4.2.	Powołanie Lokalnej Organizacji Turystycznej Racibórz	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu		Program Wspierania Przedsiębiorczości

Przedsięwzięcie strategiczne		Jednostka odpowiedzialna za koordynację	Jednostki wspierające	Powiązanie z dokumentem wykonawczym
P2.4.3.	Weekendowa i wakacyjna turystyka aktywna w Raciborzu (szlak rekreacyjny Łęczczok – Arboretum Bramy Morawskiej – Brzezcie – Zbiornik Racibórz Dolny; szlak odrzański; szlaki rowerowe; wędkarstwo)	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Stanowisko ds. architektury i przestrzeni miasta Miejski Konserwator Zabytków	Program Wspierania Przedsiębiorczości
P2.4.4.	Zagospodarowanie Żwirowni	Wydział Gospodarki Nieruchomościami	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu Wydział Rozwoju Wydział Inwestycji i Urbanistyki Wydział Komunalny	Program Wspierania Przedsiębiorczości
P2.4.5.	Szlak pieszo-rowerowy abpa Józefa Gawliny	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Wydział Gospodarki Nieruchomościami Wydział Dróg Miejskich Wydział Rozwoju	
P2.5.1.	Strefa co-workingu na dworcu PKP	Wydział Rozwoju	Wydział Gospodarki Nieruchomościami Wydział Lokalowy	Program Wspierania Przedsiębiorczości
P3.1.1.	Energetyczny Program Socjalny	Wydział Spraw Społecznych Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Wydział Lokalowy	(OPS) (MZB)	Plan gospodarki niskoemisyjnej Program ochrony środowiska Strategia rozwiązywania problemów społecznych Program wspierania rodziny
P3.2.1.	Utworzenie Zakładu Zieleni Miejskiej	Wydział Komunalny	Biuro Prezydenta Miasta	
P3.2.2.	Inwentaryzacja zieleni miejskiej i elementów małej architektury w technologiach GIS	Wydział Komunalny	Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa	
P3.2.3.	Zagospodarowanie lewego brzegu Odry na odcinku śródmiejskim	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Wydział Inwestycji i Urbanistyki Wydział Spraw Społecznych Wydział Komunalny Wydział Rozwoju (OPS)	

Przedsięwzięcie strategiczne		Jednostka odpowiedzialna za koordynację	Jednostki wspierające	Powiązanie z dokumentem wykonawczym
P3.2.4.	Park Zachodni	Wydział Komunalny	Wydział Inwestycji i Urbanistyki	
P3.2.5.	Park Północny	Wydział Komunalny	Wydział Inwestycji i Urbanistyki	
P3.3.1.	Gminny program zarządzania wodą deszczową	Wydział Komunalny	Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa	Program ochrony środowiska
P3.4.1.	Rozwiązania z zakresu kompostowania odpadów kuchennych	Wydział Komunalny		Program ochrony środowiska
P4.1.1.	Nowe strefy mieszkaniowe w Ocicach i Markowicach	Wydział Gospodarki Nieruchomościami	Wydział Inwestycji i Urbanistyki	Program gospodarowania zasobem mieszkaniowym
P4.1.2.	Dzielnica mieszkaniowa Nowe Miasto (Nadodrze)		Wydział Inwestycji i Urbanistyki	Program gospodarowania zasobem mieszkaniowym
P4.2.1.	Park Kulturowy Stare Miasto w Raciborzu	Miejski Konserwator Zabytków	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu Stanowisko ds. architektury i przestrzeni miasta	Program opieki nad zabytkami Program rewitalizacji
P4.2.2.	Zagospodarowanie placu Długosza	Wydział Gospodarki Nieruchomościami	Wydział Inwestycji i Urbanistyki	
P4.2.3.	Zagospodarowanie budynku starego szpitala przy ul. Bema		Wydział Inwestycji i Urbanistyki Miejski Konserwator Zabytków	
P4.2.4.	Zagospodarowanie obiektu basenowego PWSZ na nowe funkcje		(PWSZ)	
P4.3.1.	Przebudowa Dworca PKP	Wydział Gospodarki Nieruchomościami Wydział Dróg Miejskich	Wydział Inwestycji i Urbanistyki	Plan zrównoważonej mobilności miejskiej
P4.3.2.	Centrum Przesiadkowe w pobliżu dworca PKP z parkingiem	Wydział Gospodarki Nieruchomościami Wydział Dróg Miejskich	Wydział Inwestycji i Urbanistyki	Plan zrównoważonej mobilności miejskiej
P4.3.3.	Integracja logistyczna i infrastrukturalna PKS i PK	Wydział Gospodarki Nieruchomościami Wydział Dróg Miejskich Wydział Komunalny	Wydział Inwestycji i Urbanistyki	Plan zrównoważonej mobilności miejskiej

Przedsięwzięcie strategiczne		Jednostka odpowiedzialna za koordynację	Jednostki wspierające	Powiązanie z dokumentem wykonawczym
P4.4.1.	Miejski oficer rowerowy	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Wydział Dróg Miejskich	
P4.4.2.	Kładka pieszo-rowerowa pomiędzy Pomnikiem Matki Polki a Zamkiem Piastowskim	Wydział Dróg Miejskich	Wydział Inwestycji i Urbanistyki	
P4.4.3.	Ławki przy głównych szlakach pieszych	Wydział Komunalny		
P4.4.4.	Trasa rowerowa Sudice-Wojnowice-Centrum	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu Wydział Dróg Miejskich	Wydział Gospodarki Nieruchomościami Wydział Rozwoju	Plan zrównoważonej mobilności miejskiej
P4.4.5.	Trasa rowerowa Krzyżanowice-Studzienna-Centrum	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu Wydział Dróg Miejskich	Wydział Gospodarki Nieruchomościami Wydział Rozwoju	Plan zrównoważonej mobilności miejskiej
P4.4.6.	Trasa rowerowa Babice-Markowice-Centrum	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu Wydział Dróg Miejskich	Wydział Gospodarki Nieruchomościami Wydział Rozwoju	Plan zrównoważonej mobilności miejskiej
P4.4.7.	Trasa rowerowa Rudnik-Centrum	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu Wydział Dróg Miejskich	Wydział Gospodarki Nieruchomościami Wydział Rozwoju	Plan zrównoważonej mobilności miejskiej
P4.5.1.	Parking wielopoziomowy przy ul. Kowalskiej	Wydział Dróg Miejskich Wydział Gospodarki Nieruchomościami	Wydział Inwestycji i Urbanistyki Wydział Rozwoju	Plan zrównoważonej mobilności miejskiej
P4.5.2.	Wschodnia Obwodnica Raciborza	Wydział Dróg Miejskich	Wydział Inwestycji i Urbanistyki Wydział Gospodarki Nieruchomościami	Plan zrównoważonej mobilności miejskiej
P4.5.3.	Zachodnia Obwodnica Raciborza	Wydział Dróg Miejskich	Wydział Inwestycji i Urbanistyki Wydział Gospodarki Nieruchomościami	Plan zrównoważonej mobilności miejskiej
P5.2.1.	Spójny system informacji miejskiej i kulturalnej	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Wydział Gospodarki Nieruchomościami Wydział Komunalny	
P5.2.2.	Przyjazna przestrzeń Urzędu Miasta	Wydział Organizacyjny		

Przedsięwzięcie strategiczne		Jednostka odpowiedzialna za koordynację	Jednostki wspierające	Powiązanie z dokumentem wykonawczym
P5.3.1.	Forum Działaczy Lokalnych integrujące działalność dotychczasowych rad i innych środowisk pozarządowych	Wydział Rozwoju Wydział Spraw Społecznych Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu		
P5.4.1.	Centrum Rozwoju Biznesu i Organizacji Pozarządowych [tożsame z P2.3.1.]	Wydział Rozwoju Wydział Spraw Społecznych Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu		Program Wspierania Przedsiębiorczości Program współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego
P5.5.1.	Aplikacja miejska na urządzenia przenośne	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Wydział Organizacyjny	
P5.5.2.	System Identyfikacji Miejskiej	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Wydział Organizacyjny Wydział Komunalny	
P5.5.3.	Kampania promocyjna „Zamieszkać w Raciborzu”	Wydział Promocji, Kultury, Turystyki i Sportu	Wydział Lokalowy Wydział Rozwoju	Program gospodarowania zasobem mieszkaniowym Program „Rodzina+”

Źródło: opracowanie własne; w nawiasach ujęto podmioty niebędące jednostkami organizacyjnymi Urzędu Miasta.

System monitoringu, ewaluacji i aktualizacji Strategii

Za monitorowanie oraz organizację ewaluacji wdrażania Strategii odpowiada Prezydent Miasta. Obsługę procesu monitoringowego zapewnia Wydział Rozwoju Urzędu Miasta Racibórz. Dokumentację niezbędną do prowadzenia ewaluacji opracowuje Wydział Rozwoju. Przyjęcie Strategii i jej aktualizowanie jest wyłączną kompetencją Rady Miasta. Wnioskodawcą w tym zakresie powinien być Prezydent Miasta.

Monitorowanie ma na celu bieżącą kontrolę zaawansowania realizacji Strategii. Będzie ono prowadzone w cyklu rocznym, każdorazowo zgodnym z harmonogramem prac przewidzianych w związku z opracowaniem „Raportu o stanie miasta”. Przy czym pierwszy okres monitoringowy obejmie czas od przyjęcia Strategii do końca 2022 r. Dane i wnioski z monitoringu stanowić będą corocznie składową „Raportu o stanie miasta” (opracowanego w związku z postanowieniami art. 28 aa ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, Dz.U. z 2020 r. poz. 713 z późn. zm. – stanowiącego, że „Raport obejmuje

podsumowanie działalności wójta [w przypadku Raciborza – prezydenta miasta; przyp. red.] w roku poprzednim, w szczególności realizację polityk, programów, strategii, uchwał rady gminy i budżetu obywatelskiego”. Stąd też proces monitorowania strategii będzie jednocześnie sposobem na informowanie społeczności o postępach we wdrażaniu Strategii. Jeśli w dokumencie nie wskazano inaczej, horyzontem czasowym osiągnięcia zakładanych celów jest rok 2030. Monitorowanie będzie miało charakter ilościowy oraz jakościowy.

Warstwa celów będzie monitorowana z wykorzystaniem ilościowych mierników o charakterze wynikowym (pokazujących rezultaty podejmowanych działań). Mierniki te zostały wyznaczone dla każdego celu strategicznego, z uwzględnieniem istoty zawartych w nim celów operacyjnych. Ich monitorowanie, wg poniższego zestawienia, będzie prowadzone corocznie. Zaproponowana w zestawieniu grupa porównawcza miast składa się z ośrodków niebędących miastami na prawach powiatu, o podobnej lokalizacji względem obszarów metropolitalnych i zbliżonej charakterystyce społeczno-gospodarczej.

Rycina 21. Główne mierniki wynikowe realizacji celów strategicznych

Cel strategiczny	Miernik	Oczekiwany trend w Raciborzu	Poziom miernika w 2019 r.			
			Racibórz	Kędzierzyn-Koźle	Zawiercie	Żywiec
CS1. Atrakcyjność Raciborza jako miejsca zamieszkania i spędzania wolnego czasu.	Zmiana r/r liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym (powyżej 17 r.ż., rok poprzedzający =100)	↗	99,7	99,3	99,3	99,1
CS2. Dynamika i zróżnicowanie życia gospodarczego w Raciborzu.	Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w powiecie w relacji do średniej krajowej (Polska=100)	↗	92,9	100,5	89,4	92,0
CS3. Aktywność Raciborza wobec wyzwań ekologicznych.	Liczba dni z przekroczeniami wartości dopuszczalnej dobowej dla pyłu PM10 (dni)	↘	51*	15*	48*	66*
CS4. Ład przestrzenny w Raciborzu.	Wypadki drogowe w powiecie na 100 tys. ludności	↘	52,6	30,8	61,9	45,1

Cel strategiczny	Miernik	Oczekiwany trend w Raciborzu	Poziom miernika w 2019 r.			
			Racibórz	Kędzierzyn-Koźle	Zawiercie	Żywiec
CS5. Sprawne i efektywne zarządzanie Raciborzem przy współdziałaniu jego interesariuszy.	Dochody własne budżetu miasta na 1 mieszkańca (zł)	↗	2369,47	3326,60	2447,43	3076,64

* Dane za 2020 r. ze względu na brak danych dla Raciborza za rok 2019.

Źródło: opracowanie własne.

Uzupełnieniem tego podejścia będzie prowadzone w cyklu dwuletnim badanie opinii mieszkańców Raciborza, drogą zstandaryzowanej ankiety internetowej, która po raz pierwszy zostanie przeprowadzona jesienią 2022 r. W ankiecie tej reprezentatywna grupa respondentów zostanie poproszona o ocenę w uproszczonej pięciostopniowej skali Likerta następujących zagadnień:

- Racibórz jest atrakcyjnym miastem do zamieszkania;
- W Raciborzu dobrze spędza się wolny czas;
- W Raciborzu można realizować się zawodowo;
- Gospodarka Raciborza jest prężna;
- Raciborzanie odpowiedzialnie podchodzą do zagadnień ekologicznych;
- Władze miasta dbają o ekologię w Raciborzu;
- Racibórz jest estetyczny;
- W Raciborzu wygodnie załatwia się wszystkie codzienne sprawy;
- Mieszkańcy mają wiele możliwości angażowania się w rozwój Raciborza;
- Usługi publiczne w Raciborzu są na wysokim poziomie.

Natomiast monitorowanie w zakresie kierunków działań i przedsięwzięć strategicznych będzie prowadzone w sposób jakościowy w zestawieniach tabelarycznych przygotowywanych wg wzorów wskazanych poniżej. Przygotowanie treści będzie obowiązkiem jednostek odpowiedzialnych za wdrażanie (wg: ryc. 22. Schemat odpowiedzialności w procesie wdrażania Strategii – kierunki działań; ryc. 23. Schemat odpowiedzialności w procesie wdrażania Strategii – przedsięwzięcia strategiczne). Zbieranie informacji i redagowanie zestawienia będzie obowiązkiem Wydziału Rozwoju.

Rycina 22. Wzór tabeli monitoringowej dla kierunków działań

Kierunek działań		Kluczowe działania realizowane w 202... r.	Kluczowe inicjatywy / projekty nowo podjęte w 202... r.	Inicjatywy / projekty zakończone w 202... r. wraz z uzasadnieniem	Kluczowe wyzwania w perspektywie 3 lat	Jednostka odpowiedzialna merytorycznie za wdrażanie
Kx.y.z.	...	- ... - ...	- ... - ...	- ... - ...	- ... - ...	...

Źródło: opracowanie własne.

Rycina 23. Wzór tabeli monitoringowej dla przedsięwzięć strategicznych

Przedsięwzięcie strategiczne	Status*	Okres realizacji		Koszt		Kluczowe uwarunkowania realizacji	Jednostka odpowiedzialna merytorycznie za wdrażanie
		plano- wany	fakty- czny	plano- wany	fakty- czny		
Px.y.z.	...	...	...	...	...	...	...

* Status: Oczekujące; W przygotowaniu; Realizowane (<50% zaawansowania); Realizowane (>50% zaawansowania); Zrealizowane.

Źródło: opracowanie własne.

Na poziomie operacyjnym, cele krótkookresowe (nie wskazane w Strategii) i zadania wynikające z realizacji kierunków działań i przedsięwzięć strategicznych będą ponadto objęte procedurą wyznaczania celów i zadań oraz zarządzania ryzykiem na zasadach wskazanych w części „Ryzyko wdrożeniowe”.

Uzupełnieniem monitoringu będzie ewaluacja, czyli obiektywna ocena rezultatów realizacji Strategii oraz aktualności jej postanowień, dostarczająca rzetelnych informacji pozwalających na zmiany dokumentu strategicznego. Podstawą ewaluacji będą wyniki monitoringu Strategii przeprowadzanego w sposób opisany powyżej. Zakłada się możliwość przeprowadzenia ewaluacji śródkresowej w sytuacji, w której w procesie monitoringowym wykazane zostaną istotne trudności w realizacji Strategii. Natomiast na końcowym etapie wdrażania Strategii zostanie przeprowadzona ewaluacja całościowa, której wyniki będą stanowiły zasilenie informacyjne dla prac nad nową lub zaktualizowaną Strategią Raciborza.

Ramowe założenia finansowania Strategii

Podstawą realizacji postanowień Strategii jest wydatkowanie środków pochodzących z budżetu Miasta Racibórz oraz z budżetów spółek miejskich. W zarządzaniu środkami budżetowymi, samorząd Raciborza posługuje się wieloletnią prognozą finansową. Jej aktualizowanie w związku z postępowaniem prac nad wdrażaniem Strategii jest przedmiotem wniosków składanych przez Prezydenta Miasta i decyzji Rady Miasta. Zadania realizowane przez pozostałych interesariuszy Strategii są finansowane ze środków będących w ich dyspozycji.

Samorząd lokalny oraz inni interesariusze Strategii będą dokładali wszelkich starań celem pozyskania zewnętrznego finansowania realizacji wybranych składowych Strategii. W pierwszej kolejności aktywność będzie ukierunkowana na zdobywanie współfinansowania środkami europejskimi (Polityka Spójności, Fundusz Odbudowy) oraz funduszami dziedzinowymi lub instrumentami finansowymi uruchamianymi na poziomie krajowym przez agendy desygnowane przez Rząd RP.

Przewiduje się współfinansowanie i finansowanie wybranych przedsięwzięć ze środków dotacji i subwencji pochodzących z budżetu państwa, a także w ramach wspólnych inicjatyw podejmowanych przez władze samorządowe (z samorządem regionalnym, samorządem powiatowym oraz innymi samorządami gminnymi).

Ryzyko wdrożeniowe

W perspektywie strategicznej ryzyko wdrożeniowe związane jest z najistotniejszymi czynnikami, które mogą zachwiać konsensus wobec postanowień Strategii lub w znaczący sposób ograniczyć możliwości jej wdrażania ze względu na trudności w dokonaniu montażu finansowego lub inne kwestie organizacyjne. Podsumowanie w tym zakresie przedstawione zostało w poniższym zestawieniu.

Rycina 24. Najistotniejsze czynniki ryzyka w perspektywie strategicznej

Ryzyko	Prawdopodobieństwo wystąpienia	Skutek	Wartość ryzyka	Środki zaradcze
Gwałtowne pogorszenie stanu finansów publicznych w Polsce	Średnie	Poważny	Średnie	<ul style="list-style-type: none"> - Racjonalne podejście do opracowania Strategii. - Selektywność w zakresie wybranych działań strategicznych. - Opracowywanie rzetelnych analiz finansowych i studiów wykonalności na etapie wdrożeniowym.

Ryzyko	Prawdopodobieństwo wystąpienia	Skutek	Wartość ryzyka	Środki zaradcze
Opóźnienia i utrudnienia w realizacji dużych projektów infrastrukturalnych w niewielkim stopniu zależnych od miasta (drogi ponadlokalne, linie kolejowe)	Prawdopodobne	Poważny	Wysokie	<ul style="list-style-type: none"> - Otwartość i zaangażowanie samorządu lokalnego na rzecz rozwiązywania problemów dających się rozstrzygnąć w skali lokalnej. - Posługiwanie się pakietem dokumentów strategicznych miasta dla wykazania ugruntowanej roli wskazanych inwestycji w rozwoju Raciborza. - Zabieganie o poparcie w różnych gremiach społecznych i politycznych.
Brak stabilności politycznej w Radzie Miasta	Prawie pewne	Poważny	Wysokie	<ul style="list-style-type: none"> - Partycypacyjny proces tworzenia Strategii. - Wykorzystanie różnych typów danych w procesie strategicznym (statystyki, badania opinii, wnioski z warsztatów i spotkań). - Ukierunkowanie postanowień strategicznych na kluczowe, nie budzące wątpliwości potrzeby rozwojowe miasta.
Dualizm opinii mieszkańców względem różnych aspektów życia w mieście (np. ograniczeń ruchu samochodowego, promowanych form spędzania wolnego czasu, zagospodarowania przestrzeni)	Prawdopodobne	Umiarkowany	Średnie	<ul style="list-style-type: none"> - Partycypacyjny proces tworzenia Strategii. - Ukierunkowanie Strategii na dialog, komunikację społeczną i tworzenie warunków do rozwoju inicjatyw społecznych (cel strategiczny 5.). - Transparentny proces wdrażania Strategii, w tym decydowania o istotnych projektach mających wpływ na życie mieszkańców.

Ryzyko	Prawdopodobieństwo wystąpienia	Skutek	Wartość ryzyka	Środki zaradcze
Konkurencja ze strony innych miast Polski południowej wybierających podobne nowe ścieżki rozwojowe (turystyka weekendowa, przyciąganie nowoczesnych usług itp.)	Prawie pewne	Umiarkowany	Wysokie	<ul style="list-style-type: none"> - Konsekwencja w działaniu. - Selektywność w zakresie wybranych działań strategicznych. - Współpraca partnerska w zakresie oferty turystycznej w szeroko rozumianym pasie Bramy Morawskiej.

Źródło: opracowanie własne.

Natomiast wdrażanie Strategii na poziomie operacyjnym podlegać będzie Procedurze wyznaczania celów i zadań oraz zarządzania ryzykiem przyjętej Zarządzeniem nr RC.120-27/2019 Prezydenta Miasta Racibórz z dnia 16 maja 2019 r. (lub procedurom zastępującym ją w przyszłości). Uwzględniając strukturę postanowień Strategii, a w szczególności założone kierunki działań i przedsięwzięcia strategiczne, kierownicy jednostek odpowiedzialnych merytorycznie za ich wdrażanie na podstawie zapisów Strategii sformułują plany działalności (o których mowa w Zarządzeniu) i przeprowadzą stosowne procedury w zakresie zarządzania ryzykiem. Wobec niniejszej Strategii, ta ścieżka postępowania zostanie przeprowadzona po raz pierwszy w 2022 roku.

XI. Uczestnicy prac nad Strategią

Dokument Strategii Rozwoju Miasta Racibórz do roku 2030 został opracowany przez InnoCo sp. z o.o. na zlecenie Miasta Racibórz.

Zespół autorski: Marcin Baron, Luk Palmen, Piotr Gibas

InnoCo sp. z o.o., ul. Wincentego Pola 27, 44-100 Gliwice

Wsparcie w pracach zapewnił zespół Wydziału Rozwoju Urzędu Miasta Racibórz:

...

W pracach nad Strategią udział wzięli:

...

Załącznik. Matryca logiczna Strategii